

รายงานประจำปี 2551

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
Highland Research and Development Institute (Public Organization)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

www.hrdi.or.th

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
Highland Research and Development Institute (Public Organization)

Annual Report 2008

สารจาก หม่อมเจ้าทิศเดช รัชนี

ประธานมูลนิธิโครงการหลวง ประธานคณะที่ปรึกษาพิเศษ

นับแต่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งโครงการหลวง เมื่อ พ.ศ. 2512 เพื่อพัฒนาชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวเขาในถิ่นทุรกันดารให้ดีขึ้น ลดการปลูกฝิ่น และฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำลำธาร โดยมีหน่วยงานต่างๆ ให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านต่างๆ ของโครงการหลวงจนเกิดผลดีตลอดมานั้น

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงได้ร่วมมือปฏิบัติงานกับมูลนิธิโครงการหลวงอย่างใกล้ชิดทั้งด้านงานวิจัยและพัฒนา กับทั้งได้ขยายผลงานโครงการหลวงให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนบนพื้นที่สูงในรูปแบบต่างๆ อย่างกว้างขวาง ถือว่างานมีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นตามลำดับ

ทิศเดช

(หม่อมเจ้าทิศเดช รัชนี)
ประธานมูลนิธิโครงการหลวง
ประธานคณะที่ปรึกษาพิเศษ

สารจาก นายปิติพงศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา ประธานกรรมการสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ได้ดำเนินงานมาครบเป็นปีที่ 2 ซึ่งได้ปฏิบัติงานทั้งด้านงานวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของโครงการหลวงในด้านต่างๆ รวมทั้งการเชื่อมโยงและขยายผลงานโครงการหลวงไปสู่ชุมชนบนพื้นที่สูง เพื่อให้ประชาชนบนพื้นที่สูงได้มีโอกาสนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเหมาะสมในการดำรงชีวิตและการฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำลำธารต่างๆ รวมทั้งสนับสนุนการเผยแพร่พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยภูเขาและการจัดการปลูกฝิ่นอย่างยั่งยืน เกิดความร่วมมืออย่างกว้างขวางกับหน่วยงานทั้งภายในและต่างประเทศ

กิจกรรมและความก้าวหน้าของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ที่เกิดขึ้นในปีนี้ได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากหน่วยราชการ เอกชน และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและต่างประเทศอย่างยิ่ง ในฐานะประธานกรรมการสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง จึงขอขอบคุณหน่วยงานและผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(นายปิติพงศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา)
ประธานกรรมการสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง

สารบัญ

	หน้า
สารจากประธานที่ปรึกษาพิเศษคณะกรรมการสถาบัน	1
สารจากประธานกรรมการสถาบัน	2
สารบัญ	3
สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)	7
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	11
ผลการดำเนินงานตามกรอบยุทธศาสตร์	27
• ยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนา	28
แผนงานวิจัยและพัฒนาสนับสนุนงานโครงการหลวง	29
• โครงการวิจัยและพัฒนารูปแบบโรงเรียนในพื้นที่โครงการหลวง	31
• โครงการวิจัยและพัฒนาต้นแบบการผลิตพืชเมืองหนาวในโรงเรียน	32
• โครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตพืชเมืองหนาว	33
• โครงการพัฒนากระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของกลุ่มศูนย์พัฒนาโครงการหลวง	34
• โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาการปลูกเห็ด	37
• โครงการพัฒนาเครื่องดื่มผงอาติซาค	39
• โครงการศึกษาระบบการปลูกข้าวโพดเหลืองด้วยพืชตระกูลถั่วโดยวิธีการไม่ไถพรวนบนพื้นที่ลาดชัน	40
• โครงการศึกษาการจัดการน้ำในกระบวนการผลิตกาแฟเมล็ดด้วยวิธีเปียก	41
• โครงการวิจัยการศึกษาเศรษฐกิจการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตรโครงการหลวง	42

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
แผนงานวิจัยเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง	43
• โครงการศึกษาและทดสอบเทคโนโลยีโครงการหลวงในการผลิตพืช - สัตว์ แบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรในพื้นที่ขยายผล • โครงการรวบรวมและศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมของชนเผ่าในพื้นที่โครงการหลวงและพื้นที่สูง • โครงการจัดการธาตุอาหารและการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง • โครงการวิจัยการฟื้นฟูแหล่งอาหารและความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบนพื้นที่สูง • โครงการวิจัยแบบมีส่วนร่วมในการสังเคราะห์องค์ความรู้กระบวนวิธีของชุมชนและวิธีปฏิบัติที่ดีของเครือข่ายชุมชนที่ดำเนินงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง • โครงการวิจัยรวบรวมองค์ความรู้และพัฒนาผลิตภัณฑ์จากความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นบนพื้นที่สูง • โครงการวิจัยและพัฒนาปัจจัยการผลิตชีวภาพเพื่อทดแทนสารเคมีเกษตรบนพื้นที่สูง • โครงการทดสอบชนิดไม้ที่เหมาะสมในการปลูกเพื่อฟื้นฟูพื้นที่ต้นน้ำเสื่อมโทรมในจังหวัดน่าน • โครงการศึกษาเชิงนโยบายแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง (1) โครงการศึกษาผลกระทบของการเคลื่อนย้ายสู่ชุมชนเมืองของเยาวชนชาวเขาต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนบนพื้นที่สูง (2) โครงการศึกษามูลเหตุความยากจนของชาวเขาและความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา	46 47 47 48 49 52 54 56 57 57
แผนงานการส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือกับนานาชาติ	58
• โครงการพัฒนาเครือข่ายวิจัยและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนากับนานาชาติ	59

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
• ยุทธศาสตร์การถ่ายทอดความรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	62
แผนงานการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่โครงการหลวง	63
• การสนับสนุนการบริหารจัดการเชิงบูรณาการและพัฒนาประสิทธิภาพการส่งเสริมการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่โครงการหลวง	66
(1) การสนับสนุนการพัฒนาเชิงบูรณาการในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง	66
(2) การพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้เทคโนโลยีการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่โครงการหลวง	66
• การลดการใช้สารเคมีบนพื้นที่สูงและพัฒนามาตรฐานระบบคุณภาพผลผลิตตามมาตรฐานอาหารปลอดภัย	71
(1) การลดการใช้สารเคมีบนพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน	71
(2) การส่งเสริมการพัฒนามาตรฐานระบบคุณภาพผลผลิตตามมาตรฐานอาหารปลอดภัย	72
• การเตรียมความพร้อมศูนย์พัฒนาโครงการหลวงให้เป็นศูนย์การเรียนรู้	73
• การพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่โครงการหลวง	74
(1) การเสริมสร้างความเข้มแข็งโดยกระบวนการมีส่วนร่วม	74
(2) การพัฒนาเครือข่ายเยาวชนในพื้นที่สูง	75
(3) การฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนางานหัตถกรรมในพื้นที่โครงการหลวง	76
(4) การเตรียมความพร้อมของชุมชนเพื่อจัดการการท่องเที่ยว	76
• โครงการป่าชาวบ้านในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี	77
แผนงานการขยายผลความสำเร็จของโครงการหลวงสู่ชุมชนบนพื้นที่สูง	79
• การขยายผลความสำเร็จของโครงการหลวงสู่พื้นที่ขยายผล	81
• การประสานงานโครงการ “รักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน”	83
• การสนับสนุนและระดมทรัพยากรปลูกหญ้าแฝกเพื่อการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน	84
แผนงานการจัดการองค์ความรู้และการสร้างเครือข่ายการพัฒนาพื้นที่สูง	85
• การสร้างเครือข่ายการถ่ายทอดความรู้เพื่อการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน	86

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
• ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการ	87
แผนงานการพัฒนา:ระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศ	88
• โครงการพัฒนาระบบสารสนเทศและฐานข้อมูลพื้นที่สูง	89
• โครงการพัฒนาข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการพัฒนาพื้นที่สูง	90
แผนงานการพัฒนาประสิทธิภาพและระบบการบริหารงานขององค์กร	91
• งานอำนวยการและบริหารจัดการ	92
แผนงานการพัฒนาบุคลากร	93
• โครงการพัฒนานุคลากร	94
ภาคผนวก	95
• งบประมาณและสินทรัพย์	96
• โครงสร้างการบริหารงาน	99
• คณะกรรมการสถาบัน	100
• คณะอนุกรรมการ 6 คณะ	101

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

■ 1. ประวัติความเป็นมา

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) จัดตั้งขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรี เพื่อรองรับงานขยายผลความสำเร็จของโครงการหลวงให้เกิดประโยชน์ในวงกว้าง โดยเริ่มจากพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการจากสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นกองพัฒนาเกษตรที่สูง ในวันที่ 15 มิถุนายน 2535 ต่อมาได้รับการยกฐานะเป็นสำนักพัฒนาเกษตรที่สูง เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2545 และในวันที่ 14 ตุลาคม 2548 ได้รับการประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา จัดตั้งเป็นสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงในลักษณะองค์การมหาชน เพื่อทำหน้าที่สนับสนุนงานวิจัยและพัฒนามูลนิธิโครงการหลวง และในการพัฒนาพื้นที่สูงของประเทศไทยอย่างยั่งยืนการขยายผลความสำเร็จของโครงการหลวงเกิดประโยชน์อย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นงานพัฒนาอาชีพ งานอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งการอนุรักษ์สืบทอดและพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นบนพื้นที่สูง

■ 2. วิสัยทัศน์

เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน เน้นสนับสนุนภารกิจของโครงการหลวง เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างบูรณาการและเกิดความสมดุลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

■ 3. พันธกิจ

- 1) ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาของโครงการหลวง
- 2) สนับสนุนการวิจัย รวบรวม รักษาและพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งรักษาคุณค่าและสร้างประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพบนพื้นที่สูง
- 3) ส่งเสริมและประสานความร่วมมือกับมูลนิธิโครงการหลวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวิจัย พัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสอดคล้องกับแนวทางของโครงการหลวง รวมทั้งการสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการฟื้นฟูและรักษาสีเขียวและสิ่งแวดล้อม
- 4) จัดให้มีการศึกษา ค้นคว้า วิจัย พัฒนาและเผยแพร่ข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างครบวงจร ตลอดจนเป็นศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการดำเนินการดังกล่าว
- 5) เสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือและแลกเปลี่ยนการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ทั้งภายในและต่างประเทศ

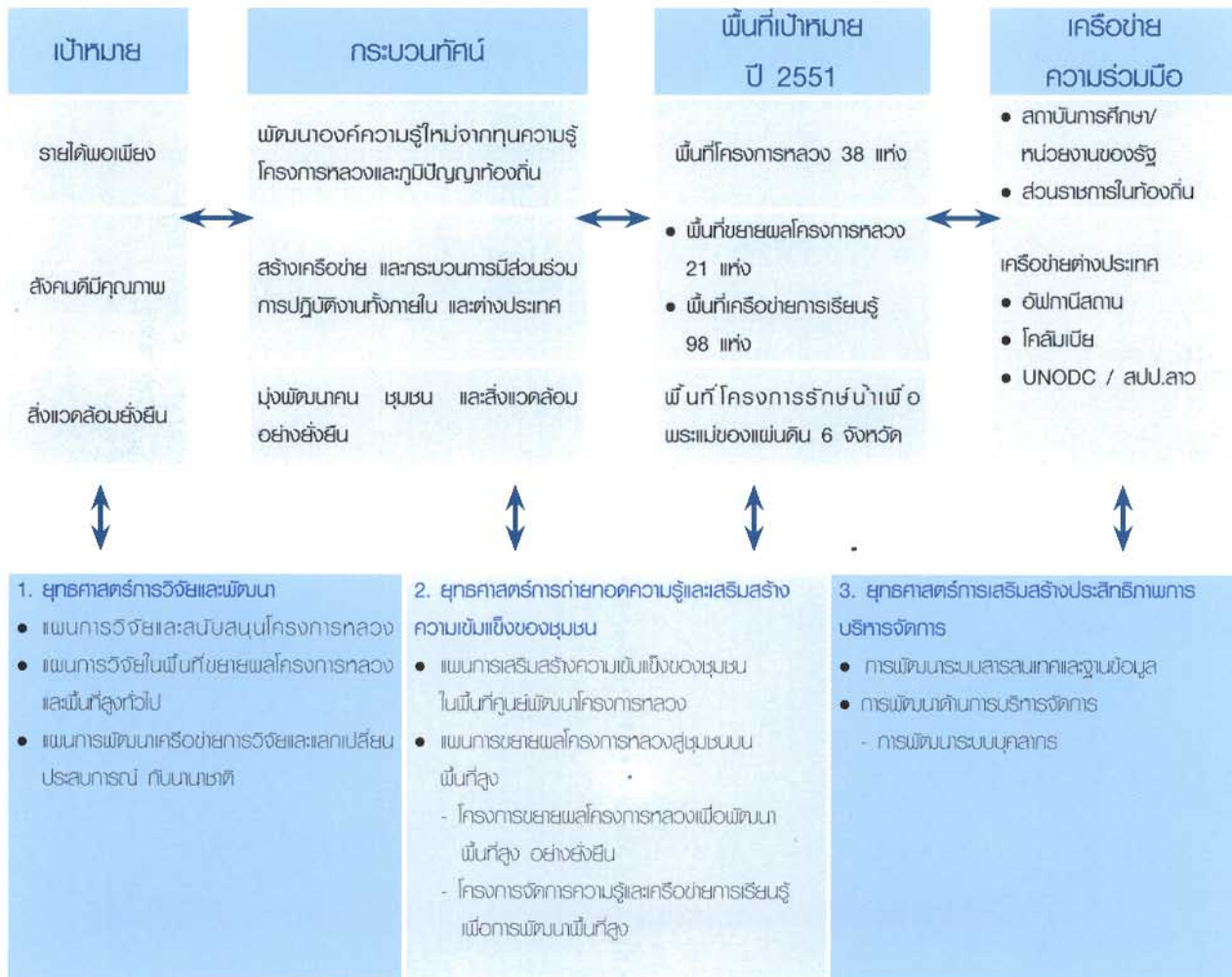
■ 4. แนวทางการปฏิบัติงาน

การดำเนินงานของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงและมูลนิธิโครงการหลวงจะดำเนินงานในลักษณะ जुมือเดินกันไป เพื่อสนับสนุนซึ่งกันและกัน งานวิจัยและองค์ความรู้ต่างๆ ของโครงการหลวงถือเป็นหัวใจสำคัญ สถาบันต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์จากโครงการหลวง ไปใช้ประโยชน์ในการแนะนำส่งเสริมแก่ชาวเขบนพื้นที่สูงในพื้นที่ส่วนใหญ่ 20 จังหวัด สถาบันจึงต้องให้ความสำคัญในการสนับสนุนโครงการหลวง โดยมีหลักการดำเนินงานที่สำคัญ 2 ประการ ประกอบด้วย

4.1 หลักการทำงานของโครงการหลวง คือ การวิจัยเพื่อเอาผลไปให้ชาวเขาได้ใช้ประโยชน์และเป็นไปตามความต้องการของตลาด การส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชหลายๆ ชนิดและการสำรวจและวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน

4.2 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ มีภูมิคุ้มกันต่อความเสี่ยงจากภายนอก โดยสถาบันต้องมียุทธศาสตร์ที่ไม่เสี่ยงผลเลิศจนเกินไป ต้องมีความรอบคอบระมัดระวัง การวิจัยต้องทดลองปฏิบัติเพื่อให้ได้ผลจริง รวมทั้งการเพิ่มรายได้จากการขายสินค้าสู่ตลาด เพื่อทำให้เกิดความถาวรยั่งยืน มีรายได้ที่จะอยู่ได้อย่างดี แต่ไม่เลอะเลี่ยนจนเกินไป และส่งเสริมให้เกิดการพึ่งตนเอง รวมถึงการส่งเสริมคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร ความไม่โลภ และการเอื้ออาทร ช่วยเหลือกันและกัน

ความเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมาย กระบวนการ และยุทธศาสตร์ของสถาบันวิจัย และพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน เน้นสนับสนุนภารกิจของโครงการหลวง เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างบูรณาการและเกิดความสมดุลทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยยุทธศาสตร์สำคัญ 3 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนา ยุทธศาสตร์การถ่ายทอดความรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และยุทธศาสตร์การเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการ โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 มีผลการดำเนินงานดังนี้

■ 1. ยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนา

1. งานวิจัยและพัฒนาสนับสนุนงานโครงการหลวง

1.1 โครงการวิจัยและพัฒนารูปแบบโรงเรียนในพื้นที่โครงการหลวง

การศึกษาวิจัยและพัฒนาในรูปแบบโรงเรียนในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 7 แห่ง ได้แก่ ห้วยลึก ปางดะ แม่สาใหม่ แม่แอ๋น หนองหอย ชุนวาง และอ่าขาง เป็นการดำเนินงานวิจัยต่อเนื่องจากปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 เน้นศึกษาและปรับปรุงแก้ไขแบบโรงเรียนต้นแบบ จำนวน 3 โรงเรียน สำหรับการปลูกพืช 3 ชนิด คือ ผัก ได้แก่ แตงกวาญี่ปุ่น ไม้ดอก ได้แก่ เบญจมาศ 6 พันธุ์ และไม้ผลขนาดเล็ก ได้แก่ สตรอเบอร์รี่พันธุ์พระราชทาน 72 พร้อมทั้งศึกษาระบบลดอุณหภูมิภายในโรงเรียน ศึกษาการเจริญเติบโตและการตอบสนองของพืชต่อรูปแบบ โรงเรียนต้นแบบเปรียบเทียบกับโรงเรียนที่มีอยู่เดิม ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างโรงเรียนหลังคามุงพลาสติก 2 ชั้น แบบมีช่องระบายอากาศที่ปรับปรุงใหม่พร้อมติดตั้งระบบพ่นหมอกและพัดลมสามารถลดอุณหภูมิภายในโรงเรียนได้ 3 องศาเซลเซียส

1.2 โครงการวิจัยและพัฒนาต้นแบบการผลิตพืชเมืองหนาวในโรงเรียน

การศึกษาต้นแบบการปลูกสตรอเบอร์รี่พันธุ์พระราชทาน 72 ในโรงเรียนแม่โถ และโรงเรียน ได้หวันเปรียบเทียบกับสภาพกลางแจ้ง พบว่า ผลผลิตสตรอเบอร์รี่มีน้ำหนักต่อผลเฉลี่ยมากกว่าการปลูกในสภาพ กลางแจ้ง นอกจากนี้การให้ปุ๋ยธาตุอาหารเสริมปุ๋ยเสริมแคลเซียมอินทรีย์ และปุ๋ยน้ำหมักอินทรีย์ดอยคำสามารถเพิ่ม พื้นที่ใบของสตรอเบอร์รี่ และการศึกษาต้นแบบการปลูกเห็ดภูศเบอร์รี่ในโรงเรียนแบบต่างๆและการตัดแต่งกิ่งเพื่อเพิ่ม ปริมาณและคุณภาพของผลผลิตในพื้นที่สถานีปางดะและศูนย์แม่แอ๋น

1.3 โครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

การศึกษากิจการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว กรณีการศึกษาคุณภาพของพืชผักและสมุนไพร หลังการลดอุณหภูมิด้วยระบบสุญญากาศของพืชผัก พบว่า บร็อคโคลี่ที่ผ่านการลดอุณหภูมิด้วยระบบสุญญากาศ แล้วเก็บรักษาไว้ที่ 0 องศาเซลเซียส สามารถยืดอายุการเก็บรักษาบร็อคโคลี่ได้นานที่สุด คือ 15 วัน และช่วยชะลอ การสูญเสียน้ำหนักสด ปริมาณวิตามินซี ปริมาณคลอโรฟิลล์และการเปลี่ยนแปลงของดอกย่อย และผักกาดฮ่องเต้ ที่ผ่านการลดอุณหภูมิด้วยระบบสุญญากาศแล้วเก็บรักษาไว้ที่ 5 องศาเซลเซียส สามารถยืดอายุการเก็บรักษา บร็อคโคลี่ได้นานที่สุด คือ 10 วัน และสามารถชะลอการสูญเสียปริมาณคลอโรฟิลล์และสารประกอบฟีนอล

ส่วนของสมุนไพร ได้แก่ กะเพรา โหระพา และตะไคร้ พบว่า อุณหภูมิที่เหมาะสมที่สุดในการเก็บรักษา คือ 13, 10 และ 4 องศาเซลเซียส สามารถยืดอายุการเก็บรักษานานที่สุด 8, 8 และ 17 วันตามลำดับ

1.4 โครงการพัฒนาระบบการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของกลุ่มศูนย์พัฒนาโครงการหลวง

เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาระบบการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกับศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 5 แห่ง โดยได้สร้างต้นแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้จัดทำ Mind map และ Road map ชุมชนการเรียนรู้กลุ่มศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 4 กลุ่ม รวมทั้งได้สรุปองค์ความรู้ด้านต่างๆ ที่เกิดจากการปฏิบัติการ รวม 4 เรื่อง ได้แก่ องค์ความรู้ด้านการพัฒนาการอาชีพ การสร้างโรงเรือนไม้ไผ่ และการบริหารจัดการงานคัดบรรจุของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง

1.5 โครงการวิจัยและพัฒนาการปลูกเฮมพ์

โครงการวิจัยต่อเนื่องตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยดำเนินงานร่วมกับมูลนิธิโครงการหลวง มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ โดยคัดเลือกพันธุ์เฮมพ์ที่มีสารเสพติด (Tetrahydrocannabinol – THC) ก่อนข้างต่ำ 4 สายพันธุ์ ได้แก่ สายพันธุ์ V 50 ปางอุ๋ง ห้วยห้อยและแม่สา การศึกษาด้านเขตกรรม การพัฒนา Test kit สำหรับวิเคราะห์ปริมาณ THC ในระดับแปลง ตลอดจนการพัฒนาเทคนิคการผลิตเส้นใย การพัฒนาผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการศึกษาด้านทุนการปลูกเฮมพ์และการตลาด

1.6 โครงการพัฒนาเครื่องตีผงอาติโชค

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องตีผงอาติโชค โดยใช้ส่วนเหลือทิ้งจากต้นอาติโชค ได้แก่ ดอก ก้านดอก ใบ และราก โดยดัดแปลงกระบวนการผลิตจากกรรมวิธีการผลิตชา เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์เครื่องตีผงอาติโชคพร้อมดื่มที่มีคุณสมบัติในการบำรุงตับ บำรุงหัวใจและลดคอเลสเตอรอล โดยมีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับต่อผู้บริโภค ซึ่งพบว่า ชาจากดอกและก้านดอกมีคุณภาพดีที่สุด มีรสชาติหวานและมีกลิ่นหอมที่สุด ชาจากรากมีกลิ่นหอม แต่ไม่มีรสหวาน ชาจากใบมีรสขม จากผลงานวิจัยนี้มูลนิธิโครงการหลวงจะสามารถผลิตเครื่องตีผงอาติโชค ออกจำหน่ายได้ภายในปลายปี พ.ศ. 2551 เป็นต้นไป

1.7 โครงการศึกษาระบบการปลูกข้าวโพดเหลืองด้วยพืชตระกูลถั่วโดยวิธีไม่ไถพรวน

ในปี พ.ศ. 2551 เป็นการศึกษาต่อเนื่อง ได้ดำเนินงานปลูกข้าวโพดแบบไม่ไถพรวนและเหลืองด้วยตระกูลถั่วโดยเปรียบเทียบกับการปลูกแบบเกษตรกร (มีการไถพรวนไม่ปลูกพืชเหลือง) พบว่า แปลงที่มีการปลูกแบบเกษตรกร มีปริมาณอินทรีย์วัตถุในดินน้อยกว่าแปลงที่มีการปลูกด้วยพืชตระกูลถั่วเหลืองและการเจริญเติบโตของข้าวโพดในแปลงที่ปลูกพืชตระกูลถั่วจะเจริญเติบโตได้ดีกว่าแบบที่ไม่ปลูกพืชตระกูลถั่ว

1.8 โครงการศึกษาการจัดการน้ำในกระบวนการผลิตกาแฟเมล็ดด้วยวิธีเปียก

การวิจัยประยุกต์เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้เสียจากการแปรรูปกาแฟในพื้นที่ดอยยาววิ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบการจัดการน้ำในกระบวนการผลิตกาแฟในพื้นที่โครงการหลวง โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานประกอบด้วย การสำรวจการแปรรูปกาแฟดอยยาววิ ศึกษากระบวนการผลิตกาแฟเมล็ดด้วยวิธีเปียกของเกษตรกร วิเคราะห์คุณภาพน้ำและดินในแหล่งน้ำ และจัดทำข้อเสนอแนะและออกแบบระบบการจัดการน้ำเสีย 2 ระบบ

1.9 โครงการวิจัยการศึกษาเศรษฐกิจการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตรโครงการหลวง

การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตไม้ผลขนาดเล็ก ได้แก่ เสาวรสและ สตรอเบอรี่ ไม้ผลเมืองหนาว ได้แก่ พลับและพีช ไม้ผลเมืองร้อน ได้แก่ อะโวคาโดและมะม่วงนวลคำ ไม้ตัดดอก เช่น เบญจมาศและเยอบีร่า พืชผักบางชนิด ได้แก่ ผักกาดขาวปลี กะหล่ำปลี ผักกาดแก้ว และกะหล่ำปลีหัวใจอินทรีย์ รวมทั้งกาแฟซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการนำไปใช้ในการกำหนดแผนการดำเนินงานและการจัดการในกระบวนการผลิต รวมทั้งศึกษาลักษณะการดำเนินงานทางการตลาดของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงและพ่อค้าคนกลางและลักษณะห่วงโซ่อุปทานการตลาด ซึ่งเป็นฐานความรู้เพื่อใช้สนับสนุนการเสริมสร้างแนวทางในการจัดการให้มีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ต่อกิจกรรมทางการตลาดของโครงการหลวง

2. งานวิจัยเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง

2.1 โครงการทดสอบเทคโนโลยีโครงการหลวงในการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์แบบมีส่วนร่วมของเกษตรกร

การศึกษาและทดสอบความเหมาะสมของเทคโนโลยีโครงการหลวงในท้องถิ่นเพื่อให้มีการนำเทคโนโลยีไปปรับใช้อย่างเหมาะสม และสร้างกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกร โดยดำเนินการทดสอบเทคโนโลยีโครงการหลวงรวมทั้งสิ้น 18 กิจกรรมในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง 15 แห่งจำแนกเป็นการทดสอบพืช 17 ชนิด ได้แก่ พืชไร่ เช่น ข้าวไร่ ข้าวนาดำ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และถั่วแปบ พืชผัก เช่น มะเขือม่วง กระเทียมไทยชಾಯเต้ และพริกกะเหรี่ยง ไม้ผล เช่น อะโวคาโด เสาวรสรับประทานสด และมะม่วง กาแฟอาราบิก้า วานิลลา ไม้ดอกไม้ประดับ หวาย และปุยหมักไส้เดือนดิน

2.2 โครงการรวบรวมและศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมของชนเผ่าในพื้นที่โครงการหลวงและพื้นที่สูง

ศึกษาและรวบรวมข้อมูลภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ อาทิ เส้นทางการอพยพและการตั้งถิ่นฐานของชาวเขา จำนวน 6 เผ่า ได้แก่ มูเซอ อาข่า ลีซอ ปะหล่อง ไทลื้อ และไทยใหญ่ ศึกษาวิธีการดำรงชีวิตดั้งเดิมและการปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตของชาวไทยภูเขา เพื่อศึกษาและรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานหัตถกรรมที่เกี่ยวข้องกับผ้าและสิ่งทอประเภทต่างๆ การรวบรวมขั้นตอนการผลิตหัตถกรรมชาวเขาที่พบว่าอยู่ในภาวะวิกฤติ เนื่องจากกำลังจะสูญหายหรือมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตจนไม่เห็นเอกลักษณ์ดั้งเดิม และหาแนวทางในการถ่ายทอดการผลิตผ้าและสิ่งทอชาวเขาแบบดั้งเดิมที่กำลังจะสูญหายเพื่อฟื้นฟูและรักษาสืบเชื้อสายมา

โดยได้จัดทำทำเนียบผู้รู้ด้านหัตถกรรมแบบดั้งเดิม 5 ชนเผ่า บันทึกภาพนิ่งและวิดีโอ ขั้นตอนการผลิตงานผ้าและสิ่งทอของมูเซอและอาข่าโดยละเอียด รวมทั้งได้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับผ้าและสิ่งทอดั้งเดิมของชาวเขาเผ่ามูเซอและอาข่า ตลอดจนศึกษาแนวทางการถ่ายทอดการอนุรักษ์ผ้าและสิ่งทอของชนเผ่าลัวะและเย้าโดยใช้ผลการวิจัยที่ได้ในปี 2550

2.3 โครงการจัดการธาตุอาหารและการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน

ดำเนินการในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงจำนวน 17 แห่ง โดยศึกษาศักยภาพการพัฒนาของพื้นที่ โดยสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่และเกษตรกร จัดเวทีระดมความคิดเห็น เก็บตัวอย่างดินและพืช จำนวน 53 ตัวอย่าง สังเคราะห์ปัญหาและแนวทางการจัดการธาตุอาหารและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์แล้วเสร็จ จำนวน 6 แห่ง และเลือกพื้นที่นำร่องทำแปลงสาธิตร่วมกับชุมชน 9 แห่ง ได้แก่ ปากกล้วย แม่ะล่อ ผาแตก ห้วยเป้า ปางแดงใน วาวี โป่งคำ คลองลาน และห้วยเขย่ง ซึ่งมีเป้าหมายในการเพิ่มผลผลิตและปรับปรุงคุณภาพผลผลิต ลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน และนำไปสู่การขยายผลเทคโนโลยีจากแปลงทดสอบสาธิตสู่ชุมชน

2.4 โครงการวิจัยการฟื้นฟูแหล่งอาหารและความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบนพื้นที่สูง

พื้นที่สูง

การศึกษาที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยได้รวบรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์จากป่าเพื่อเป็นแหล่งอาหาร ยาสมุนไพร และพลังงาน ตลอดจนสนับสนุนให้ชุมชนฟื้นฟูแหล่งอาหารของชุมชน (Food bank) และความหลากหลายทางชีวภาพ และสนับสนุนการปลูกพืชท้องถิ่นเพื่อเป็นสินค้าของชุมชน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพันธุ์กรรมพืชทั้งหมด 1,824 ชนิด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลชนิดพืชที่สำรวจพบในป่ารอบชุมชน

ชนิดพืช	จำนวน (ชนิด)
1. พืชอาหาร	881
2. พืชสมุนไพร	721
3. อื่นๆ	222
รวม	1,824

โครงการได้ดำเนินการเพาะขยายพันธุ์พืชร่วมกับชุมชนมากกว่า 100 ชนิด โดยจัดทำคลังชีวภาพชุมชนจำนวน 14 แห่ง และมีสมาชิกทั้งหมด 531 คน นอกจากนี้ได้จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน 9 แห่งในการปลูกพืชเสริมป่าและบริเวณรอบครัวเรือน จำนวน 53 ชนิด 14,634 ต้น และมีชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด 1,043 คน นอกจากนี้ได้ร่วมกับชุมชนคัดเลือกพันธุ์กรรมพืชทั้งจากภายในและภายนอกป่าที่หายากใกล้สูญหาย หรือมีศักยภาพในการพัฒนาการใช้ประโยชน์ด้านต่างๆ รวม 101 ชนิด สรุปได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ชนิดพืชที่หายากใกล้สูญพันธุ์และชนิดพืชที่มีโอกาสพัฒนา

รายการ	จำนวน (ชนิด)
1. พืชหายากใกล้สูญพันธุ์	10
2. พืชเด่นที่มีโอกาสพัฒนา	
- พืชอาหาร	35
- พืชสมุนไพร	39
- พืชน้ำเบญ	17
รวม	101

โครงการได้ดำเนินการพัฒนางานวิจัยและพัฒนาเชิงบูรณาการในชุมชนในพื้นที่บ้านโป่งคำ อ.สันติสุข จ.น่าน เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูการปลูกพืชท้องถิ่น ได้แก่ การฟื้นฟูการปลูกหวายและหัตถกรรมจากหวาย เพื่อฟื้นฟูอนุรักษ์และต่อยอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์หวายและพัฒนาเชิงเศรษฐกิจ และการฟื้นฟูยาพื้นบ้านโป่งคำเพื่อฟื้นฟูอนุรักษ์และต่อยอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรและยาพื้นบ้าน

โครงการได้จัดพิมพ์หนังสือ “พืชอาหารและสมุนไพรท้องถิ่นบนพื้นที่สูง” เพื่อเป็นการเผยแพร่องค์ความรู้และภูมิปัญญาไปสู่สาธารณชนในวงกว้าง

2.5 โครงการวิจัยแบบมีส่วนร่วมในการสังเคราะห์องค์ความรู้ ภาวะเบี่ยงของชุมชนและวิถีปฏิบัติที่ดีของเครือข่ายชุมชนที่ดำเนินงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง

การศึกษารวบรวมและสังเคราะห์องค์ความรู้ ภาวะเบี่ยงและวิถีปฏิบัติที่ดีของชุมชนในการจัดการทรัพยากรบนพื้นที่สูงใน 13 ชุมชน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลจากพื้นที่ทั้งจากการจัดเวทีชุมชน การประชุมกลุ่มย่อย การเก็บข้อมูลเชิงลึก การร่วมกิจกรรมกับชุมชนแล้วสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ดี (Best Practices) ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง ตลอดจนจัดทำร่างคู่มือการจัดการทรัพยากรบนพื้นที่สูง

พบว่าภาวะเบี่ยงในการจัดการทรัพยากรของชุมชนแบ่งได้เป็น 2 ระดับ ได้แก่ ภาวะเบี่ยงในระดับชุมชน และภาวะเบี่ยงในระดับเครือข่าย นอกจากนี้มีวิธีการปฏิบัติที่ดีนอกเหนือจากการใช้ภาวะเบี่ยง ได้แก่ (1) การใช้พิธีกรรม/ความเชื่อ เข้ามาจัดการทรัพยากร (2) ความรู้ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร และ (3) การกำหนดเขตพื้นที่การจัดการทรัพยากร โดยมีรูปแบบการจัดการทรัพยากร 4 รูปแบบ ได้แก่ (1) การจัดการทรัพยากรบนฐานการผลิตทางการเกษตร (2) การจัดการทรัพยากรบนฐานความรู้ (3) การจัดการทรัพยากรบนฐานแรงกดดันและการสนับสนุนจากภายนอก และ (4) การจัดการทรัพยากรบนฐานความเชื่อ

2.6 โครงการวิจัยรวบรวมองค์ความรู้และพัฒนาผลิตภัณฑ์จากความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นบนพื้นที่สูง

สำรวจและรวบรวมองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งสิ้น 853 ชนิด ใน 7 หมู่บ้านของ จ.เชียงใหม่ และจ.น่าน พบกลุ่มพืชที่น่าสนใจและจำแนกตามการใช้ประโยชน์ ดังตารางที่ 3 และ 4

ตารางที่ 3 ชนิดพืชที่สำรวจพบในพื้นที่ 7 หมู่บ้าน ของจ.เชียงใหม่ และ จ.น่าน

พื้นที่	จำนวนชนิดพืชที่สำรวจพบ	หมายเหตุ
1. บ้านปางแดงใน	143	จ.เชียงใหม่
2. บ้านห้วยเป้า	95	จ.เชียงใหม่
3. บ้านก้อแก้ว	97	จ.น่าน
4. บ้านนาเกียน	128	จ.น่าน
5. บ้านสอจุก	137	จ.น่าน
6. บ้านทุ่งสุก	114	จ.น่าน
7. ห้วยสะเตง	139	จ.น่าน
รวม	853	

ตารางที่ 4 ชนิดพืชที่สำรวจพบจำแนกตามการใช้ประโยชน์

กลุ่มพืชจำแนกตามการใช้ประโยชน์	จำนวน (ชนิด)
1. พืชอาหาร	392
2. พืชสมุนไพร	163
3. พืชเครื่องใช้ในครัวเรือน	34
4. พืชที่ใช้เป็นเชื้อเพลิง	40
5. พืชที่ใช้ในการก่อสร้าง	91
6. พืชไร่	8
7. พืชพืช	11
8. พืชเส้นใย	2
9. พืชอื่นๆ	114
รวม	853

โดยได้ศึกษาเบื้องต้นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าและต่อยอดความหลากหลายทางชีวภาพบนพื้นที่สูงและภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ (1) ผลิตภัณฑ์ยาทาภายนอกบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อ โดยพัฒนาเป็นตำรับลูกประคบและสเปรย์บรรเทาปวดจากการบูร ไพล ตะไคร้ต้น และว่านสาวหลง (2) ผลิตภัณฑ์สารออกฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ และยับยั้งเอนไซม์ tyrosinase ในขบวนการสร้างเมลานิน จากพืชตระกูล Zanthoxylum (มะแขว่น) ตะไคร้ต้น และชาเมี่ยง (3) ผลิตภัณฑ์สีย้อมธรรมชาติจากเถาจะค่านแดงและขมิ้นเครือ และ (4) ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขอนามัยในช่องปาก (น้ำยาบ้วนปากและน้ำยาป้ายแผลในปาก) จากใบชาเมี่ยงและมะแขว่น นอกจากนี้ได้ศึกษาแนวทางการเพาะปลูกพืชจากบนพื้นที่สูงที่มีศักยภาพ ได้แก่ มะแขว่น หนอนตายหยาก ว่านน้ำ และกฤษณาด้วย

2.7 โครงการวิจัยและพัฒนาปัจจัยการผลิตชีวภาพเพื่อทดแทนสารเคมีเกษตรบนพื้นที่สูง

ประกอบด้วยงานวิจัย 10 งานวิจัยย่อย ดังนี้

1) การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากโกฐจุฬาลัมพา มะแขว่น ว่านน้ำ และหนอนตายหยาก เพื่อเป็นปัจจัยการผลิตสำหรับควบคุมเชื้อราและโรคพืชผักบนพื้นที่สูง พบว่า สารสกัดจากโกฐจุฬาลัมพาและมะแขว่นมีประสิทธิภาพยับยั้งเชื้อสาเหตุโรคใบจุดและโรคโคนเน่า นอกจากนี้สารสกัดจากมะแขว่นยังมีฤทธิ์สัมผัสตัวตายกับเชื้อราอีกด้วย ส่วนสารสกัดจากว่านน้ำมีประสิทธิภาพยับยั้งเชื้อราสาเหตุโรคใบจุด และโรคโคนเน่า มีฤทธิ์สัมผัสตัวตายกับเชื้อรา และการศึกษาความปลอดภัยต่อมนุษย์ของสารสกัดจากพืชด้วยการตรวจสอบความเป็นพิษแบบเฉียบพลันโดยให้สารทางปาก พบว่า สารสกัดจากโกฐจุฬาลัมพาและมะแขว่นมีความปลอดภัยในระดับสูง ส่วนสารสกัดจากว่านน้ำมีความปลอดภัยดี

2) การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเชื้อแอคติโนมัยซิสเอนโดไฟท์ที่มีต่อการเจริญของเชื้อราสาเหตุโรคเหี่ยวของพืชตระกูลกะหล่ำ สามารถแยกเชื้อ *Endophytic actinomycete* จากตะไคร้ ข่า เปราะหอม พลุควา และกระเทียม พบว่า Isolate ที่แยกเชื้อจากพลุควาสามารถยับยั้งเชื้อสาเหตุโรคเหี่ยวได้สูงสุดส่วนการศึกษาแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์พร้อมใช้ พบเชื้อ *Endophytic actinomycete* สามารถนำมาใช้เป็นหัวเชื้อสำหรับคลุกวัสดุเพาะกล้า คลุกเมล็ดพันธุ์ และการคลุกเมล็ดร่วมกับวัสดุเพาะกล้า ซึ่งมีผลต่อน้ำหนักสด น้ำหนักแห้ง และความกว้างของใบ โดย Isolate ที่แยกได้จากกระเทียมสามารถกระตุ้นการเจริญเติบโตของกล้าผักได้ดีที่สุด ซึ่งจะได้ทำการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อถ่ายทอดสู่เกษตรกรต่อไป

3) การศึกษาการใช้เชื้อราจากพืชตระกูลกะหล่ำในการควบคุมโรคใบจุดที่เกิดจากเชื้อ *Alternaria brassicicola* และ *Cercospora sp.* โดยศึกษาและจำแนกเชื้อ *Endophytic actinomycete* ทางชีวโมเลกุล เพื่อนำเชื้อไปใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และนำไปทดสอบประสิทธิภาพของเชื้อที่ผลิตได้ในการควบคุมโรคในแปลงเกษตรกร

4) การคัดเลือกและพัฒนาแนวทางใช้ประโยชน์เชื้อราจากถั่วลิ้นเตา (P-4) ร่วมกับเชื้อไรโซเบียมเพื่อควบคุมโรคและส่งเสริมการตรึงไนโตรเจนในถั่วลิ้นเตาที่ปลูกบนพื้นที่สูง โดยได้คัดเลือกเชื้อราและเชื้อไรโซเบียมที่เหมาะสมต่อการควบคุมโรคราแป้งของถั่วลิ้นเตา

5) การคัดเลือกสายพันธุ์ของเชื้อราเขียวและเชื้อแบคทีเรียที่มีความสามารถในการเข้าทำลายแมลงศัตรูผัก (หนอนกระทู้ผักและหนอนใยผัก) พบว่า เชื้อราเขียวไอโซเลท BCC4849 เป็นสายพันธุ์ที่มีประสิทธิภาพดีที่สุดทำให้หนอนกระทู้มีอัตราการตายสูงสุด และสูตรอาหารเลี้ยงเชื้อที่ทำให้เส้นใยเจริญได้ดีที่สุด คือ ถั่วเขียวและทำการทดสอบประสิทธิภาพของแบคทีเรียและเชื้อราในการป้องกันกำจัดหนอนกระทู้ผักและหนอนใยผักต่อไป

6) การทดสอบใช้น้ำเลี้ยงเชื้อแบคทีเรีย *Bacillus subtilis* และสารชีวภัณฑ์ของ *Paecilomyces lilacinus* ในการควบคุมไส้เดือนฝอยรากปมในผักกาดหอมห่อ พบว่า น้ำเลี้ยงเชื้อแบคทีเรีย และสารชีวภัณฑ์ *Paecilomyces lilacinus* ช่วยเพิ่มผลผลิตต่อไร่ของผักกาดหอมห่อและยับยั้งการเข้าทำลายโดยไส้เดือนฝอย รวมทั้งลดความหนาแน่นของไส้เดือนฝอยทำให้การเกิดปมที่ระบบรากลดลง

7) การคัดเลือกเชื้อแอคติโนมัยซิสและทดสอบความสามารถในการควบคุมเชื้อสาเหตุโรคแอนแทรกคโนสที่ทนทานต่อสารป้องกันกำจัดเชื้อราคาร์เบนดาซิม พบว่าสามารถแยกเชื้อแอคติโนมัยซิสจากดินได้ทั้งสิ้น 191 ไอโซเลท และมีเชื้อจำนวน 15 ไอโซเลท ที่มีประสิทธิภาพในการผลิตเอนไซม์ chitinase และ cellulase เพื่อยับยั้งการเจริญของเชื้อรา *Colletotrichum capsici* สาเหตุโรคแอนแทรกคโนสในพริก

8) การวิจัยและพัฒนาวัสดุเพาะชีวภาพเพื่อผลิตกล้าผักคุณภาพสูง โดยการแยกและคัดกรองเชื้อจุลินทรีย์ชนิดต่างๆ บริเวณรากพืช และจากเนื้อเยื่อของต้นพืชจากแหล่งที่ปลูกพืชผักบนพื้นที่สูงได้ผลิตภัณฑ์ทดลองของหัวเชื้อแบคทีเรีย และวัสดุเพาะกล้า 5 สูตรหลัก และ 22 สูตรรอง

9) การศึกษาการเพิ่มความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหารพืชในดินบนพื้นที่สูง โดยอาศัยแบคทีเรียปมรากถั่วและจุลินทรีย์ช่วยย่อยสลายเซลลูโลส และทดสอบประสิทธิภาพของเชื้อที่คัดเลือกได้สำหรับการส่งเสริมการตรึงไนโตรเจนของถั่วพุ่มบนพื้นที่สูงที่ดินเป็นกรด รวมทั้งจัดทำ “คู่มือ” การเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินด้วยการใช้ปุ๋ยพืชสดผสมผสานกับเชื้อแบคทีเรียที่มีประสิทธิภาพในการตรึงไนโตรเจนอีกด้วย

10) การศึกษาการประยุกต์ใช้ข้อมูลด้านระบาดวิทยาของโรค-แมลงสำหรับลดการใช้สารเคมีเกษตรและปุ๋ยเคมีในการปลูกพืชในสภาพโรงเรือนบนพื้นที่สูง โดยรวบรวมการระบาดของโรคแมลงรวมทั้งศัตรูธรรมชาติตลอดจนการใช้สารเคมีเกษตรในการปลูกผักตามฤดูกาล ไม้ดอก และมะเขือเทศเชอร์รี่หวานในสภาพโรงเรือนบนพื้นที่สูง รวมทั้งเสนอแนะแนวทางลดการใช้สารเคมีเกษตรและปุ๋ยเคมีบนพื้นฐานข้อมูลระบาดวิทยา และศึกษาแนวทางลดการใช้สารเคมีเกษตรโดยใช้สารสกัดจากพืช ได้แก่ ว่านน้ำและหางไหล ในการป้องกันกำจัดโรคราแป้งและแมลงห้ำหาวในมะเขือเทศ รวมทั้งจัดทำ “คู่มือแนวทางการลดการใช้สารเคมีเกษตรและปุ๋ยเคมีในการปลูกพืช”

2.8 การทดสอบชนิดไม้ที่เหมาะสมในการปลูกเพื่อฟื้นฟูพื้นที่เสื่อมโทรมในจังหวัดน่าน

เริ่มดำเนินการศึกษาเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2550 เพื่อหาชนิดไม้ที่สามารถตั้งตัวและเจริญเติบโตได้ดีในพื้นที่ต้นน้ำลำธารของจังหวัดน่าน ในพื้นที่ 45 ไร่ โดยแบ่งกลุ่มไม้ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มชนิดไม้พื้นถิ่น (local species) ปลูก 5 ชนิด ได้แก่ ไม้สัก แดง ประดู่ป่า จามจุรี และยมหิน กลุ่มชนิดไม้ต่างถิ่น (exotic species) ปลูก 5 ชนิด ได้แก่ ไม้จันทร์ทอง การบูร เมเปิ้ลหอม กระถินดอย และกระถินเทพา และกลุ่มไม้ไผ่ (bamboo) ปลูก 5 ชนิด ได้แก่ ไผ่รวกดำ ไผ่ตง ไผ่เปาะ ไผ่หวานอ่าวขาง และไผ่เลี้ยง เพื่อหาชนิดไม้ในแต่ละประเภทที่สามารถนำไปปลูกฟื้นฟูในพื้นที่เสื่อมโทรม โดยการวิเคราะห์จากข้อมูลการรอดตาย อัตราการเจริญเติบโตทั้งด้านความสูง ความโตของไม้ทั้งสามประเภท ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของไม้ที่ปลูกและพืชที่นำไปปลูกเสริมระหว่างแถว

2.9 การศึกษาผลกระทบของการเคลื่อนย้ายสู่ชุมชนเมืองของเยาวชนชาวเขาต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนบนพื้นที่สูง

ศึกษาในพื้นที่โครงการหลวง 3 แห่ง และนอกโครงการหลวงอีก 2 แห่ง รวม 5 ชุมชน เป็นหมู่บ้านตัวอย่างศึกษาชุมชนบนพื้นที่สูง เพื่อนำไปสู่การจัดทำรายงานผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นเกี่ยวกับปัจจัยและปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายของเยาวชนลงจากพื้นที่สูงเข้าสู่ตัวเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเบื้องต้นในการกำหนดนโยบายลดปัญหาการเคลื่อนย้ายของเยาวชนบนพื้นที่สูง และป้องกันผลกระทบของการเคลื่อนย้ายของเยาวชนเข้าสู่ตัวเมือง

2.10 การศึกษามูลเหตุความยากจนของชาวเขาและความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหา

โดยเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามประชากร 5 ชนเผ่า ในพื้นที่โครงการหลวง 10 พื้นที่ และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง 13 พื้นที่ ผลที่คาดว่าจะได้รับ คือ มูลเหตุความยากจนและความรุนแรงของปัญหาความยากจนของชาวเขาในพื้นที่จังหวัดภาคเหนือได้รับการศึกษาและวินิจฉัยอย่างเป็นระบบ และสามารถนำไปสู่การเสนอแนะเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาความยากจนที่มีมูลเหตุแตกต่างกัน เพื่อนำไปใช้กำหนดกลยุทธ์และแนวทางในการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง

3. การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือวิจัยและแลกเปลี่ยนทางวิชาการกับนานาชาติ

3.1 โครงการพัฒนาเครือข่ายวิจัยและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนากับนานาชาติ

วัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและผลสำเร็จของโครงการหลวง โดยผ่านกระบวนการเครือข่ายการเรียนรู้และพัฒนางานทางวิชาการในการพัฒนาพื้นที่สูงกับนานาชาติและการพัฒนาความร่วมมือทางวิชาการ ด้านการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงในระดับนานาชาติกับประเทศที่มีสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขา โดยได้ดำเนินกิจกรรมใน 2 ลักษณะ ดังนี้

1) การจัดงานเผยแพร่งานโครงการหลวงในต่างประเทศ

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงร่วมกับมูลนิธิโครงการหลวง จัดนิทรรศการเผยแพร่งานโครงการหลวงในงานวิถียุทธศาสตร์ ในวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2551 ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ และการเผยแพร่ผลิตภัณฑ์โครงการหลวงคือกาแฟให้เป็นที่รู้จัก โดยมีผู้เข้าร่วมงานกว่า 100,000 คน และจัดนิทรรศการเผยแพร่งานโครงการหลวงในงาน International Exposition of Zaragoza, Spain 2008 ระหว่างวันที่ 8-14 กันยายน 2551 ณ เมืองซาราโกซา ประเทศสเปน เพื่อแสดงพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับการจัดการน้ำบนพื้นที่สูง และการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยมีผู้ร่วมงานประมาณ 56,000 คน

2) การส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือและแลกเปลี่ยนทางวิชาการกับนานาชาติ

(1) ความร่วมมือทางวิชาการกับประเทศอัฟกานิสถาน ได้ยกร่างข้อเสนอโครงการนำร่องการประยุกต์ใช้ผลสำเร็จของโครงการหลวงในการพัฒนาระบบธุรกิจและการตลาดสินค้าชุมชนในประเทศอัฟกานิสถาน ระยะเวลา 3 ปี ประสานงานการดำเนินงานโครงการหลวงของแหล่งทุนในประเทศอัฟกานิสถาน 4 แห่ง และจัดการฝึกอบรมและงานโครงการหลวงด้านการผลิตไม้ผลเขตหนาว การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การอารักขาพืช การจัดการธาตุอาหารในดิน การวางแผนการผลิตและการตลาดแก่เจ้าหน้าที่ 12 คน ระยะเวลา 19 วัน

(2) ความร่วมมือทางวิชาการกับประเทศโคลอมเบีย ผู้เชี่ยวชาญเป็นวิทยากรฝึกอบรมด้านพัฒนาระบบธุรกิจและการตลาดชุมชน 1 ครั้ง ให้กับเจ้าหน้าที่ UNODC และผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนในโคลอมเบีย 50 คน และส่งนักวิจัยด้านกาแฟของโครงการหลวงและสถาบัน 3 คน ไปร่วมประชุมกาแฟนานาชาติ ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา ระยะเวลา 5 วัน และงานการปลูกและแปรรูปกาแฟอบิก้า ณ สาธารณรัฐโคลอมเบีย ระยะเวลา 14 วัน

(3) ความร่วมมือทางวิชาการกับ สปป.ลาว ผู้เชี่ยวชาญเป็นวิทยากรฝึกอบรมด้านพัฒนาระบบธุรกิจและการตลาดชุมชน 1 ครั้ง ให้กับเจ้าหน้าที่ UNODC และ UNIDO สปป.ลาว และสหภาพพม่า 25 คน ระยะเวลา 5 วัน ประชุมมูลนิธิโครงการหลวงและกรรมการสถาบันเดินทางไปหรือโครงการความร่วมมือทางวิชาการกับ UNODC สปป.ลาว และสถาบันได้รับการจัดสรรงบประมาณจำนวน 0.86 ล้านบาทจากกระทรวงการต่างประเทศเพื่อจัดการดำเนินงานโครงการหลวงของผู้บริหารระดับสูง การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของสปป.ลาว และการพัฒนาโครงการนำร่องการประยุกต์ใช้ผลสำเร็จของโครงการหลวงใน สปป.ลาว

(4) โครงการ Agrobiodiversity-friendly Value Chains for Smallholders ได้พัฒนาแนวคิดโครงการร่วมกับคณะผู้เชี่ยวชาญของ FAO เพื่อขอรับทุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อมโลก (GEF) จำนวน 10 ล้านบาท ระยะเวลา 3 ปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนาห่วงโซ่มูลค่าของระบบการผลิตที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ

นอกจากนี้สถาบันเข้าร่วมการประชุมคณะทำงานในฐานะผู้แทนของประเทศไทย เรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศว่าด้วยการขจัดพืชเสพติดที่ผิดกฎหมายและการพัฒนาทางเลือก ระหว่างวันที่ 2 - 4 กรกฎาคม 2551 ณ ประเทศออสเตรเลีย เพื่อยกร่างกรอบนโยบายการพัฒนาทดแทนพืชเสพติดในระยะ 10 ปี ของคณะกรรมการยาเสพติดแห่งองค์การสหประชาชาติ

■ 2. ยุทธศาสตร์การถ่ายทอดความรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ดำเนินงานในการสนับสนุนงานโครงการหลวงและการขยายผลความสำเร็จของโครงการหลวงไปยังพื้นที่สูงส่วนใหญ่ของประเทศ ภายใต้แผนยุทธศาสตร์สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง พ.ศ. 2550 - 2554 ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบวันที่ 24 เมษายน 2550 โดยมีผลการดำเนินงาน ดังนี้

1. **ปฏิบัติงานสนับสนุนในพื้นที่โครงการหลวง** ดำเนินงานสนับสนุนงานมูลนิธิโครงการหลวงเพื่อให้เป็นต้นแบบของการพัฒนาอย่างยั่งยืน 38 ศูนย์/สถานี ใน 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดพะเยา และจังหวัดลำพูน มีประชากรทั้งหมด 28,825 ครัวเรือน 142,616 คน (กรมมีมติเห็นชอบแผนแม่บทศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2550 - 2554) เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2550)

1.1 การสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่โครงการหลวงเพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน

1) การสนับสนุนการพัฒนาเชิงบูรณาการ ได้แก่

(1) การจัดทำแผนปฏิบัติงานเชิงบูรณาการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นการบูรณาการแผนงานและงบประมาณของหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งหน่วยงานในระดับพื้นที่ 38 แห่ง

(2) การปฏิบัติงานสนับสนุนคณะทำงานศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ 38 แห่ง

(3) การสนับสนุนการทบทวนและการวางแผนปฏิบัติงานประจำปีของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง

2) การสนับสนุนการพัฒนาศูนย์โครงการหลวงเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน โดยดำเนินการต่อเนื่องจากปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 ซึ่งมีจำนวน 10 แห่ง เพิ่มใหม่ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 อีก 12 แห่ง รวม 22 แห่ง โดยมีแปลงเรียนรู้ 36 แปลง พัฒนาวิทยากรประกอบด้วยเจ้าหน้าที่และเกษตรกร 192 คน โดยมีผู้เรียนรู้ (ส่วนที่ดำเนินการโดยสถาบัน 6,492 คน)

3) สนับสนุนการพัฒนาถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสม 139 ครั้ง ผู้ได้รับการถ่ายทอด 12,905 คน

หัวข้อเรื่อง	จำนวนเรื่อง	จำนวนครั้ง	จำนวนวัน	จำนวนคน
ปศุสัตว์	3	9	9	234
ไม้ดอก	5	5	5	135
ไม้ผล	9	9	25	525
กาแฟอาราบิก้า	2	20	20	854
พืชผัก	3	3	7	235
ผักอินทรีย์	3	8	8	546
การลดการใช้สารเคมี	81	81	90	8,664
ป่าชาวบ้าน	4	4	5	1,712

4) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วม ได้ดำเนินงานเพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนโดยการจัดทำแผนชุมชน 20 พื้นที่ และมีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดตั้งกลุ่มองค์กรพึ่งพาตนเอง จำนวน 16 ครั้ง มีผู้นำชุมชนได้รับการอบรมรวม 495 คน มีกลุ่มกิจกรรมพึ่งพาตนเอง คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน 4 กลุ่ม สมาชิก 103 คน สหกรณ์สมาชิก 3,789 คน กลุ่มหัตถกรรม 3 กลุ่ม สมาชิก 97 คน กลุ่มออมทรัพย์ด้วยกระบอกไม้ไผ่ 8 กลุ่ม สมาชิก 289 คน นอกจากนั้นได้สนับสนุนให้ชุมชนจัดกิจกรรมด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของชนเผ่ารวม 12 กิจกรรม มีการจัดค่ายครอบครัวสัมพันธ์และค่ายป้องกันยาเสพติด จำนวน 2 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม 124 คน ในด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้สนับสนุนชุมชนจัดกิจกรรม เช่น การทำแนวกันไฟ การทำฝายชะลอน้ำ การปลูกป่า จำนวน 23 กิจกรรม

กิจกรรม	จำนวนชุมชน	จำนวนครั้ง	ปริมาณงาน	จำนวนคน
การทำฝาย	13	13	74 ฝาย	900
การปลูกป่า	8	8	70ไร่/24,000 ต้น	680
การทำแนวกันไฟ	2	2	7 กม.	100

กิจกรรมอื่นๆ ได้แก่ การรณรงค์การกำจัดขยะ 1 ชุมชน และส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้าน (หมู่บ้านสะอาด) 20 ชุมชน

5) การส่งเสริมการพัฒนาเยาวชนชาวเขา ได้สนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายเยาวชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาผู้นำเยาวชน การพัฒนาอาชีพ การเสริมสร้างเครือข่ายของเยาวชนบนพื้นที่สูง เพื่อให้ผู้นำเยาวชนมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ เพื่อพัฒนาไปสู่การช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมต่อไป

ปัจจุบันมีสมาชิกเยาวชน 22 กลุ่ม จำนวน 1,055 คน จากพื้นที่โครงการหลวง 15 แห่ง โครงการขยายผลโครงการหลวง 4 แห่ง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวน 10 หน่วยงาน จัดกิจกรรมต่างๆ รวม 48 ครั้ง จำนวน 68 วัน โดยมีเยาวชนเข้าร่วม 2,371 คน

6) การฟื้นฟูและถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรม ได้สนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มแม่บ้านในการประชุมกลุ่ม รวมถึงการอบรมให้ความรู้ทั้งในด้านการอนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญาดั้งเดิม ด้านหัตถกรรมของชนเผ่า และการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ โดยมีผู้ได้รับการถ่ายทอดความรู้จากการฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน 545 คน มีการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านด้านหัตถกรรม จำนวน 3 กลุ่ม จำนวนสมาชิก 48 คน มีการประชุมกลุ่มอย่างต่อเนื่องและพาไปศึกษาดูงานเพื่อเสริมสร้างทักษะในการบริหารจัดการกลุ่มและการตลาด

7) การสนับสนุนการเตรียมความพร้อมด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการหลวงประกอบด้วย

กิจกรรม	เรื่อง	จำนวนครั้ง	จำนวนวัน	จำนวนคน
การอบรมสมาชิก	5	10	9	392
การสนับสนุนการจัด	5	5	5	2,389
กิจกรรมท่องเที่ยว				
การจัดนิทรรศการ	7	7	25	5,387

ในปี 2551 มีจำนวนนักท่องเที่ยวในโครงการหลวง 322,206 คน สถานีฯ/ศูนย์ฯ/เกษตรกร มีรายได้ประมาณ 108,709,378 บาท

ผลผลิตและผลลัพธ์ที่สำคัญ

- (1) เกษตรกรผู้ปลูกพืชผักและไม้ผลได้รับการรับรองมาตรฐานภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดี 5,988 ราย
- (2) เกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตผักอินทรีย์ 18 แห่ง อยู่ระหว่างการรับรอง 2 แห่ง เกษตรกร 424 ราย
- (3) คุณภาพน้ำในแหล่งน้ำที่สำคัญในพื้นที่โครงการหลวง 12 แห่ง และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง 4 แห่ง รวม 13 สายน้ำ ผ่านเกณฑ์ประเมินคุณภาพน้ำตามมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดิน ด้านปริมาณสารเคมีกำจัดแมลงร้อยละ 100 ผ่านเกณฑ์ด้านปริมาณจุลินทรีย์ ร้อยละ 86.11
- (4) สนับสนุนการพัฒนาศูนย์โครงการหลวงเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ การพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน จำนวน 22 แห่ง แปลงเรียนรู้ 36 แปลง
- (5) สนับสนุนการพัฒนาถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสม 139 ครั้ง มีผู้ได้รับการถ่ายทอด 12,905 คน

- (6) มีการจัดทำแผนชุมชน 20 พื้นที่ และมีการรวมกลุ่มกิจกรรมเพื่อพึ่งพาตนเอง ทั้งหมด 16 กลุ่ม มีสมาชิกทั้งหมด 4,278 คน และสนับสนุนกิจกรรมประเพณีของชนเผ่า 12 กิจกรรม และกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน 23 ครั้ง มีผู้เข้าร่วม 1,680 คน
- (7) สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มเยาวชน 22 กลุ่ม มีสมาชิก 1,055 คน และจัดกิจกรรมต่างๆ 48 ครั้ง มีผู้เข้าร่วม 2,371 คน
- (8) สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านด้านหัตถกรรม จำนวน 3 กลุ่ม มีสมาชิก 48 คน และจัดฝึกอบรมแก่เกษตรกร 545 คน

2. การขยายผลโครงการหลวงไปสู่ชุมชนบนพื้นที่สูงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.1 การขยายผลเชิงพื้นที่

โดยการนำต้นแบบการพัฒนาและองค์ความรู้จากโครงการหลวงไปปรับใช้อย่างเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและภูมิสังคมของท้องถิ่น เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมตามแนวทางของโครงการและภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ควบคู่ไปกับการฟื้นฟูและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

1) โครงการขยายผลโครงการหลวง

การดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 มีจำนวน 21 พื้นที่ เพิ่มจากปีงบประมาณ 2550 จำนวน 4 พื้นที่ อยู่ใน 7 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน น่าน กำแพงเพชร กาญจนบุรี และตาก รวม 78 หมู่บ้าน 12,300 ครัวเรือน ประชากร 50,841 คน ผลการดำเนินงาน สรุปดังนี้

1.1) การพัฒนาอาชีพ ประกอบด้วย

(1) การถ่ายทอดองค์ความรู้จากโครงการหลวง ในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง ทั้ง 21 แห่ง รวมทั้งสิ้น 139 ครั้ง จำนวนผู้รับการถ่ายทอด 4,090 คน โดยการจัดฝึกอบรม และศึกษาดูงาน จำแนกเป็นฝึกอบรม 110 ครั้ง และศึกษาดูงาน 29 ครั้ง

(2) การส่งเสริมการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ จำแนกเป็น ไม้ผล 6 ชนิด จำนวน 10 แห่ง พื้นที่ 88 ไร่ เกษตรกร 66 ราย พืชผัก จำนวน 10 แห่ง พื้นที่ 47 ไร่ เกษตรกร 120 ราย และข้าว จำนวน 4 แห่ง พื้นที่ 28 ไร่ เกษตรกร 24 ราย กาแฟอาราบิก้า จำนวน 9 แห่ง พื้นที่ 63 ไร่ เกษตรกร 101 ราย ไม้ดอกไม้ประดับ จำนวน 3 แห่ง รวม 4 ชนิด เกษตรกร 24 ราย ส่งเสริมการปลูกเห็ดภายใต้ระบบการควบคุม จำนวน 2 แห่ง พื้นที่ 7 ไร่ เกษตรกร 20 ราย และเลี้ยงสัตว์ จำนวน 18 แห่ง จำนวน 8 ชนิด เกษตรกร 629 ราย การรณรงค์ลดการใช้สารเคมี จำนวน 7 ครั้ง ในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง 7 แห่ง มีผู้เข้าร่วมงาน ประกอบด้วย หน่วยงาน ครู นักเรียน และประชาชนในพื้นที่และหมู่บ้านใกล้เคียง รวมทั้งสิ้น 1,596 คน

1.2) การพัฒนาสังคมและการตลาด

(1) การส่งเสริมการรวมกลุ่มผู้ผลิต กลุ่มนอกรการเกษตรและอื่นๆ จำนวน 69 กลุ่ม มีสมาชิกรวมทั้งสิ้น 2,005 คน

(2) ให้ความรู้เกี่ยวกับงานสหกรณ์ และวิสาหกิจชุมชน จำนวน 4 ครั้ง ในพื้นที่โครงการ 4 แห่ง ผู้เข้าร่วม 113 คน

(3) การสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มในการเข้าถึงแหล่งทุน จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ ปากกล้วย ป่าแป๋ ปางแดงใน สบเมย และแม่สอง

1.3) การฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

(1) การรณรงค์ปลูกไผ่ดงดำเพื่อฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม จำนวน 3,400 ต้น มีบุคคลจากหน่วยงาน และประชาชนในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรมประมาณ 500 คน

(2) การปลูกป่าชาวบ้าน

- สนับสนุนการทำแปลงสาธิตในพื้นที่ของเกษตรกร จำนวน 2 แห่ง รวม 10 ราย พื้นที่ 5 ไร่ ไม้ 3 ชนิด

- สนับสนุนกล้าพันธุ์ไม้เพื่อให้เกษตรกรนำไปปลูก จำนวน 9 แห่ง 4 ชนิด รวม 25,000 ต้น

(3) การปลูกหญ้าแฝก จำนวน 4 แห่งๆ ละ 1 ไร่ และรณรงค์ปลูกหญ้าแฝก จำนวน 9 แห่ง รวม 450,000 ต้น

1.4) ด้านการบริหารจัดการ

(1) จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการและจัดทำแผนบูรณาการประจำปี 2551 จำนวน 7 ครั้ง (จังหวัดละ 1 ครั้ง) และจัดการประชุมติดตามและประสานการดำเนินงานในระดับจังหวัด จำนวน 5 ครั้ง ระดับอำเภอ จำนวน 37 ครั้ง และจัดเวทีชุมชน จำนวน 38 ครั้ง ผู้เข้าร่วม 1,642 คน

(2) จัดทำศูนย์เรียนรู้การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ชนิดต่างๆ

- จัดทำศูนย์เรียนรู้ในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง ทั้ง 21 แห่ง พื้นที่ 45 ไร่ โรงปุ๋ยหมัก จำนวน 11 โรง, โรงเรือนเพาะชำกล้าไม้ จำนวน 9 หลัง, บ่อเลี้ยงปลาตก จำนวน 3 แห่ง, คอกเลี้ยงไก่ จำนวน 5 คอก, และโรงเรือนเลี้ยงกระต่าย จำนวน 4 โรง และโรงเก็บและรวบรวมผลผลิต จำนวน 1 โรง

- มีผู้สนใจเข้าเยี่ยมชมและศึกษาดูงานในพื้นที่ขยายผล จากหน่วยงาน ภายนอกพื้นที่โครงการ รวม 402 คน

ผลผลิตและผลลัพธ์ที่สำคัญ

(1) ดำเนินการถ่ายทอดความรู้จากโครงการหลวงให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ขยายผล โครงการหลวง รวมทั้งการอบรมและศึกษาดูงาน จำนวน 278 ครั้ง มีผู้ได้รับการถ่ายทอดความรู้ 4,090 คน และส่งเสริมการปลูกพืชและสัตว์แก่ผู้นำเกษตรกร ในพื้นที่ 88 ไร่ มีเกษตรกรเข้าร่วม 984 คน

(2) ส่งเสริมการรวมกลุ่มผู้ผลิต จำนวน 69 กลุ่ม มีสมาชิก 2,005 คน

(3) รณรงค์การปลูกไผ่ดง ป่าชาวบ้านและหญ้าแฝก จำนวน 478,400 ต้น

2.2 การขยายผลแนวกว้าง

มุ่งให้เกิดการเผยแพร่และเรียนรู้จากองค์ความรู้โครงการหลวงในระดับชุมชน โดยผ่านกระบวนการสังเคราะห์ความรู้ของโครงการหลวง และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในระดับชุมชนเพื่อให้เกิดการนำไปปรับใช้อย่างเหมาะสมในพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศ โดยจัดทำเป็นโครงการความร่วมมือระหว่าง 4 หน่วยงาน ได้แก่ มูลนิธิโครงการหลวง สำนักงานการศึกษานอกโรงเรียน (ศสช.) สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เริ่มโครงการเมื่อปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 เรียกว่า “โครงการจัดการความรู้และกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน”

โครงการจัดการความรู้และกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน

เป็นโครงการต่อเนื่องที่เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2550 ใน 5 จังหวัด 44 กลุ่มบ้าน และในปี 2551 ดำเนินการเพิ่มอีก 2 จังหวัด 54 กลุ่มบ้าน รวม 98 แห่ง ในพื้นที่ 7 จังหวัด 16 อำเภอ ได้แก่

เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน พะเยา ลำปาง แม่ฮ่องสอน และน่าน ครอบคลุม 9 ชนเผ่า โดยได้จัดการการประชุมอบรม สัมมนาผู้ร่วมโครงการ รวม 20 ครั้ง มีผู้เข้าร่วม 821 คน จัดทำสื่อเรียนรู้โครงการหลวง 8 เรื่องๆละ 4 รูปแบบได้แก่ ชุดการเรียนรู้ 4,000 เล่ม หนังสือเสริมประสบการณ์ 8,000 เล่ม วีดิทัศน์ 1,600 แผ่นและบทวิทยุ 250 เล่ม ซึ่งมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนทั้ง 98 กลุ่มบ้าน โดยครูศสช.และครูนิเทศก์ 117 คน ซึ่งได้จัดทำแผนการดำเนินการและจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเป็นประจำทุกเดือนอย่างน้อย เดือนละ 1 ครั้ง โดยมีเกษตรกรผู้สนใจลงทะเบียนเข้าเรียนรู้จำนวน 2,656 คน หากนับซ้ำ ตั้งแต่ตุลาคม 2550 ถึงกันยายน 2551 มีผู้เข้าร่วมเวทีจำนวน 31,872 คน นอกจากนี้โครงการยังมีผู้เชี่ยวชาญพื้นที่สูงเข้านิเทศติดตามงานเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูศสช. ตลอดจนช่วยแก้ไขปัญหา และให้ข้อเสนอแนะแนวทางแก่ผู้ปฏิบัติงาน โดยเฉลี่ย ศสช.ละ 2 ครั้งต่อปี

3. การปฏิบัติงานสนับสนุนในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการโครงการรักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน ในพื้นที่ 6 จังหวัด ภายใต้ 10 กลุ่มน้ำ มีประชากรทั้งหมด 7,993 ครัวเรือน โดยสถาบันขับเคลื่อนงานภายใต้ยุทธศาสตร์สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (ครม. มีมติเห็นชอบแผนแม่บทโครงการรักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน ระยะ 4 ปี (พ.ศ. 2551 – 2554) เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2550)

■ 3. ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างประสิทธิภาพองค์กรและการบริหารจัดการ

1. โครงการพัฒนาระบบสารสนเทศและฐานข้อมูลพื้นที่สูง ประกอบด้วย

- ระบบบริหารงานบุคคล
- ระบบบริหารพัสดุ
- ระบบ E-office
- ระบบ E-library (เชื่อมโยงกับสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่)
- ระบบการรักษาความปลอดภัยห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์

2. โครงการพัฒนาข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการพัฒนาพื้นที่สูง ซึ่งได้ศึกษาและสำรวจข้อมูลในด้านประชากรศาสตร์และชุมชน ลักษณะตำแหน่งที่ตั้งในเชิงภูมิศาสตร์ ปัจจัยพื้นฐานของชุมชนและจัดทำระบบสารสนเทศประชากรศาสตร์และชุมชนพื้นที่สูงในปีงบประมาณ 2550 จำนวน 5 จังหวัด ปัจจุบันได้จัดทำฐานข้อมูลประชากรศาสตร์และชุมชนทุกหลังคาเรือน พร้อมทั้งตำแหน่งที่ตั้งเชิงภูมิศาสตร์ในพื้นที่ 5 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ปีงบประมาณ 2551 จำนวน 15 จังหวัด

3. การพัฒนาบุคลากร โดยการจัดทำระบบสมรรถนะ Competency ของสถาบันและสมรรถนะหลักของบุคลากร (Core Competency) เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคลากรของสถาบันที่จะให้สามารถปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ของสถาบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และดำเนินการพัฒนาบุคลากรของสถาบัน 4 หลักสูตร จำนวน 28 ครั้ง ผู้เข้ารับการอบรม รวม 681 ราย

■ 4. กิจกรรมใหม่ที่เพิ่มเติมจากแผนปฏิบัติการปีงบประมาณ พ.ศ. 2551

1. พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงเพิ่มใหม่

คณะกรรมการ กปส. ได้มีมติเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2551 เห็นชอบในหลักการให้สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินงานภายใต้แผนปฏิบัติการโครงการขยายผลโครงการหลวง ระยะ 4 ปี (พ.ศ.2551 – 2554) ตามที่คณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบแล้ว เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2550 โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาจัดทำรายละเอียดแผนงาน/โครงการ และเสนอขอตั้งงบประมาณรายจ่ายเป็นรายปีภายใต้แผนปฏิบัติการโครงการขยายผลโครงการหลวง ระยะ 4 ปี (พ.ศ.2551 – 2554) ต่อไป และที่ประชุมคณะกรรมการสถาบันได้เห็นชอบการเพิ่มพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2550 (4 พื้นที่) และวันที่ 30 พฤษภาคม 2551 (1 พื้นที่)

2. โครงการขยายผลโครงการหลวงเพื่อแก้ไขปัญหาการปลูกฝิ่นอย่างยั่งยืน

คณะกรรมการสถาบันได้รับทราบสถานการณ์และปัญหาการปลูกฝิ่นในประเทศไทย เมื่อการประชุม ครั้งที่ 2/2551 เมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2551 และได้มอบสถาบันและสำนักงาน ปปส. จัดทำร่างแผนแม่บทโครงการขยายผลโครงการหลวงเพื่อแก้ไขปัญหาการปลูกฝิ่นอย่างยั่งยืน และคณะกรรมการ กปส. ได้มีมติให้ความเห็นชอบ เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2551 ขณะนี้อยู่ระหว่างการนำเสนอคณะรัฐมนตรี

3. โครงการจัดทำแผนที่ศทาง (Indicative Plan)

ในพื้นที่เครือข่ายการเรียนรู้ 180 หย่อมบ้าน โดยจัดทำเป็นแผนที่ศทางที่ครอบคลุมถึงแนวทางการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง ประกอบด้วยการพัฒนาอาชีพ การจัดการองค์ความรู้ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การตลาด การพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน และการบริหารจัดการ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ครอบคลุมพื้นที่เครือข่ายการเรียนรู้ 180 หย่อมบ้าน ใน 13 จังหวัด 27 อำเภอ 57 ตำบล ขณะนี้สำรวจแล้ว 159 หย่อมบ้าน และจัดสัมมนารับฟังความคิดเห็นในระดับอำเภอแล้ว 10 ครั้ง ระดับจังหวัด 1 ครั้ง

4. สวนเฉลิมพระเกียรติฯ ราชพฤกษ์ 2549

คณะกรรมการสถาบันมีมติเห็นชอบให้รับดำเนินงานสวนเฉลิมพระเกียรติฯ ราชพฤกษ์ 2549 ตามที่ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอต่อที่ประชุม เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2551 ต่อมา มติ ค.ร.ม. เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2551 เห็นชอบและอนุมัติในหลักการตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ ในการถ่ายโอนภารกิจการบริหารจัดการสวนเฉลิมพระเกียรติฯ ให้สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง โดยในรายละเอียดของการดำเนินงาน ให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเข้าไปพิจารณาดำเนินการ

5. โครงการความร่วมมือไทย-ลาว

UNODC และ สปป.ลาว ได้เชิญประธานมูลนิธิโครงการหลวง คณะกรรมการสถาบัน และผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ จำนวน 15 คน เดินทางไปศึกษาดูงานโครงการพัฒนาเพื่อทดแทนการปลูกพืชเสพติด ระหว่างวันที่ 24 – 26 เมษายน 2551 ณ แขวงหลวงพระบาง และแขวงอุดมไซ สปป.ลาว เพื่อรับทราบสถานการณ์การพัฒนาพื้นที่ปลูกฝิ่น โดยได้มีการหารือขั้นต้นเกี่ยวกับการพัฒนาความร่วมมือกับ UNODC และสปป.ลาว ขณะนี้สถาบันได้รับงบประมาณจากกระทรวงการต่างประเทศ เพื่อสนับสนุนการศึกษาดูงานของผู้บริหารระดับสูงและการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการของสปป.ลาวรวมทั้งการเดินทางไปประชุมหารือเพื่อพัฒนาโครงการร่วมมือของฝ่ายไทย ณ สปป.ลาว จำนวน 860,000 บาท

ผลการดำเนินงาน ตามกรอบยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนา

ประกอบด้วย กิจกรรมวิจัย 3 ลักษณะ คือ

1. แผนงานวิจัยและพัฒนาเพื่อสนับสนุนงานโครงการหลวง เพื่อเสริมสร้างความต่อเนื่องในการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ของโครงการหลวงด้านพืช สัตว์ ปศุสัตว์การผลิต การแปรรูปและพัฒนาผลิตภัณฑ์ หัตถกรรม ตลอดจนการตลาด และการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม รวม 9 โครงการ

2. แผนงานวิจัยเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ขยายผลและพื้นที่สูงทั่วไป ได้แก่ งานวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อทดสอบองค์ความรู้โครงการหลวงการรวบรวมรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพ และพัฒนานวัตกรรมต่อยอดการใช้ประโยชน์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน งานวิจัยการตลาด งานวิจัยเพื่อฟื้นฟูและรักษาสีงแวดล้อม และงานงานวิจัยด้านสังคมและนโยบาย รวม 10 โครงการ

3. แผนงานส่งเสริมความร่วมมือวิจัยและแลกเปลี่ยนทางวิชาการกับนานาชาติ เพื่อเผยแพร่ความสำเร็จของโครงการหลวง และความร่วมมือทางวิชาการในพัฒนาองค์ความรู้ในการพัฒนาพื้นที่ภูเขาและพื้นที่ปลูกพืชเสพติด รวม 2 กิจกรรม

แผนงานวิจัยและพัฒนา เพื่อสนับสนุนงานโครงการหลวง

เพื่อสนับสนุนงานวิจัยของโครงการหลวงสาขาต่างๆ ให้เกิดกระบวนการรวบรวม พัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่อย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง เพื่อประโยชน์ในการสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่สูงที่จะส่งผลไปถึงการใช้ประโยชน์ยังพื้นที่สูงส่วนใหญ่ของประเทศ โดยมีการดำเนินงานที่สำคัญ คือ

(1) มุ่งเน้นสนับสนุนการวิจัยที่นำไปสู่การสร้างรายได้ที่ยั่งยืนให้กับเกษตรกรใน 2 แนวทาง คือ รายได้จากการเกษตรและรายได้นอกภาคการเกษตร โดยในด้านการผลิตทางการเกษตรจะมุ่งเน้นการสนับสนุนการวิจัยเชิงบูรณาการองค์ความรู้จากผลการวิจัยและจากประสบการณ์บนพื้นที่สูงที่มีอยู่แล้วในโครงการหลวง เพื่อมุ่งสู่กระบวนการผลิตที่ใช้ต้นทุนต่ำ ลดต้นทุนปุ๋ยเคมีและสารเคมีเกษตร การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในโรงเรือน การยืดอายุผลผลิตด้วยการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม ผลการวิจัยจะถูกประมวลเป็นคู่มือและสื่อโสตทัศนูปกรณ์ถ่ายทอดสู่เกษตรกรเพื่อนำไปสู่การรับรองมาตรฐานการผลิต และการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของเกษตรกรบนพื้นที่สูง ส่วนการพัฒนารายได้นอกภาคการเกษตรมุ่งเน้นการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมจากหัตถกรรมท้องถิ่นบนพื้นที่สูง

(2) มุ่งศึกษาแนวทางจัดการองค์ความรู้ที่มีอยู่ในมูลนิธิโครงการหลวง โดยรวบรวมองค์ความรู้ทั้งจากผลการวิจัยและประสบการณ์ของบุคลากร รวมถึงปัจจัย เงื่อนไข ความสำเร็จและรูปแบบการปฏิบัติที่ดีของโครงการหลวง (Best Practice) เกี่ยวกับการพัฒนางานด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการบริหารองค์กรเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการถ่ายทอดไปสู่ชุมชนทั้งในพื้นที่โครงการหลวงและชุมชนพื้นที่สูงส่วนใหญ่ของประเทศ

ในงบประมาณ ป.ศ. 2551 ประกอบด้วยโครงการวิจัย จำนวน 9 โครงการ ดังนี้

โครงการ	หน่วยงานร่วมดำเนินงาน	พื้นที่ดำเนินงาน
1. โครงการวิจัยและพัฒนารูปแบบโรงเรือน ในพื้นที่โครงการหลวง	มูลนิธิโครงการหลวง	ศูนย์ห้วยสัก สถานีปางตะ ศูนย์แม่ลำใหม่ ศูนย์แม่เฒ ศูนย์หนองทอย ศูนย์ขุนวาง และสถานีอ่างขาง
2. โครงการวิจัยและพัฒนาต้นแบบการผลิต พืชเมืองหนาวในโรงเรือน	มูลนิธิโครงการหลวง	สถานีอ่างขาง ศูนย์แม่เฒและ สถานีปางตะ
3. โครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการ และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	มูลนิธิโครงการหลวง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 38 แห่ง
4. โครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการสร้าง เครือข่ายการเรียนรู้ของกลุ่มศูนย์พัฒนา โครงการหลวง	-	กลุ่มศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 8 กลุ่มศูนย์ (18 ศูนย์โครงการหลวง)
5. โครงการวิจัยและพัฒนาการปลูกอวนพี	มูลนิธิโครงการหลวง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ศูนย์อินทนนท์ ศูนย์ปางตะ ศูนย์ขุนวาง ศูนย์ปางคำ สถานีอ่างขาง ศูนย์แม่เฒ ศูนย์ปางอ้ง และศูนย์แม่ลำใหม่ โครงการขยายผลฯถ้ำวียงแก โครงการขยายผลฯดอยปุย
6. โครงการพัฒนาเครื่องตีผงอาติซัค	มูลนิธิโครงการหลวง	โรงงานแปรรูปและพัฒนา ผลิตภัณฑ์มูลนิธิโครงการหลวง
7. โครงการศึกษาระบบการปลูกข้าวโพดเทศ้อม ด้วยพืชตระกูลถั่วโดยวิธีการไม่ไผ่พรวน	กรมพัฒนาที่ดิน เขต 6	สถานี ปางตะ
8. โครงการวิจัยการศึกษาเศรษฐกิจการผลิต และการตลาดสินค้าเกษตรโครงการหลวง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	ศูนย์แม่เฒ ศูนย์อ่างขาง ศูนย์อินทนนท์ ศูนย์ห้วยสัก ศูนย์หนองเขียว ศูนย์หนองทอย ศูนย์ป่าเมี่ยงและ ศูนย์ห้วยโป่ง
9. โครงการศึกษาการจัดการน้ำในกระบวน การผลิตกาแฟลิคด้วยวิธีเปียก	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	บ้านดอยช้างและศูนย์บริการ วิชาการด้านพืชและปัจจัยการผลิต ที่ 2

1. โครงการวิจัยและพัฒนารูปแบบโรงเรือนในพื้นที่โครงการหลวง

การศึกษาวิจัยและพัฒนาแบบโรงเรือนในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 7 แห่ง ได้แก่ ห้วยลึก ปางดะ แม่สาใหม่ แม่แฮ หนองหอย ชุนวาง และอ่าขาง และเป็นการดำเนินงานวิจัยต่อเนื่องจากปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 คือ ศึกษาและปรับปรุงแก้ไขรูปแบบโรงเรือน จำนวน 3 แบบ ก่อสร้างโรงเรือนต้นแบบมาตรฐานใหม่ จำนวน 3 โรงเรือน ศึกษาการเจริญเติบโตและการตอบสนองของพืชแต่ละชนิดที่มีต่อรูปแบบโรงเรือนต้นแบบเปรียบเทียบกับโรงเรือนที่มีอยู่เดิม โดยพัฒนาระบบการจัดการดิน น้ำ ปุ๋ย ภายใต้โรงเรือน กับพืช 3 ชนิด ได้แก่

1. ผัก ทำการปลูกแตงกวาญี่ปุ่นภายใต้โรงเรือนต้นแบบและโรงเรือน Control ในพื้นที่ตัวแทนทั้ง 3 พื้นที่ และขณะนี้กำลังอยู่ระหว่างการดำเนินงาน

2. ไม้ดอก ทำการทดลองปลูกเบญจมาศ 6 พันธุ์ ได้แก่ พันธุ์ Reagan White, Reagan Dark, Reagan Sunny, Reagan Improved, Relance และ Toledo ภายใต้โรงเรือนต้นแบบและโรงเรือน Control ในแต่ละพื้นที่

3. ไม้ผล ทดลองปลูกสตรอเบอรี่พันธุ์พระราชทาน 72 ภายใต้โรงเรือนต้นแบบและโรงเรือน Control ในแต่ละพื้นที่ พร้อมทั้งทำการติดตั้งอุปกรณ์ตรวจวัดสภาพอากาศในโรงเรือน

โรงเรือนต้นแบบสำหรับปลูกผัก

โรงเรือนต้นแบบ
สำหรับปลูกไม้ดอก

โรงเรือนต้นแบบสำหรับ
ปลูกไม้ผลขนาดเล็ก

■ 2. โครงการวิจัยและพัฒนาดันแบบการผลิตพืชเมืองหนาวในโรงเรือน

การศึกษาเพื่อหาแนวทางการผลิตพืชเมืองหนาวภายใต้สภาพโรงเรือน ตลอดจนศึกษาวิธีการจัดการในการผลิตเพื่อเพิ่มปริมาณและคุณภาพของผลผลิตเชิงการค้า และถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีการผลิตที่ได้สู่เจ้าหน้าที่และเกษตรกร โดยมีการดำเนินงาน 3 กิจกรรม ดังนี้

1. การศึกษาดันแบบการปลูกสตรอเบอร์รี่

การทดสอบการปลูกสตรอเบอร์รี่ภายใต้สภาพ โรงเรือนรูปแบบต่างๆ รวม 3 วิธีการ ผลการศึกษาที่สถานีฯ อ่างขาง พบว่าความสูงของต้น ความกว้างของต้น ความยาวก้านใบ และพื้นที่ใบของสตรอเบอร์รี่ในโรงเรือนแมมโล (ไม้ไผ่) โรงเรือนแบบไต้หวัน (โครงเหล็ก) และการปลูกแบบกลางแจ้งไม่แตกต่างกัน ในส่วนของน้ำหนัก/ผลของสตรอเบอร์รี่ในวิธีการปลูกในสภาพโรงเรือนแมมโล และโรงเรือนไต้หวัน มีน้ำหนักต่อผลมากกว่าการปลูกในสภาพกลางแจ้ง ขณะที่ความกว้างผล ความยาวผล ปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ ความแน่นเนื้อของผลสตรอเบอร์รี่ไม่แตกต่างกัน

ผลการศึกษาที่ศูนย์ฯ แม่แะ พบว่า การเจริญเติบโตของสตรอเบอร์รี่มีพื้นที่ใบในโรงเรือนแบบแมมโลและโรงเรือนแบบไต้หวันมากกว่าวิธีการปลูกกลางแจ้งในช่วงเดือนธันวาคม 2550 - เดือนกุมภาพันธ์ 2551 และด้านคุณภาพผลผลิต น้ำหนักต่อผล ความกว้างผลและความยาวผลของสตรอเบอร์รี่ของโรงเรือนโครงเหล็กและโรงเรือนแมมโล มีน้ำหนักต่อผลมากกว่าการปลูกในสภาพกลางแจ้ง แต่ปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้และความแน่นเนื้อของผลสตรอเบอร์รี่ไม่แตกต่างกัน

ศึกษาการให้ปุ๋ยธาตุอาหารเสริมที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มปริมาณและคุณภาพสตรอเบอร์รี่ ผลการศึกษาที่สถานีฯ อ่างขางและศูนย์ฯ แม่แะ พบว่า การใส่ปุ๋ยเสริมแก่สตรอเบอร์รี่สามารถเพิ่มการเจริญเติบโตของต้นได้ โดยปุ๋ยเสริมแคลเซียมอินทรีย์และปุ๋ยน้ำหมักอินทรีย์ดอยคำสามารถเพิ่มพื้นที่ใบของสตรอเบอร์รี่ได้มากที่สุด แต่ด้านคุณภาพผลผลิตที่สถานีฯ อ่างขางไม่แตกต่างกันในแต่ละวิธีการ แต่ที่ศูนย์ฯ แม่แะ น้ำหนักต่อผลของวิธีการแคลเซียมอินทรีย์และปุ๋ยน้ำหมักอินทรีย์ดอยคำมีน้ำหนักต่อผลมากกว่าวิธีการอื่นๆ ส่วนการระบาดของโรคพืชมีการระบาดของราแป้งและไรแวมมูมมากที่สุด โดยที่ศูนย์ฯ แม่แะ พบการระบาดมากที่สุดในช่วงระหว่างวันที่ 11 ธันวาคม 2550 - วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2551 มาก และไรแวมมูมมีการระบาดในช่วงวันที่ 4-12 ธันวาคม 2551

2. การศึกษาการปลูกเคพกูสเบอร์ในโรงเรือน

ศึกษาการปลูกเคพกูสเบอร์ในโรงเรือนเปรียบเทียบกับสภาพกลางแจ้ง โดยทดลองปลูกในโรงเรือนแบบหลังคาตัว ก (โครงเหล็ก) โรงเรือนไม้ไผ่ (ต้นแบบของแม่โถ) และปลูกกลางแจ้ง และศึกษาการตัดแต่งกิ่งเคพกูสเบอร์เพื่อเพิ่มปริมาณและคุณภาพผลผลิตเตรียมต้นเคพกูสเบอร์ โดยตัดแต่งกิ่ง 3 วิธีการ คือ การไว้กิ่งหลัก 2 กิ่ง ไว้กิ่งหลัก 4 กิ่ง และไม่ตัดแต่งกิ่ง วิธีการละ 10 ต้น โดยทดลอง 2 พื้นที่ คือ สถานีปางดะและศูนย์แม่แฮ

การปลูกเคพกูสเบอร์ในโรงเรือนต้นแบบแม่โถ (สถานีปางดะ)

3. การถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีสู่เจ้าหน้าที่และเกษตรกร

จัดการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีการผลิตสู่เจ้าหน้าที่/เกษตรกร 1 ครั้ง เกษตรกรเข้าร่วมจำนวน 30 คน เพื่อนำความรู้และเทคโนโลยีการผลิตนี้ไปส่งเสริมให้กับเกษตรกรต่อไป

3. โครงการวิจัยและพัฒนาระบบการและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตพืชในเมืองหนาว

การสนับสนุนการศึกษาระบบและวิธีการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวพืชของโครงการหลวงเพื่อการจำหน่ายสู่ตลาด และการพัฒนาศักยภาพเพื่อการส่งออก ได้แก่ การศึกษาคุณภาพของพืชผักและสมุนไพรหลังการลดอุณหภูมิด้วยระบบสุญญากาศ พืชผัก ประกอบด้วย บร็อคโคลี่ พบว่า บร็อคโคลี่ที่ผ่านการลดอุณหภูมิด้วยระบบสุญญากาศแล้วเก็บรักษาไว้ที่ 0 องศาเซลเซียส สามารถยืดอายุการเก็บรักษาบร็อคโคลี่นานที่สุด คือ 15 วัน และช่วยชะลอการสูญเสียน้ำหนักสด ปริมาณวิตามินซี ปริมาณคลอโรฟิลล์และการเปลี่ยนแปลงของดอกย่อย และผักกาดฮ่องเต้ที่ผ่านการลดอุณหภูมิด้วยระบบสุญญากาศแล้วเก็บรักษาไว้ที่ 5 องศาเซลเซียส สามารถยืดอายุการเก็บรักษาบร็อคโคลี่นานที่สุด คือ 10 วัน และสามารถชะลอการสูญเสียปริมาณคลอโรฟิลล์และสารประกอบฟีนอล

สมุนไพรประกอบด้วยตะไคร้ กะเพรา และโหระพา พบว่าอุณหภูมิที่เหมาะสมที่สุดในการเก็บรักษา คือ 13, 10 และ 4 องศาเซลเซียส สามารถยืดอายุการเก็บรักษานานที่สุด 8, 8 และ 17 วัน ตามลำดับ

พืชผักและสมุนไพรมีความสำคัญทางเศรษฐกิจและมีศักยภาพในการส่งออก และศึกษาคุณภาพทางกายภาพและเคมีของผลิตผลหลังจากลดอุณหภูมิด้วยระบบสุญญากาศ (Vacuum Cooling) และได้ศึกษาผลของอุณหภูมิ

A composite image showing three stages of grape processing. The left panel shows workers in a facility wearing white caps and masks, sorting large quantities of yellowish-orange grapes on a metal table. The middle panel shows a close-up of several wooden crates filled with the same type of grapes, arranged in neat rows. The right panel shows a large, clear plastic bag filled with the grapes, sitting on a wooden surface.

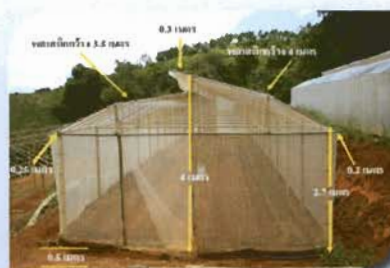
การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวพลพลับ

■ 4. โครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของกลุ่มศูนย์พัฒนาโครงการหลวง

วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากลุ่มศูนย์ให้เป็นชุมชนแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเกิดเครือข่ายการเรียนรู้
ในระหว่างศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ผลการดำเนินงานได้ร่วมกับศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 5 แห่ง สร้างต้นแบบชุมชน
แห่งการเรียนรู้จัดทำ Mind map และ Road map ชุมชนการเรียนรู้กลุ่มศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 4 กลุ่ม รวมทั้ง
ได้สรุปองค์ความรู้ด้านต่างๆ ที่เกิดจากการปฏิบัติการ รวม 4 เรื่อง ได้แก่ องค์ความรู้ด้านการพัฒนาการอาชีพ การสร้าง
โรงเรียนไม่ไผ่ การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการบริหารจัดการงานคัตบรจุของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง
โดยมีกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

1. การจัดตลาดนัดความรู้ของเครือข่ายกลุ่มศูนย์ฯ จำนวน 2 ครั้ง เพื่อให้ได้องค์ความรู้ และเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2. สนับสนุนการดูงานของกลุ่มศูนย์ฯ 5 ครั้ง เรื่องการผลิตพืชในระบบโรงเรือนไม้ไผ่ เรื่องการปลูกพืชในระบบ EurepGAP และการพัฒนาการท่องเที่ยวบ้านแม่กำปองอย่างยั่งยืน เรื่องการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ ศึกษาดูงานวันพลับทองของดีห้วยน้ำขุ่น และศึกษาเทคโนโลยีการผลิตพลับ และเรื่องการทำงานเป็นทีมของเจ้าหน้าที่กลุ่มศูนย์ 1

โรงเรียนไม้ไผ่

3. สนับสนุนให้กลุ่มศูนย์ฯ จัดอบรมเจ้าหน้าที่ เรื่อง เทคนิคการทำงานเป็นทีม

11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

4. จากการดำเนินงาน พบว่า

4.1 ปัจจัยความสำเร็จที่ทำให้กลุ่มศูนย์ฯ ต้นแบบ (กลุ่มศูนย์ฯ 1) เข้มแข็ง มีดังนี้

- 1) ผู้นำมีวิสัยทัศน์ เสียสละ และมีกลยุทธ์ในการดำเนินงาน
- 2) มีกิจกรรมเสริมสร้างความสามัคคีภายในกลุ่มศูนย์ฯ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สมาชิกมีโอกาสทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด สร้างความคุ้นเคย กล้าเปิดใจแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนตระหนัก และเห็นประโยชน์ของการรวมกลุ่มศูนย์ฯ
- 3) มีกิจกรรมภายในกลุ่มศูนย์ฯ ที่ส่งเสริมความสำเร็จของงานในหน้าที่ของทุกศูนย์ฯ เช่น ร่วมกันทำแผนผลิตและแผนขนส่ง ตลอดจนการพัฒนาบุคลากร

4.2 ปัจจัยที่จะทำให้การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของกลุ่มศูนย์ฯ สำเร็จ คือ

- 1) เป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์โครงการหลวง เรื่องการพัฒนาโครงการหลวงเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
- 2) มีกลุ่มศูนย์ฯ ที่เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือ กลุ่มศูนย์ฯ ที่ 1 และ 4 สร้างแรงจูงใจ และแนวทางการดำเนินงานให้กลุ่มศูนย์ฯ อื่นๆ
- 3) กลุ่มศูนย์ฯ ตระหนักถึงความสำคัญ และประโยชน์ของการรวมตัวกันเป็นกลุ่มศูนย์ฯ และเครือข่ายกลุ่มศูนย์ฯ
- 4) กลุ่มศูนย์ฯ มีวิสัยทัศน์ และมีแนวทางในการดำเนินงานที่สอดคล้องกับงานประจำ
- 5) มีงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมเครือข่ายกลุ่มศูนย์ฯ

■ 5. โครงการวิจัยและพัฒนาการปลูกเฮมพ์

เป็นโครงการวิจัยต่อเนื่องตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยดำเนินงานร่วมกับมูลนิธิโครงการหลวง มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ พบว่า

1) การปรับปรุงพันธุ์เฮมพ์ที่มีปริมาณสาร THC ต่ำ ดำเนินการทดสอบแบบคัดเลือกรวม (mass selection) และได้ทำโรงเรือนไม้ไผ่กันทั้ง 4 สายพันธุ์ เพื่อป้องกันการผสมข้ามและเก็บตัวอย่างใบระยะออกดอกสายพันธุ์ละ 50 ต้น เพื่อวิเคราะห์หาปริมาณสาร THC ปลูกเฮมพ์ 4 สายพันธุ์ ได้แก่ สายพันธุ์ V 50 ปางอุ๋ง ห้วยห้อย และแม่สา พบว่า มีปริมาณสาร THC ค่อนข้างต่ำ และทำการศึกษาลักษณะสำคัญทางการสืบพันธุ์และบันทึกลักษณะต่างๆ ช่วงออกดอก เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการผสมพันธุ์เฮมพ์ในงานปรับปรุงพันธุ์ในอนาคต และมีการพัฒนา Test kit สำหรับวิเคราะห์ปริมาณ THC ในระดับแปลงเทคนิคการผลิตเส้นใย

2) จัดทำแปลงสาธิตและเรียนรู้การปลูกเฮมพ์ ประชุมชี้แจงความเป็นมาของโครงการแก่เจ้าหน้าที่และเกษตรกร และจัดทำแปลงสาธิตการปลูกเฮมพ์ 8 พื้นที่ และจัดทำคู่มือการปลูกเฮมพ์ จำนวน 1 ฉบับ

3) การศึกษาวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเส้นใยเฮมพ์ ศึกษาศักยภาพการผลิตและการตลาดของกลุ่มเกษตรกร และร่างแบบและจัดทำต้นแบบผลิตภัณฑ์ 10 ผลิตภัณฑ์ จากนั้นนำผลิตภัณฑ์ที่ผลิตดังกล่าวไปทดลองตลาดในงานแสดงสินค้า BIG & BIH APRIL 2008 ตลาดบริษัทดี เนเจอร์ครีฟ พบว่า ได้รับการตอบรับในเรื่องของผลิตภัณฑ์ในด้านของรูปแบบ และจัดการอบรมการผลิตผลิตภัณฑ์จากเฮมพ์แก่เกษตรกรแม่บ้านชาวเขาในพื้นที่จังหวัดตากและจังหวัดเชียงใหม่ รวม 10 ราย

การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเส้นใยเฮมพ์

4) การศึกษาวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเมล็ดเฮมพ์ ตรวจสอบคุณภาพน้ำมันและสารสำคัญ ในน้ำมันเฮมพ์ พบสาร linoleic acid (Omega 6) และ alpha-linolenic acid (Omega 3) โดยน้ำมันจากการสกัดโดยวิธีต่างๆ มีสีแตกต่างกันตั้งแต่สีเขียวเข้ม สีเขียว และสีเขียวเหลือง และได้จัดทำผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพที่ใช้ในสปาจากน้ำมันเมล็ดเฮมพ์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ขัดผิว ผลิตภัณฑ์นวดตัวสำหรับสปา และโลชั่นบำรุงผิว

5) การปลูกขยายพันธุ์เฮมพ์ ปลูกขยายเมล็ดพันธุ์เฮมพ์ ที่มีปริมาณสารเสพติดต่ำ จำนวน 4 สายพันธุ์ ได้แก่ สายพันธุ์ V 50 ปางอุ๋ง แม่สาใหม่ และห้วยห้อย

6) โครงการนำร่องการส่งเสริมการปลูกเฮมพ์ภายใต้ระบบควบคุม

6.1) พื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ส่งเสริมเกษตรกรปลูกเฮมพ์ภายใต้การควบคุมของมูลนิธิโครงการหลวง แก่เกษตรกรชาวเขาเผ่าม้งใน 7 พื้นที่ ได้แก่ ศูนย์อินทนนท์ ขุนวาง แม่แฮ ปางตะ แม่สาใหม่ ห้วยลึก และปงค่า

6.2) พื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวง ดำเนินงานใน 2 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงดอยปุย และโครงการขยายผลโครงการหลวงถ้ำเวียงแก้ว

แปลงวิจัยการส่งเสริมการปลูกเฮมพ์ภายใต้การควบคุม

■ 6. โครงการพัฒนาเครื่องต้มผงอาติโช้ค

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องต้มผงอาติโช้ค โดยใช้ส่วนเหลือจากต้นอาติโช้ค ได้แก่ ดอก ก้านดอก ใบและราก โดยดัดแปลงกระบวนการผลิตจากกรรมวิธีการผลิตชา เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์เครื่องต้มอาติโช้คผงพร้อมดื่มที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับและมีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค โดยศึกษาระยะเวลาการผึ่ง ระยะเวลากวนวด ระยะเวลากการทำแห้ง อุณหภูมิและสัดส่วนที่เหมาะสมของดอก ก้านดอก ใบ และรากอาติโช้คที่นำมาผลิตเครื่องต้มผงอาติโช้คโดยวิธีการผ่านกระบวนการหมัก นอกจากนี้ได้ศึกษาระยะเวลาและอุณหภูมิทำแห้ง และการศึกษาสัดส่วนที่เหมาะสมระหว่างดอก ก้านดอก ใบ และราก ในการผลิตเครื่องต้มผงอาติโช้ค โดยกระบวนการหยุดปฏิบัติการเอนไซม์ ก่อนการทำแห้ง พบว่า ชาจากดอกและก้านดอกมีคุณภาพดีที่สุด มีรสชาติหวานและมีกลิ่นหอมที่สุดชาจากรากมีกลิ่นหอมแต่ไม่มีรสหวาน ชาจากใบมีรสขมและพบว่ามีสาร Synarin ช่วยกระตุ้นการทำงานของตับ ไต และถุงน้ำดีทำให้มีประสิทธิภาพในการลดไขมัน คาดว่ามูลนิธิโครงการหลวงจะสามารถผลิตออกจำหน่ายได้ภายในปลายปี พ.ศ. 2551 เป็นต้นไป

ผลิตภัณฑ์เครื่องต้มผงอาติโช้ค

■ 7. โครงการศึกษาระบบการปลูกข้าวโพดเหลืองด้วยพืชตระกูลถั่วโดยวิธีการไม่ไถพรวน

ศึกษาระบบการปลูกข้าวโพดโดยไม่ไถพรวนและการปลูกพืชตระกูลถั่วเพื่อลดการชะล้างหน้าดินในแปลงปลูกข้าวโพด และลดการใช้สารเคมีปราบวัชพืชของเกษตรกรจำนวน 8 กรรมวิธี ซึ่งผลการดำเนินงานปี พ.ศ. 2550 พบว่า การปลูกถั่วแปยีใช้คลุมดินดีที่สุด เนื่องจากมีระยะเวลาคลุมดินนานกว่าถั่วชนิดอื่น และข้าวโพดที่ปลูกเหลืองด้วยถั่วชนิดต่างๆ ให้การเจริญเติบโตและผลผลิตไม่แตกต่างกัน ในปี พ.ศ. 2551 ปลูกข้าวโพดโดยไม่ไถพรวนดำเนินการทดลองซ้ำในปีที่ 2 และตรวจสอบความอุดมสมบูรณ์ของดิน พบว่าดินมีระดับอินทรีย์วัตถุในดิน (OM, Organic matter) สูง ($> 2.5\%$) ระดับ available P ในดินต่ำ (< 10 มก. P/กก.) ระดับ exchangeable K ในดินสูง (100 - 300 มก. K /กก.)

แปลงทดลองการปลูกข้าวโพดโดยไม่ไถพรวนและเหลืองด้วยพืชตระกูลถั่ว

■ 8. โครงการศึกษาการจัดการน้ำในกระบวนการผลิตกาแฟเมล็ดด้วยวิธีเปียก

การวิจัยประยุกต์เพื่อแก้ไขปัญหาน้ำเสียจากการแปรรูปกาแฟในพื้นที่ดอยยาววิ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาต้นแบบการจัดการน้ำในกระบวนการผลิตกาแฟในพื้นที่โครงการหลวง โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานประกอบด้วย การสำรวจการแปรรูปกาแฟดอยยาววิ ศึกษากระบวนการผลิตกาแฟเมล็ดด้วยวิธีเปียกของเกษตรกร จำนวน 17 ตัวอย่าง วิเคราะห์คุณภาพน้ำและดินในแหล่งน้ำ และจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการน้ำทั้ง 5 หน่วย

หน่วยแปรรูปผลผลิตกาแฟอราบิก้าของศูนย์บริการวิชาการด้านพืชและ
ปัจจัยการผลิตที่ 2 ตำบลยาววิ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

■ 9. โครงการวิจัยการศึกษาเศรษฐกิจการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตรโครงการหลวง

เป็นการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตไม้ผลขนาดเล็ก ได้แก่ เสาวรสและสตอเบอรี่ ไม้ผลเมืองหนาว ได้แก่ พลับและพีช ไม้ผลเมืองร้อน ได้แก่ อะโวคาโดและมะม่วงนวลคำ ไม้ตัดดอก เช่น เบญจมาศและเยอบีร่า พืชผักบางชนิด ได้แก่ ผักกาดขาวปลี กะหล่ำปลี ผักกาดแก้ว และกะหล่ำปลีรูปหัวใจ อินทรีย รวมทั้งกาแฟซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการนำไปใช้สร้างแผนการดำเนินงานและการจัดการในกระบวนการผลิต รวมทั้งศึกษาลักษณะการดำเนินงานทางการตลาดของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงและพ่อค้าคนกลาง และลักษณะห่วงโซ่อุปทานการตลาดซึ่งเป็นฐานความรู้เพื่อประยุกต์ใช้สนับสนุนการเสริมสร้างแนวทางในการจัดการให้มีประสิทธิผลและเป็นประโยชน์ต่อกิจกรรมทางการตลาดสินค้าเกษตรของมูลนิธิโครงการหลวง

แผนงานวิจัยเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ขยายผล

โครงการหลวง

พื้นที่สูงเป็นพื้นที่ที่มีสภาพความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรมท้องถิ่นจำนวนมาก ก่อให้เกิดทุนทางธรรมชาติและทุนทางสังคมที่มีคุณค่า อย่างไรก็ตามพื้นที่เหล่านี้ยังประสบปัญหาที่สำคัญคือ ความยากจน การขาดความรู้ที่เหมาะสม รวมทั้งการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการสูญหายของทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นการพัฒนาพื้นที่สูงในประเทศจึงจำเป็นต้องอาศัยทุนความรู้จากโครงการหลวงเป็นฐานในการปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคมของแต่ละท้องถิ่น จึงมีแนวทางดำเนินงานที่สำคัญคือ

(1) ศึกษาสภาพภูมิสังคมและเศรษฐกิจชุมชนเพื่อเป็นการศึกษาถึงสภาพทางภูมิศาสตร์ สังคม และเศรษฐกิจของชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย ที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพปัญหา ความต้องการของชุมชน และความจำเป็นในการพัฒนาของชุมชนในด้านต่างๆ

(2) ศึกษาและทดสอบความเหมาะสมของเทคโนโลยีจากโครงการหลวงในท้องถิ่น โดยนำเทคโนโลยีจากโครงการหลวง ไปทดสอบในท้องถิ่นตามสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อการปรับใช้อย่างเหมาะสม และสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนควบคู่กันไป

(3) สนับสนุนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการคืนสภาพความหลากหลายทางชีวภาพของพืชพรรณท้องถิ่นบนพื้นที่สูง เพื่อสร้างความสมดุลและการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน มุ่งเน้นสนับสนุนการวิจัยเพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อพัฒนาแนวทางอนุรักษ์ รวมทั้งการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาแหล่งอาหารธรรมชาติของชุมชน (Food bank) ยา สมุนไพร และพลังงานในกระบวนการรักษาและฟื้นฟูสภาพป่าบนพื้นที่สูง

(4) สนับสนุนการศึกษาวิจัย รวบรวม อนุรักษ์ และต่อยอดองค์ความรู้เกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพบนพื้นที่สูงและภูมิปัญญาท้องถิ่นบนพื้นที่สูง เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการนำไปใช้ประโยชน์ในระดับชุมชน การจดลิขสิทธิ์ และการใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ มีการจัดทำฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 ประกอบด้วยโครงการวิจัยจำนวน 10 โครงการ ดังนี้

โครงการ	หน่วยงานร่วมดำเนินงาน	พื้นที่ดำเนินงาน
1. โครงการศึกษาและทดสอบเทคโนโลยีโครงการหลวงในการผลิตพืช - สัตว์ แบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรในพื้นที่ขยายผล	มูลนิธิโครงการหลวง มหาวิทยาลัยแม่โจ้ แม่โจ้ วิทยาลัยเกษตรแม่โจ้ เทคโนโลยีกำแพงเพชร	พื้นที่ขยายผลโครงการหลวง 18 แห่ง
2. โครงการรวบรวมและศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมของชนเผ่าในพื้นที่โครงการหลวง	มหาวิทยาลัยพายัพ	ศูนย์หัตถ์นารีน ศูนย์สะโงะ ศูนย์แม่ปูลหลวง สภาประชาสง ศูนย์หมอกจำบ และศูนย์แม่ลาน้อย พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี ปางแดงไยและสะเมียน
3. โครงการจัดการธาตุอาหารและการเป็นปุ๋ยความอุดมสมบูรณ์ของดิน	-	พื้นที่ขยายผลโครงการหลวง 17 แห่ง
4. โครงการวิจัยการเป็นปุ๋ยแหล่งอาหารและความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบนพื้นที่สูง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา น่าน	14 ชุมชน/ป่า
5. โครงการวิจัยการสังเคราะห์องค์ความรู้กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนและวิถีปฏิบัติที่ดีของเครือข่ายชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์เป็นปุ๋ยทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง	มหาวิทยาลัยแม่โจ้	บ้านป่าคาสุใจ ต.แม่สลองนอก อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย (เช่นเผ่าอาข่า) บ้านปางคำใต้ ต.พางงน้อย อ.ปง จ.พะเยา (เช่นเผ่าเมี่ยน) บ้านห้วยนารีน ต.แม่จันดัยใหม่ อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย (เช่นเผ่าลาหู่) บ้านแม่เอเทนิอ อ.แม่จัน จ.เชียงใหม่ (เช่นเผ่ากะเหรี่ยง) บ้านป่าไผ่ อ.แม่จาง จ.เชียงใหม่ (เช่นเผ่าม้ง)
6. โครงการวิจัยรวบรวมองค์ความรู้และพัฒนาผลิตภัณฑ์จากความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นบนพื้นที่สูง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มูลนิธิโครงการหลวง และสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์	ลุ่มน้ำปิงตอนบน (พื้นที่ขยายผลโครงการหลวง) และลุ่มน้ำน่านตอนบน

โครงการ	หน่วยงานร่วมดำเนินงาน	พื้นที่ดำเนินงาน
7. โครงการวิจัยและพัฒนาปัจจัยการผลิตชีวภาพเพื่อทดแทนสารเคมีเกษตรบนพื้นที่สูง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	พื้นที่ขยายผลโครงการหลวง
8. โครงการทดสอบชนิดไม้ที่เหมาะสมในการปลูกฟื้นฟูพื้นที่เสื่อมโทรม	คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงโป่งคำ
9. โครงการการศึกษาเชิงนโยบาย แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ศูนย์ท่อนองทอย ศูนย์ท่อนองเขียว ศูนย์ฮักนันท บ้านโละป่าไคร้ อ.แม่อาว จ.เชียงใหม่ บ้านศรีดงเย็น อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่
9.1 โครงการศึกษาผลกระทบของการเคลื่อนย้าย ชุมชนเมืองของเยาวชน ชาวเขาต่อสภาพเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนบน พื้นที่สูง		
9.2 โครงการศึกษามูลเหตุ ความยากจนของชาวเขา และความเป็นไปได้ในการ แก้ไขปัญหา		

1. โครงการศึกษาและทดสอบเทคโนโลยีโครงการหลวงในการผลิตพืช - สัตว์ แบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรในพื้นที่ขยายผล

การศึกษาและทดสอบความเหมาะสมของเทคโนโลยีโครงการหลวงในท้องถิ่น เพื่อให้มีการนำเทคโนโลยีไปปรับใช้อย่างเหมาะสม และสร้างกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกร โดยดำเนินการทดสอบเทคโนโลยีโครงการหลวงรวมทั้งสิ้น 18 กิจกรรม 14 การทดสอบในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง 15 แห่ง จำแนกเป็นการทดสอบพืช 17 ชนิด ได้แก่ พืชไร่ เช่น ข้าวไร่ ข้าวนาดำข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และถั่วแป

พืชผัก เช่น มะเขือม่วง กระเทียมไทย ซาโยเต้ และพริกกะเหรี่ยง ไม้ผลเช่น อะโวคาโด เสาวรส รับประทานสด และมะม่วง กาแฟอาราบิก้า วานิลลา ไม้ดอกไม้ประดับ หวาย และปุยหมัก ไล่เดือนดิน เกษตรกรเข้าร่วมการทดสอบทั้งหมด 218 คน และได้จัดการประชุมและถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่เกษตรกร 13 ครั้ง มีเกษตรกรเข้าร่วมจำนวน 373 คน เพื่อให้เกษตรกรนำไปพัฒนาในการประกอบอาชีพต่อไป

การทดสอบสาธิต
การปรับปรุงการปลูกข้าวไร่

ผลผลิตจากการ
ทดสอบสาธิตการปลูก
เสาวรสรับประทานสด

■ 2. โครงการรวบรวมและศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมของชนเผ่าในพื้นที่โครงการหลวงและพื้นที่สูง

ศึกษาและรวบรวมข้อมูลภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ อาทิ เส้นทางการอพยพและการตั้งถิ่นฐานของชาวเขา จำนวน 6 เผ่า ได้แก่ มูเซอ อาข่า ลีซอ ปะหล่อง ไทลื้อ และไทยใหญ่ ศึกษาวิธีการดำรงชีวิตดั้งเดิมและการปรับเปลี่ยนวิธีการดำรงชีวิตของชาวไทยภูเขา เพื่อศึกษาและรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานหัตถกรรมที่เกี่ยวกับผ้าและสิ่งทอ ประเภทต่างๆ การรวบรวมขั้นตอนการผลิตหัตถกรรมชาวเขาพบว่าอยู่ในภาวะวิกฤติ เนื่องจากกำลังจะสูญหาย หรือมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตจนไม่เห็นเอกลักษณ์ดั้งเดิม และหาแนวทางในการถ่ายทอดการผลิตผ้าและสิ่งทอชาวเขาแบบดั้งเดิมที่กำลังจะสูญหายเพื่อฟื้นฟูและนำกลับเข้าสู่หมู่บ้าน

โดยได้จัดทำทำเนียบผู้รู้ด้านหัตถกรรมแบบดั้งเดิม 5 ชนเผ่า บันทึกภาพนิ่งและวิดีโอขั้นตอนการผลิตงานผ้าและสิ่งทอของมูเซอและอาข่าโดยละเอียด รวมทั้งได้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับผ้าและสิ่งทอดั้งเดิมของชาวเขาเผ่ามูเซอและอาข่า ตลอดจนศึกษาแนวทางการถ่ายทอดการอนุรักษ์ผ้าและสิ่งทอของชนเผ่าลัวะและเย้าโดยใช้ผลการวิจัยที่ได้ในปี 2550

■ 3. โครงการจัดการธาตุอาหารและการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน ในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง

ดำเนินการในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงจำนวน 17 แห่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินในพื้นที่การเกษตรโดยใช้ทรัพยากรท้องถิ่น และศึกษาศักยภาพการพัฒนาของพื้นที่ โดยสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่และเกษตรกร จัดเวทีระดมความคิดเห็น เก็บตัวอย่างดินและพืช จำนวน 53 ตัวอย่าง สังเคราะห์ปัญหาและแนวทางการจัดการธาตุอาหารและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์แล้วเสร็จ จำนวน 6 แห่ง และเลือกพื้นที่นำร่องทำแปลงสาธิตร่วมกับชุมชน 9 แห่ง ได้แก่ ปากกล้วย แม่มะลอ ผาแตก ห้วยเป้า ปางแดง ในาวี โป่งคำ คลองลาน และห้วยเขย่ง ซึ่งมีเป้าหมายในการเพิ่มผลผลิตและปรับปรุงคุณภาพผลผลิต ลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน และนำไปสู่การขยายผลเทคโนโลยีจากแปลงทดสอบสาธิตสู่ชุมชน นอกจากนี้ได้จัดอบรมการทำปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยหมัก น้ำปุ๋ยหมัก เป็นต้น และส่งเสริมให้เกษตรกรเรียนรู้และทดสอบเทคโนโลยีด้วยตัวเอง

ชุมชนร่วมขึ้นกองปุ๋ยหมัก

ชุมชนร่วมขึ้นกองปุ๋ยหมัก

การขยายเชื้อไตรโคเดอร์มา

การทำแผนปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วม

4. โครงการวิจัยการฟื้นฟูแหล่งอาหารและความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบนพื้นที่สูง

การศึกษาที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยจัดทำเวทีชุมชนเพื่อรวบรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์จากป่าเพื่อเป็นแหล่งอาหาร ยาสมุนไพร และพลังงาน ตลอดจนสนับสนุนให้ชุมชนฟื้นฟูแหล่งอาหารของชุมชน (Food bank) และความหลากหลายทางชีวภาพและสนับสนุนการปลูกพืชท้องถิ่นเพื่อเป็นสินค้าของชุมชน พบว่าได้ข้อมูลเกี่ยวกับพันธุ์กรรมพืชจากการสำรวจในพื้นที่ 14 ชุมชน ทั้งหมด 1,824 ชนิด ดังตารางที่ 1

พืชอาหาร

ลิงลาว (*Aspidistra sutepensis*)

ผักฮาก (*Erythrolalum scanders*)

ผักหวานป่า (*Melientha suavis*)

เหาะที (*Asplenium obscurum*)

ตารางที่ 1 ข้อมูลชนิดพืชที่สำรวจพบในป่ารอบชุมชน

ชนิดพืช	จำนวน (ชนิด)
1. พืชอาหาร	881
2. พืชสมุนไพร	721
3. อื่นๆ	222
รวม	1,824

รวบรวมและเพาะขยายพันธุ์พืชมากกว่า 100 ชนิด ในคลังชีวภาพของชุมชน 14 แห่ง และมีสมาชิกทั้งหมด 531 คน และจัดกิจกรรมรณรงค์รวบรวมพันธุ์กรรมพืชอาหาร-สมุนไพรท้องถิ่นบนพื้นที่สูง จำนวน 5 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 334 คน นอกจากนี้ได้จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน 9 แห่ง ในการปลูกพืชเสริมป่าและบริเวณรอบครัวเรือน จำนวน 53 ชนิด 14,634 ต้น และมีชุมชนเข้าร่วมทั้งหมด 1,043 คน

การคัดเลือกพันธุ์กรรมพืช/สัตว์ทั้งจากภายในและภายนอกป่าที่หายากใกล้สูญหาย หรือมีศักยภาพร่วมกับชุมชน สรุปได้ดัง ตารางที่ 2

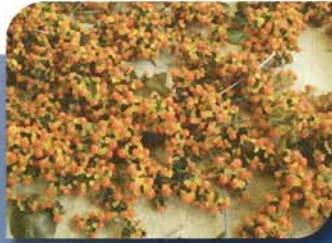
ตารางที่ 2 ชนิดพืชที่หายากใกล้สูญพันธุ์และชนิดพืชที่มีโอกาสพัฒนา

รายการ	จำนวน (ชนิด)
1. พืชหายากใกล้สูญพันธุ์	10
2. พืชเด่นที่มีโอกาสพัฒนา	
- พืชอาหาร	35
- พืชสมุนไพร	39
- พืชน้ำบัน	17
รวม	101

นอกจากนี้ยังพัฒนางานวิจัยและพัฒนาเชิงบูรณาการในชุมชนในพื้นที่บ้านโป่งคำ อ.สันติสุข จ.น่าน ได้แก่ การฟื้นฟูการปลูกหวายและหัตถกรรมจากหวาย เพื่อฟื้นฟูอนุรักษ์และต่อยอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์หวายและพัฒนาเชิงเศรษฐกิจ การฟื้นฟูฝายบ้านโป่งคำเพื่อฟื้นฟูอนุรักษ์และต่อยอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรและยาพื้นบ้าน

มะกลิ้ง

มะแตก

งาขี้ม่อน

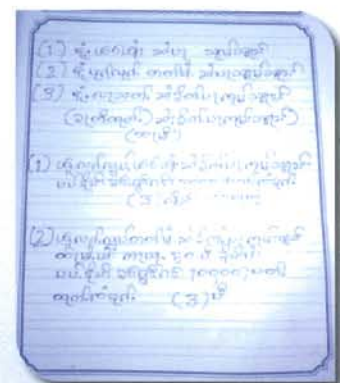
กระบก

■ 5. โครงการวิจัยการสังเคราะห์องค์ความรู้กระบวนการเฝ้าระวังของชุมชนและวิธีปฏิบัติที่ดีของเครือข่ายชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง

เป็นการศึกษาองค์ความรู้ กระบวนการและวิธีปฏิบัติที่ดีของชุมชนในการจัดการทรัพยากรบนพื้นที่สูงใน 13 ชุมชน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลทุกมิติและข้อมูลจากพื้นที่ ทั้งจากการจัดเวทีชุมชน การประชุมกลุ่มย่อย การเก็บข้อมูลเชิงลึก การร่วมกิจกรรมกับชุมชนแล้วสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ดี (Best Practices) ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง ตลอดจนจัดทำร่างคู่มือการจัดการทรัพยากรบนพื้นที่สูง

พบว่า กระบวนการในการจัดการทรัพยากรของชุมชนแบ่งได้เป็น 2 ระดับ ได้แก่ กระบวนการในระดับชุมชน และกระบวนการในระดับเครือข่าย นอกจากนี้มีวิธีการปฏิบัติที่ดีนอกเหนือจากการใช้กระบวนการ ได้แก่

- (1) การใช้พิธีกรรม/ความเชื่อ เข้ามาจัดการทรัพยากร
- (2) ความรู้ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร และ
- (3) การกำหนดเขตพื้นที่การจัดการทรัพยากร

กฎระเบียบป่าชุมชน
บ้านปางแดงใน

โดยมีรูปแบบการจัดการทรัพยากร 4 รูปแบบ ได้แก่

- (1) การจัดการทรัพยากรบนฐานการผลิตทางการเกษตร
- (2) การจัดการทรัพยากรบนฐานความรู้
- (3) การจัดการทรัพยากรบนฐานแรงกดดันและการสนับสนุนจากภายนอก และ
- (4) การจัดการทรัพยากรบนฐานความเชื่อ

และได้คู่มือจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมของชุมชนบนพื้นที่สูงโดยเป็นการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาทั้ง 13 พื้นที่

ใบประกาศเกียรติคุณ
รางวัลลูกโลกสีเขียวของ
ชุมชนบ้านห้วยหินลาดใน

การจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อเก็บข้อมูลและจัดเวทีตรวจสอบข้อมูลร่วมกับชุมชน

■ 6. โครงการวิจัยรวบรวมองค์ความรู้และพัฒนาผลิตภัณฑ์จากความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นบนพื้นที่สูง

สำรวจและรวบรวมองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งสิ้น 853 ชนิด ใน 7 หมู่บ้าน ของพื้นที่ลุ่มน้ำปิงตอนบนและลุ่มน้ำน่านในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดน่าน พบกลุ่มพืชที่น่าสนใจและจำแนกตามการใช้ ดังตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 ชนิดพืชที่สำรวจพบในพื้นที่ 7 หมู่บ้าน ของจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดน่าน

พื้นที่	จังหวัด	จำนวนชนิดพืชที่สำรวจพบ
1. บ้านปางแดงใน	เชียงใหม่	143
2. บ้านห้วยเป้า	เชียงใหม่	95
3. บ้านก้อก่วน	น่าน	97
4. บ้านนาเกี่ยน	น่าน	128
5. บ้านสะจุก	น่าน	137
6. บ้านทุ่งสุก	น่าน	114
7. ห้วยสะเตง	น่าน	139
รวม		853

ตารางที่ 2 ชนิดพืชที่สำรวจพบจำแนกตามการใช้ประโยชน์

กลุ่มพืชจำแนกตามการใช้ประโยชน์	จำนวน (ชนิด)
1. พืชอาหาร	392
2. พืชสมุนไพร	163
3. พืชเครื่องใช้ในครัวเรือน	34
4. พืชที่ใช้เป็นเชื้อเพลิง	40
5. พืชที่ใช้ในการก่อสร้าง	91
6. พืชไร่	8
7. พืชพืช	11
8. พืชเส้นใย	2
9. พืชอื่นๆ	114
รวม	853

1. วานน้ำ
2. ตะไคร้ต้น
3. มะเขว่น

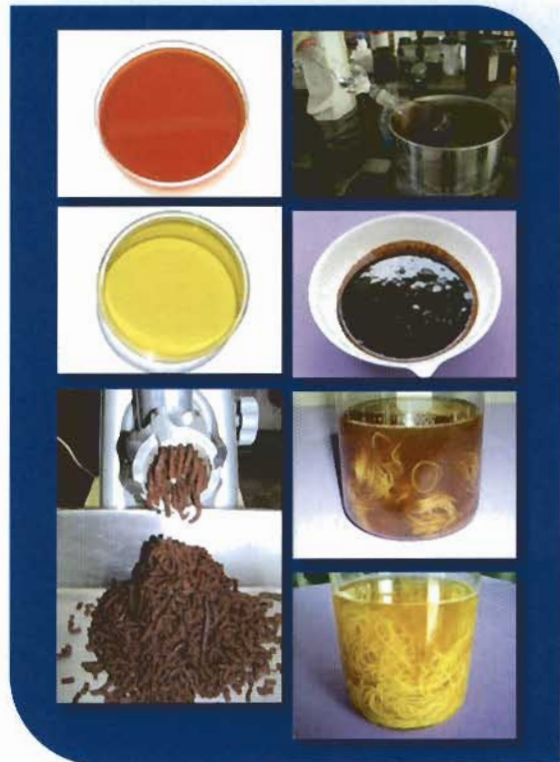
โดยได้ศึกษาเบื้องต้นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าและต่อยอดความหลากหลายทางชีวภาพบนพื้นที่สูง และภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่

1) ผลิตภัณฑ์ยาทาภายนอกบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อ โดยพัฒนาตำรับลูกประคบและสเปรย์บรรเทาปวดจากการบูร ไพล ตะไคร้ต้น และว่านสาวหลง ได้ตำรับน้ำมันนวดที่เหมาะสม คือ ลิ่นไหลพอดิ ไม่เหนอหนะ ดูดซึมได้ดี และช่วยบำรุงผิว

2) ผลิตภัณฑ์สารออกฤทธิ์เฉพาะทางจากพืชตระกูล Zanthoxylum (มะแขว่น) ตะไคร้ต้น และชาเมียง (เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์ของการต้านอนุมูลอิสระ และยับยั้งเอนไซม์ tyrosinase ในขบวนการสร้างเมลานิน)

3) ผลิตภัณฑ์ สีย้อมธรรมชาติจากเถาจะค่านแดง และขมิ้นเครือ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สีย้อมธรรมชาติจากพืชให้สีบนพื้นที่สูงในรูปแบบสีผงและสีเม็ดแกรนูล และ

4) ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพในช่องปาก (น้ำยาบ้วนปากและน้ำยาป้ายแผลในปาก) จากใบชาเมียงและมะแขว่น ซึ่งมีฤทธิ์ในการต้านเชื้อแบคทีเรีย นอกจากนี้ได้ศึกษาแนวทางการเพาะปลูกพืชจากบนพื้นที่สูงที่มีศักยภาพ ได้แก่ มะแขว่น หนอนตายหยาก ว่านน้ำ และกฤษณาด้วย

ผลิตภัณฑ์สีย้อมผ้าจากธรรมชาติ

แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในอนาคต

น้ำมันสำหรับประกอบอาหาร (cooking oil)

❶ พลังงานเชื้อเพลิง (มะเตก, กรอบก)

❷ ยารักษาโรค (ต้นอู่ดอย, ภูควา)

7. โครงการวิจัยและพัฒนาปัจจัยการผลิตชีวภาพเพื่อทดแทนสารเคมีเกษตรบนพื้นที่สูง

วิจัยเพื่อพัฒนาต่อยอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีเกษตรบนพื้นที่สูงและพัฒนาการใช้ประโยชน์จากจุลินทรีย์และแมลงบนพื้นที่สูง สำหรับเป็นปัจจัยการผลิตชีวภาพเพื่อทดแทนสารเคมีเกษตร ประกอบด้วย 10 กิจกรรมดังนี้

1) การพัฒนาผลิตภัณฑ์จาก

โกฐจุฬาลัมพา มะแขว่น ว่านน้ำ และหนอนตายหยาก เพื่อเป็นปัจจัยการผลิตสำหรับควบคุมเพลี้ยอ่อนและโรคพืชผักบนพื้นที่สูง พบว่า สารสกัดจากโกฐจุฬาลัมพาและมะแขว่นมีประสิทธิภาพยับยั้งเชื้อสาเหตุโรคใบจุดและโรคโคนเน่า นอกจากนี้สารสกัดจากมะแขว่นยังมีฤทธิ์สัมผัสตัวตายกับเพลี้ยอ่อนอีกด้วย ส่วนสารสกัดหยากจากว่านน้ำมีประสิทธิภาพยับยั้งเชื้อสาเหตุโรคใบจุดและโรคโคนเน่าซึ่งมีฤทธิ์สัมผัสตัวตายกับเพลี้ยอ่อนและการศึกษาความปลอดภัยต่อมนุษย์ของสารสกัดจากพืชด้วยการตรวจสอบความเป็นพิษแบบเฉียบพลันโดยให้สารทางปาก พบว่า สารสกัดจากโกฐจุฬาลัมพาและมะแขว่นมีความปลอดภัยในระดับสูง ส่วนสารสกัดจากว่านน้ำมีความปลอดภัยดี

ว่านน้ำ ↑

มะแขว่น ↑

2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเชื้อแอคติโนมัยซีสเอนโดไฟท์ที่มีต่อการเจริญของเชื้อราสาเหตุโรคเหี่ยวของพืชตระกูลกะหล่ำ สามารถแยกเชื้อ *endophytic actinomycete* จากตะไคร้ ข่า เปราะหอม พลุคว และกระเทียม พบว่า Isolate ที่แยกเชื้อจากพลุควสามารถยับยั้งเชื้อสาเหตุโรคเหี่ยวได้สูงสุด ส่วนการศึกษาแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์พร้อมใช้ พบเชื้อ *endophytic actinomycete* สามารถนำมาใช้เป็นหัวเชื้อสำหรับคลุกวัสดุเพาะกล้า คลุกเมล็ดพันธุ์ และการคลุกเมล็ดร่วมกับคลุกวัสดุเพาะกล้า ซึ่งมีผลต่อน้ำหนักสด น้ำหนักแห้ง และความกว้างของใบ โดย Isolate ที่แยกได้จากกระเทียมสามารถกระตุ้นการเจริญเติบโตของกล้าผักได้ดีที่สุด ซึ่งจะได้นำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อถ่ายทอดสู่เกษตรกรต่อไป

ทดสอบกับเชื้อรา

3) การใช้เชื้อราจากพืชตระกูลกะหล่ำในการควบคุมโรคใบจุดที่เกิดจากเชื้อ *Alternaria brassicicola* และ *Cercospora sp.* โดยศึกษาและจำแนกเชื้อ *endophytic actinomycete* ทางชีวโมเลกุล เพื่อนำเชื้อไปใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และนำไปทดสอบประสิทธิภาพของเชื้อที่ผลิตได้ในการควบคุมโรคในแปลงเกษตรกร

4) การคัดเลือกและพัฒนาแนวทางใช้ประโยชน์เชื้อราจากถั่วลิ้นเตา (P-4) ร่วมกับเชื้อไรโซเบียมเพื่อควบคุมโรคและส่งเสริมการตรึงไนโตรเจนในถั่วลิ้นเตาที่ปลูกบนพื้นที่สูง โดยได้คัดเลือกเชื้อราและเชื้อไรโซเบียมที่เหมาะสมต่อการควบคุมโรคราแป้งของถั่วลิ้นเตา

5) การคัดเลือกสายพันธุ์ของเชื้อราเขียว และเชื้อแบคทีเรียที่มีความสามารถในการเข้าทำลายแมลงศัตรูผัก (หนอนกระทุ้งผักและหนอนไผ่ผัก) พบว่า เชื้อราเขียวไอโซเลท BCC4849 เป็นสายพันธุ์ที่มีประสิทธิภาพดีที่สุด ทำให้หนอนกระทุ้งมีอัตราการตายสูงสุด และสูตรอาหารเลี้ยงเชื้อที่ทำให้เส้นใยเจริญได้ดีที่สุด คือ ถั่วเขียวและทำการทดสอบประสิทธิภาพของแบคทีเรียและเชื้อราในการป้องกันกำจัดหนอนกระทุ้งผักและหนอนไผ่ผักต่อไป

หน่อหนักรักที่ถูกถูกพ่นด้วยเชื้อราเขียว

หน่อหนักรักที่ถูกเชื้อราเขียวเข้าทำลาย

การพัฒนาผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์ควบคุมแมลง

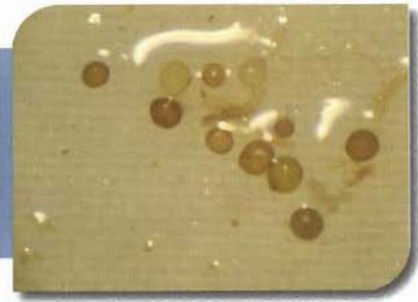
- 6) การทดสอบใช้น้ำเลี้ยงเชื้อแบคทีเรีย *Bacillus subtilis* และสารชีวภัณฑ์ของ *Paecilomyces lilacinus* ในการควบคุมไส้เดือนฝอยรากปมในผักกาดหอมห่อ พบว่า น้ำเลี้ยงเชื้อแบคทีเรีย และสารชีวภัณฑ์ *Paecilomyces lilacinus* ช่วยเพิ่มผลผลิตต่อไร่ของผักกาดหอมห่อและยับยั้งการเข้าทำลายโดยไส้เดือนฝอยรวมทั้งลดความหนาแน่นของไส้เดือนฝอยทำให้การเกิดปมที่ระบบรากลดลง
- 7) การคัดเลือกเชื้อแอคติโนมัยซิสและทดสอบความสามารถในการควบคุมเชื้อสาเหตุโรคแอนแทรกคโนสที่ทนทานต่อสารป้องกันกำจัดเชื้อราคาร์เบนดาซิม
- 8) การวิจัยและพัฒนาวัสดุเพาะชีวภาพเพื่อผลิตกล้าผักคุณภาพสูง โดยการแยกและคัดกรองเชื้อจุลินทรีย์ชนิดต่างๆบริเวณรากพืช และจากเนื้อเยื่อของต้นพืชจากแหล่งที่ปลูกพืชผักบนพื้นที่สูงได้ผลิตภัณฑ์ทดลองของหัวเชื้อแบคทีเรีย และวัสดุเพาะกล้า 5 สูตรหลัก และ 22 สูตรรอง
- 9) การเพิ่มความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหารพืชในดินบนพื้นที่สูง โดยอาศัยแบคทีเรียปมรากถั่วและจุลินทรีย์ช่วยย่อยสลายเซลลูโลส และทดสอบประสิทธิภาพของเชื้อที่คัดเลือกได้สำหรับการส่งเสริมการตรึงไนโตรเจนของถั่วพุ่มบนพื้นที่สูงที่ดินเป็นกรด รวมทั้งจัดทำ “คู่มือ” การเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินด้วยการใช้ปุ๋ยพืชสดผสมผสานกับเชื้อแบคทีเรียที่มีประสิทธิภาพในการตรึงไนโตรเจนอีกด้วย
- 10) การศึกษาถึงการประยุกต์ใช้ข้อมูลด้านระบาดวิทยาของโรค-แมลงสำหรับลดการใช้สารเคมีเกษตรและปุ๋ยเคมีในการปลูกพืชในสภาพโรงเรือนบนพื้นที่สูง โดยรวบรวมการระบาดของโรคแมลงรวมทั้งศัตรูธรรมชาติตลอดจนการใช้สารเคมีเกษตรในการปลูกผักตามฤดูกาลไม้ดอกและมะเขือเทศเชอร์รี่หวานในสภาพโรงเรือนบนพื้นที่สูง รวมทั้งเสนอแนะแนวทางลดการใช้สารเคมีเกษตรและปุ๋ยเคมีบนพื้นฐานข้อมูลระบาดวิทยา และศึกษาแนวทางลดการใช้สารเคมีเกษตรโดยใช้สารสกัดจากพืชได้แก่ ว่านน้ำ และหางไหลในการป้องกันกำจัดโรคราแป้งและแมลงหิวข้าวในมะเขือเทศ รวมทั้งจัดทำ “คู่มือแนวทางการลดการใช้สารเคมีเกษตรและปุ๋ยเคมีในการปลูกพืช”

พอสปอร์แห้งใช้คลุกเมล็ด
(เชื้อเอนโดไฟท์)

เชื้อบริสุทธ์กลุ่ม Actinomycetes

Spore ของเชื้อ Mycorrhiza
ที่แยกได้

การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเชื้อเอนโดไฟท์เพื่อควบคุมโรคพืช

■ 8. โครงการทดสอบชนิดไม้ที่เหมาะสมในการปลูกฟื้นฟูพื้นที่เสื่อมโทรมในจังหวัดน่าน

เริ่มดำเนินการศึกษาเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2550 เพื่อหาชนิดไม้ที่สามารถตั้งตัวและเจริญเติบโตได้ดีในพื้นที่ต้นน้ำลำธารของจังหวัดน่าน ในพื้นที่ 45 ไร่ โดยแบ่งกลุ่มไม้ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มชนิดไม้พื้นถิ่น (local species) ปลูก 5 ชนิด ได้แก่ ไม้สัก แดง ประดู่ป่า จามจุรี และยมหิน กลุ่มชนิดไม้ต่างถิ่น (exotic species) ปลูก 5 ชนิด ได้แก่ ไม้จันทร์ทอง การบูร เมเปิ้ลหอม กระถินดอย และกระถินเทพา และกลุ่มไม้ไผ่ (bamboo) ปลูก 5 ชนิด ได้แก่ ไผ่รวกดำ ไผ่ตง ไผ่เปาะ ไผ่หวานอ้งซาง และไผ่เลี้ยง เพื่อหาชนิดไม้ในแต่ละประเภทที่สามารถนำไปปลูกฟื้นฟูในพื้นที่เสื่อมโทรม โดยการวิเคราะห์จากข้อมูลการรอดตาย อัตราการเจริญเติบโตทั้งด้านความสูง ความโตของไม้ทั้งสามประเภท ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของไม้ที่ปลูกและพืชที่นำไปปลูกเสริมระหว่างแถว

ไผ่ตง

จามจุรี

การบูร

เมเปิ้ลหอม

■ 9. โครงการศึกษาเชิงนโยบายแนวทางการ พัฒนาเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง

9.1 โครงการศึกษาผลกระทบของการเคลื่อนย้ายสู่ชุมชนเมืองของเยาวชนและชาวเขาต่อสภาพเศรษฐกิจสังคมของชุมชนบนพื้นที่สูง

ศึกษาการรวบรวมข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยดึงดูดและปัจจัยผลักดันและข้อคิดเห็นของเยาวชนในการเคลื่อนย้ายออกจากชุมชนบนพื้นที่สูง โดยเปรียบเทียบในระหว่างชนเผ่า และความใกล้ชิดตัวเมืองศึกษาในพื้นที่โครงการหลวง 3 แห่ง และนอกโครงการหลวงอีก 2 แห่ง รวม 5 ชุมชน เป็นหมู่บ้านตัวอย่างศึกษาชุมชนบนพื้นที่สูง เพื่อนำไปสู่การจัดทำรายงานผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นเกี่ยวกับปัจจัยและปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายของเยาวชนลงจากพื้นที่สูงเข้าสู่ตัวเมืองในจังหวัดเชียงใหม่ และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเบื้องต้นในการกำหนดนโยบายลดปัญหาการเคลื่อนย้ายของเยาวชนบนพื้นที่สูง และป้องกันผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายของเยาวชนเข้าสู่ตัวเมือง

9.2 โครงการศึกษามูลเหตุความยากจนของชาวเขาและความเป็นไปได้ ในการแก้ไขปัญหา

ศึกษารวบรวมลักษณะปัญหาที่แท้จริงระดับความรุนแรงและปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาความยากจนของชาวเขาโดยเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามประชากร 5 ชนเผ่า ในพื้นที่โครงการหลวง 10 พื้นที่ และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง 13 พื้นที่ ทำให้ทราบถึงมูลเหตุความยากจนของชาวเขาในพื้นที่จังหวัดภาคเหนือ คือ ขนาดพื้นที่ถือครอง การศึกษาสูงสุดของสมาชิกในครัวเรือน และค่าใช้จ่ายในการลงทุน และสามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาความยากจนที่มีมูลเหตุแตกต่างกัน 3 ข้อ ประกอบด้วย 1. ด้านการวิจัยและพัฒนารายได้และสถานะโภชนาการ 2. ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคมชุมชนที่พึ่งตนเองและเข้มแข็งและ 3. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปใช้กำหนดกลยุทธ์และแนวทางในการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง

แผนงานการส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือ กับนานาชาติ

เพื่อเผยแพร่ความสำเร็จของโครงการหลวงอันเกิดจากแนวพระราชดำริที่โปรดเกล้าฯ พระราชทานไว้และส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาพื้นที่ภูเขาและพื้นที่ปลูกพืชเสพติด โดยมีแนวดำเนินงานที่สำคัญ คือ

(1) จัดทำข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันกับหน่วยงานต่างประเทศในการอบรมแลกเปลี่ยนและพัฒนาบุคลากร ด้านการผลิต การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การอนุรักษ์ดินและน้ำ และการป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน เป็นต้น

(2) พัฒนาแนวทางในการใช้ประโยชน์จากแหล่งทุนระหว่างประเทศในการพัฒนาอาชีพและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ

■ โครงการพัฒนาเครือข่ายวิจัยและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา กับนานาชาติ

วัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับผลสำเร็จของโครงการหลวง โดยผ่านกระบวนการเครือข่ายการเรียนรู้และพัฒนางานทางวิชาการในการพัฒนาพื้นที่สูงกับนานาชาติ และการพัฒนาความร่วมมือทางวิชาการด้านการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงในระดับนานาชาติกับประเทศที่มีสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขา โดยได้ดำเนินกิจกรรมใน 2 ลักษณะ ดังนี้

1. การจัดงานเผยแพร่งานโครงการหลวงในต่างประเทศ

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงร่วมกับมูลนิธิโครงการหลวง จัดนิทรรศการเผยแพร่งานโครงการหลวงในงาน วิถีไทย ณ จตุรัสทราฟัลการ์ ในวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2551 ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ และการเผยแพร่ผลิตภัณฑ์โครงการหลวง คือ กาแฟให้เป็นที่รู้จัก โดยมีผู้เข้าร่วมงานกว่า 100,000 คน และจัดนิทรรศการเผยแพร่งานโครงการหลวงในงาน International Exposition of Zaragoza, Spain 2008 ระหว่างวันที่ 8-14 กันยายน 2551 ณ เมืองซาราโกซา ประเทศสเปน เพื่อแสดงพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับการจัดการน้ำบนพื้นที่สูง และการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยมีผู้ร่วมงานประมาณ 56,000 คน

นิทรรศการเผยแพร่งานโครงการหลวง
ในงานวิถีไทย ณ จตุรัสทราฟัลการ์

2. การส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือและแลกเปลี่ยนทางวิชาการกับนานาชาติ

2.1 ความร่วมมือทางวิชาการกับประเทศอัฟกานิสถาน ได้ยกร่างข้อเสนอโครงการนำร่องการประยุกต์ใช้ผลสำเร็จของโครงการหลวงในการพัฒนาระบบธุรกิจและการตลาดสินค้าชุมชนในประเทศอัฟกานิสถาน ระยะเวลา 3 ปี ประสานงานการดำเนินงานโครงการหลวงของแหล่งทุนในประเทศอัฟกานิสถาน 4 แห่ง และจัดการฝึกอบรมและดูงานโครงการหลวงด้านการผลิตไม้ผลเขตหนาวการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวการอารักขาพืชการจัดการธาตุอาหารในดิน การวางแผนการผลิตและการตลาดแก่เจ้าหน้าที่ 12 คน ระยะเวลา 19 วัน

2.2 ความร่วมมือทางวิชาการกับประเทศโคลอมเบีย ผู้เชี่ยวชาญเป็นวิทยากรฝึกอบรมด้านพัฒนาระบบธุรกิจและการตลาดชุมชน 1 ครั้ง ให้กับเจ้าหน้าที่ UNODC และผู้จัดการวิสาหกิจชุมชนในโคลอมเบีย 50 คน และส่งนักวิจัยด้านกาแฟของโครงการหลวงและสถาบัน 3 คน ไปร่วมประชุมกานาพัฒนาชาติ ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา ระยะเวลา 5 วัน และดูงานการปลูกและแปรรูปกาแฟอราบิก้า ณ สาธารณรัฐโคลอมเบีย ระยะเวลา 14 วัน

2.3 ความร่วมมือทางวิชาการกับ สปป.ลาว ผู้เชี่ยวชาญเป็นวิทยากรฝึกอบรมด้านพัฒนาระบบธุรกิจและการตลาดชุมชน 1 ครั้ง ให้กับเจ้าหน้าที่ UNODC และ UNIDO สปป.ลาว และสหภาพพม่า 25 คน ระยะเวลา 5 วัน ประธานมูลนิธิโครงการหลวงและกรรมการสถาบันเดินทางไปหารือโครงการความร่วมมือทางวิชาการกับ UNODC

สปป.ลาว และสถาบันได้รับการจัดสรรงบประมาณจำนวน 0.86 ล้านบาท จากกระทรวงการต่างประเทศ เพื่อจัดการ
 ดำเนินงานโครงการหลวงของผู้บริหารระดับสูง การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของสปป.ลาว และการพัฒนาโครงการนำร่อง
 การประยุกต์ใช้ผลสำเร็จของโครงการหลวงใน สปป.ลาว

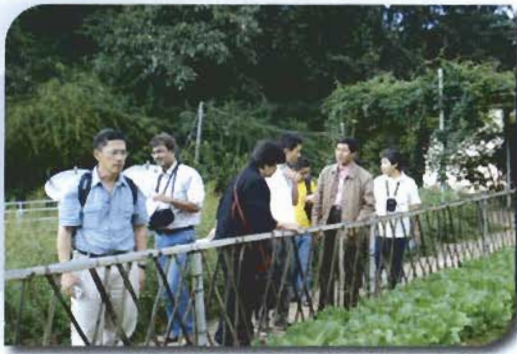

การหารือโครงการความร่วมมือทางวิชาการกับ UNODC สปป.ลาว

2.4 โครงการ Agrobiodiversity-friendly Value Chains for Smallholders ได้พัฒนาแนวคิด
 โครงการร่วมกับคณะผู้เชี่ยวชาญของ FAO เพื่อขอรับทุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อมโลก (GEF) จำนวน 10 ล้านบาท
 ระยะเวลา 3 ปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนาห่วงโซ่มูลค่าของระบบการผลิตที่ส่งเสริมการอนุรักษ์
 ความหลากหลายทางชีวภาพ

2.5 นอกจากนี้สถาบันเข้าร่วมการประชุมคณะทำงานในฐานะผู้แทนของประเทศไทย เรื่องความร่วมมือ
 ระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดพืชเสพติดที่ผิดกฎหมายและการพัฒนาทางเลือก ระหว่างวันที่ 2 - 4 กรกฎาคม 2551
 ณ ประเทศออสเตรเลีย เพื่อยกร่างกรอบนโยบายการพัฒนาทดแทนพืชเสพติดในระยะ 10 ปี ของคณะกรรมการ
 ยาเสพติดแห่งองค์การสหประชาชาติ

2.6 การศึกษาดูงานการพัฒนาห่วงโซ่การผลิตทางการเกษตรและการตลาดบนพื้นที่สูง ระหว่างวันที่
 21-25 กันยายน 2551 ณ มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยมีผู้แทนสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง
 จำนวน 5 ท่าน ร่วมเดินทางศึกษาแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่การผลิตทางการเกษตรบนพื้นที่สูงและระบบสนับสนุน
 ธุรกิจชุมชนของภาครัฐและเอกชน ซึ่งได้ศึกษาระบบธุรกิจการตลาดแบบ Township-Village Enterprises (TVEs)
 และการเจรจาความร่วมมือระหว่างสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงและ Centers for Mountain Ecosystem (CMES)
 ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการพัฒนาโครงการวิจัยร่วมมือ 4 ประเทศ คือ จีน พม่า ไทย และลาว โดยให้
 แหล่งทุนจากยุโรป

การศึกษาดูงานการพัฒนาห่วงโซ่การผลิตทางการเกษตรและการตลาดบนพื้นที่สูง
ณ มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน

ยุทธศาสตร์การถ่ายทอดความรู้ และเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชน

มีวัตถุประสงค์เพื่อขยายผลองค์ความรู้ของโครงการหลวงสู่ชุมชนพื้นที่สูงส่วนใหญ่ของประเทศให้กว้างขวางเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูงสามารถพึ่งตนเองได้ และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยแบ่งพื้นที่เป้าหมายในการถ่ายทอดความรู้และการพัฒนาเป็น 4 พื้นที่ คือ พื้นที่โครงการหลวง พื้นที่ขยายผลโครงการหลวง พื้นที่โครงการรักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดินและพื้นที่เครือข่ายการเรียนรู้ ประกอบด้วยแผนงานจำนวน 3 แผนงาน ดังนี้

1. แผนงานการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่โครงการหลวง
2. แผนงานการขยายผลความสำเร็จของโครงการหลวงสู่ชุมชนบนพื้นที่สูง
3. แผนงานการจัดการองค์ความรู้และการสร้างเครือข่ายการพัฒนาพื้นที่สูง

แผนงานการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในพื้นที่โครงการหลวง

สนับสนุนการบูรณาการกิจกรรมและประสานความร่วมมือหน่วยงานรัฐ-เอกชน และชุมชน ในการปฏิบัติงาน ในพื้นที่โครงการหลวง รวมทั้งร่วมพัฒนาอาชีพเกษตรกรให้ได้ผลผลิตพืช-สัตว์คุณภาพสูง ปราศจากการตกค้างของ สารเคมีเกษตร สนับสนุนให้เกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตอาหารปลอดภัย เช่น GAP และมาตรฐาน เกษตรอินทรีย์ เป็นต้น เน้นเป้าหมายการพัฒนาชุมชนในพื้นที่โครงการหลวงให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง สามารถวางแผน และดำเนินกิจกรรมในลักษณะกลุ่มและคณะกรรมการด้วยตนเองได้ และสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้หรือแหล่งทุน ได้ด้วยตนเอง โดยมีแนวดำเนินการที่สำคัญคือ

- (1) สนับสนุนการปฏิบัติงาน การถ่ายทอดความรู้ และการบูรณาการแผนปฏิบัติงานกับหน่วยงานของรัฐ องค์กรท้องถิ่น และชุมชน
- (2) สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของศูนย์/สถานีของโครงการหลวง เพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้การพัฒนา พื้นที่สูงอย่างยั่งยืน
- (3) สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของเจ้าหน้าที่และเกษตรกรเพื่อ พัฒนาคุณภาพผลผลิตให้ได้การรับรองมาตรฐานอาหารปลอดภัย
- (4) สนับสนุนการเตรียมความพร้อมของชุมชนเพื่อเป็นองค์กรพึ่งตนเองที่มีความเข้มแข็งในด้านต่างๆ รวมทั้งเพื่อรองรับกิจกรรมเครือข่ายการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการหลวง

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 ประกอบด้วยโครงการพัฒนา จำนวน 5 โครงการ ดังนี้

โครงการ	หน่วยงานร่วมดำเนินงาน	พื้นที่ดำเนินงาน
1. การสนับสนุนการบริหารจัดการเชิงบูรณาการ และพัฒนาประสิทธิภาพการส่งเสริมการปลูก พืชและเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่โครงการหลวง (1) การสนับสนุนการพัฒนาเชิงบูรณาการ ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง (2) การพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้ เทคโนโลยีการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ในพื้นที่โครงการหลวง	มูลนิธิโครงการหลวง และหน่วยงาน ของรัฐต่างๆ งานไม้ดอกมูลนิธิโครงการหลวง กรมปศุสัตว์ ศูนย์ปฏิบัติการพัฒนา ที่ดินโครงการหลวง กรมพัฒนาที่ดิน และหน่วยงานต่างๆ	ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 38 แห่ง ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 38 แห่ง โครงการขยายผลโครงการหลวง 15 พื้นที่
2. การพัฒนาระบบคุณภาพผลผลิตตามมาตรฐาน อาหารปลอดภัย (1) การรณรงค์เพื่อลดการใช้สารเคมีบน พื้นที่สูง (2) การส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผลผลิต ตามมาตรฐานอาหารปลอดภัย	มูลนิธิโครงการหลวง	ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 36 แห่ง และพื้นที่ขยายผลงานโครงการหลวง 17 แห่ง
3. การเตรียมความพร้อมศูนย์พัฒนาโครงการหลวง เพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่สูง อย่างยั่งยืน	มูลนิธิโครงการหลวง	โครงการหลวงจำนวน 22 ศูนย์/สถานี
4. การพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่ โครงการหลวง (1) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วม (2) การพัฒนาเครือข่ายเยาวชนบนพื้นที่สูง	มูลนิธิโครงการหลวง หน่วยงานการ ในพื้นที่ งานพัฒนาการศึกษาและสังคม งานพัฒนาสาธารณสุข กระทรวงพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จ.เชียงใหม่ ศูนย์ส่งเสริมเกษตรที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์พัฒนาอนามัยพื้นที่สูง สภาคณาจารย์แผนรอบครัวแห่งประเทศไทยฯ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ ศูนย์พัฒนาสังคม หน่วยที่ 13 จังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 12 จังหวัด เชียงราย ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง	โครงการหลวง จำนวน 20 ศูนย์/สถานี พื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง จำนวน 20 แห่ง พื้นที่โครงการหลวง จำนวน 15 แห่ง และในพื้นที่โครงการขยายผล โครงการหลวงจำนวน 4 แห่ง

โครงการ	หน่วยงานร่วมดำเนินงาน	พื้นที่ดำเนินงาน
(3) การฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา งานหัตถกรรมในพื้นที่โครงการหลวงและ พื้นที่ขยายผลโครงการหลวง	มูลนิธิโครงการหลวง	ศูนย์หัตถกรรมบ้านห้วยฮ่อม ศูนย์หัตถกรรม ศูนย์หัตถกรรมบ้านห้วยฮ่อม ศูนย์หัตถกรรม ศูนย์หัตถกรรมบ้านห้วยฮ่อม ศูนย์หัตถกรรม โครงการขยายผลโครงการหลวง ดอยปุย สบโขง กำแพงแสน ปางศิสม ปางนาคี ปางเป๋ กลองลาน แม่สลอง แม่สลอง และปางแดงใน พื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 36 แห่ง
(4) การเตรียมความพร้อมของชุมชน เพื่อจัดการการท่องเที่ยว	มูลนิธิโครงการหลวง	
5. โครงการป่าชาวบ้านในพระบรมราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี	มูลนิธิโครงการหลวง	พื้นที่โครงการหลวงและพื้นที่ โครงการขยายผลโครงการหลวง

■ 1. การสนับสนุนการบริหารจัดการเชิงบูรณาการและพัฒนาประสิทธิภาพ การส่งเสริมการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่โครงการหลวง

1.1 การสนับสนุนการพัฒนาเชิงบูรณาการในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง

การพัฒนาพื้นที่สูงเป็นการดำเนินงานที่เป็นการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมไปสู่ชุมชน ผสมผสานกับการดำเนินงานในลักษณะบูรณาการด้านต่างๆ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมต่อลักษณะทางด้านสังคมและภูมิศาสตร์ควบคู่กันไป เพื่อให้เกิดการบูรณาการในการปฏิบัติงานหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ พัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนชาวเขาให้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีความพอเพียงและสามารถพึ่งพาตนเองได้ และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อให้ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงได้รับการพัฒนาให้เป็นศูนย์ถ่ายทอดความรู้ เพื่อการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืนได้ในอนาคต จึงมีการดำเนินงาน ดังนี้

- 1) การประชุมเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 38 ศูนย์ 1 ครั้ง มีผู้เข้าร่วม 250 คน ผลที่ได้รับคือ แผนปฏิบัติการเชิงบูรณาการของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 38 แผน
- 2) การปฏิบัติการสนับสนุน และประสานงานเพื่อให้เกิดการดำเนินการเชิงบูรณาการ 38 ศูนย์
- 3) จัดสัมมนาหัวหน้าศูนย์พัฒนาโครงการหลวงเพื่อสรุปผลการดำเนินงานและจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณ 2552 ผลที่ได้รับคือ ได้แบบร่างของแผนปฏิบัติการของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทั้ง 38 ศูนย์ เพื่อนำไปใช้ประกอบแผนปฏิบัติการเชิงบูรณาการกับหน่วยงานอื่น และเป็นแผนในการปฏิบัติงานในศูนย์ต่อไป
- 4) จัดประชุมคณะทำงานศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 37 ศูนย์ รวมทั้งสิ้น 98 ครั้ง

1.2 การพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้เทคโนโลยีการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่โครงการหลวง

1) การพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้เทคโนโลยีการปลูกไม้ดอกในพื้นที่โครงการหลวง

สนับสนุนการปฏิบัติงานในการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากผลงานวิจัยด้านไม้ดอก ไม้ประดับ ไปสู่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมและผู้นำเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวง ได้รวบรวมข้อมูล ศึกษาและวิเคราะห์ผลลัพธ์ ปัญหา และผลกระทบจากการนำเทคโนโลยีด้านการปลูกไม้ดอก ไม้ประดับไปสู่เกษตรกร เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการจัดการความรู้และประเด็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรที่ผลิตไม้ดอกให้สามารถมีรายได้และพึ่งพาตนเองได้ โดยมีกิจกรรมดังนี้

(1) เกษตรกรเข้ารับการอบรม/ศึกษาดูงานจำนวน 161 คน จากศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 3 แห่ง ได้รับความรู้เกี่ยวกับการปลูก การดูแลรักษาและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวไม้ดอก ไม้ใบ และไม้กระถาง

(2) มีการประชุมกลุ่มเกษตรกร จำนวน 4 กลุ่ม 173 คน โดยมีการประชุมปรึกษาหารือปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนากลุ่มให้สามารถมีรายได้

(3) มีการจัดทำแปลงถ่ายทอดเรียนรู้การปลูกวานิลลา แคลลาลิลี่ หน้าวัว หน้าวัวกระถาง และไม้กระถาง ในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงจำนวน 6 แห่ง 6 โรงเรียน

การศึกษาดูงานสมาชิก อื่นนอก

3) การพัฒนาประสิทธิภาพและการเรียนรู้เทคโนโลยีการเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่โครงการหลวง

(1) จัดประชุมคณะทำงานพัฒนาปศุสัตว์ขนาดเล็ก 10 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมประชุมรวม 210 คน เพื่อให้การทำงานไปในทิศทางเดียวกัน เกิดการแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด

(2) ติดตามให้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานกับเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ และเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง และพื้นที่โครงการขยายผลฯ รวม 140 ครั้ง เพื่อให้เจ้าหน้าที่และเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจ และเทคนิควิธีการในการเลี้ยงและการดูแลสัตว์เพิ่มมากขึ้น

(3) กิจกรรมสาธิตการเลี้ยงและบำรุงพันธุ์สัตว์ได้สนับสนุนอาหาร เวชภัณฑ์ วัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตรและพันธุ์สัตว์ให้กับศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 17 แห่ง โครงการขยายผลฯ 15 แห่ง เพื่อให้เกิดจุดทดสอบ

การเลี้ยง จุดศึกษาเรียนรู้เรื่องการเลี้ยงสัตว์ ทั้งในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง และพื้นที่โครงการขยายผลฯ

(4) จัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การผลิตอาหารสัตว์เพื่อใช้ในฟาร์มปศุสัตว์ขนาดเล็ก การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเนื้อสัตว์ และการเลี้ยงกระต่าย รวม 9 ครั้ง มีผู้เข้าร่วม 234 คน เพื่อให้เจ้าหน้าที่และเกษตรกรได้รับความรู้ความเข้าใจ และเทคนิคในเรื่องที่อบรมเพิ่มมากขึ้น

ฝึกอบรมเรื่อง การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเนื้อสัตว์

4) การพัฒนาประสิทธิภาพและการเรียนรู้เทคโนโลยีการปลูกผักอินทรีย์ในพื้นที่โครงการหลวง

จัดฝึกอบรมเกษตรกร 2 เรื่อง ได้แก่ การทำปุ๋ยอินทรีย์จำนวน 2 ครั้ง มีเกษตรกร 72 คน เพื่อให้เกษตรกรสามารถเตรียมปุ๋ยอินทรีย์สำหรับใช้ในการปลูกผักอินทรีย์ในพื้นที่ของตนเอง และฝึกอบรมเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 18 แห่ง เรื่อง การปลูกผักและสมุนไพรอินทรีย์จำนวน 6 ครั้ง มีเกษตรกรเข้าร่วมจำนวน 546 คน เพื่อทบทวนมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ประเทศไทย และเพื่อเตรียมความพร้อมที่จะก้าวไปสู่การปลูกผักและสมุนไพรในระบบเกษตรอินทรีย์ของยุโรป

การสัมมนาฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ ได้แก่ เรื่อง ทบทวนมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ประเทศไทย ณ สถานีเกษตรหลวงปางดะ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ มีเจ้าหน้าที่เข้าร่วม 27 คน จากศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 17 แห่ง และการฝึกอบรม เรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาและสร้างทีมงาน ซึ่งกำหนดจัดในวันที่ 30-31 สิงหาคม 2551

การสนับสนุนงบประมาณจากโครงการ NAS วันที่ 26 - 29 มีนาคม 2551 ณ เขาค้อทะเลภู จ.เพชรบูรณ์ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาของชาวบ้านโครงการกสิกรรมไร้สารพิษ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.นครราชสีมา และสวนนายไกร ชมน้อย จ.นครราชสีมา มีเจ้าหน้าที่และเกษตรกรร่วมศึกษาดูงาน 43 คน

การฝึกอบรมเกษตรกร

การตรวจรับรองแปลงปลูกโดยกรมวิชาการเกษตร

ในปี พ.ศ. 2550/2551 ได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงจำนวน 18 แห่ง จากกรมวิชาการเกษตรและในปี พ.ศ. 2551/2552 กรมวิชาการเกษตรได้ตรวจรับรองมาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง จำนวน 20 แห่ง โดยเป็นการรับรองต่อเนื่อง 18 แห่ง รับรองใหม่ 2 แห่ง คือ ห้วยเสี้ยว และขุนแปะ

5) การพัฒนาประสิทธิภาพและการเรียนรู้เทคโนโลยีการปลูกชาจีนและกาแฟอาราบิก้าในพื้นที่โครงการหลวงและพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง

จัดประชุมคณะทำงานวิจัยและพัฒนาชาจีนและกาแฟอาราบิก้า จำนวน 8 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมจำนวน 92 คน จัดสัมมนาผู้บริหาร นักวิชาการและเจ้าหน้าที่ส่งเสริม เรื่อง การพัฒนาคุณภาพกาแฟโครงการหลวงเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก มีผู้เข้าร่วม 21 คน และได้ติดตามให้คำปรึกษาแนะนำการปลูกและการบำรุงรักษาแปลงแก่เกษตรกร จำนวน 26 ครั้ง ในเกษตรกร 381 ราย ตรวจสอบกระบวนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวในพื้นที่ เพื่อรักษามาตรฐานคุณภาพของผลผลิต จำนวน 14 ครั้ง ในเกษตรกร 218 ราย โดยร่วมจัดทำและเสนอโครงการพัฒนาระบบการแปรรูปกาแฟอาราบิก้าศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง 1 โครงการ

ทำการรวบรวม แปรรูป คัดบรรจุ และจำหน่ายผลผลิตกาแฟอาราบิก้าปีการผลิต 2550/2551 จำนวน 278 ตัน มูลค่า 23,939,497 บาท และจัดฝึกอบรม เรื่อง การปรับปรุงคุณภาพการผลิตกาแฟอาราบิก้าและเรื่อง การปลูกและดูแลรักษากาแฟอาราบิก้าแก่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมและเกษตรกร รวม 20 ครั้ง มีเกษตรกรเข้าร่วมจำนวน 854 คน ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง จำนวน 10 แห่ง และพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงจำนวน 7 แห่ง และสนับสนุนการจัดทำแปลงสาธิตเพื่อการเรียนรู้กาแฟอาราบิก้า 2 แห่ง มีผู้เข้าเยี่ยมชม จำนวน 154 คน

การส่งเสริมปลูกชาและ
กาแฟอาราบิก้า

6) การพัฒนาประสิทธิภาพและการเรียนรู้เทคโนโลยีการปลูกผักและสมุนไพรบนพื้นที่สูง

สนับสนุนการจัดทำแปลงสาธิตการพัฒนารูปแบบและเทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิตเซเลอรี่ภายใต้ระบบการเพาะปลูกแบบ substrate culture และทำแปลงสาธิตพืชผักเพื่อการเรียนรู้ของมูลนิธิโครงการหลวงจำนวน 15 พื้นที่ นอกจากนี้ได้จัดทำโครงการนำร่องการปลูกผักหมุนเวียนภายใต้โรงเรือนและระบบให้น้ำในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงจำนวน 5 แห่ง โดยทดลองปลูกพืชในโรงเรือนรูปแบบใหม่ พบว่าพืชมีการเจริญเติบโตที่ดีและมีโรคและแมลงศัตรูพืชน้อยลงเมื่อเปรียบเทียบกับการปลูกนอกโรงเรือน

การปลูกผักในโรงเรือน
รูปแบบใหม่

จัดสัมมนาพืชผักสมุนไพรประจำปี เรื่อง ผลและแผนการดำเนินงานการส่งเสริมการผลิตผักและสมุนไพร ปีงบประมาณ 2550/2551 เพื่อสรุปผลการดำเนินงานและแนวทางในการปฏิบัติงานในปี พ.ศ.2551 และแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อให้การทำงานเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีผู้เข้าร่วมการสัมมนาทั้งสิ้น 145 คน

การฝึกอบรม
เจ้าหน้าที่และ
เกษตรกร

ฝึกอบรมและศึกษาดูงานของเจ้าหน้าที่ เรื่อง การทำงานเป็นทีมและการบริหารจัดการของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม ฝักมูลนิธิโครงการหลวง มีผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม 70 คน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้รับความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ในการทำงาน เพื่อให้เกิดความสำเร็จและองค์กรสามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างรวดเร็ว และจัดการศึกษาดูงานเกษตรกร ในพื้นที่โครงการหลวง ทำให้เกษตรกรได้เรียนรู้วิธีการปลูกผักทองญี่ปุ่นแบบขึ้นค้างและใช้พลาสติกคลุมแปลง เกษตรกร ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเกษตรกรต่างพื้นที่ทำให้เกิดความคิดใหม่ๆ และทำให้เกษตรกรมีแรงจูงใจที่จะผลิตผัก ตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่เพื่อให้ผักที่ผลิตที่มีคุณภาพตามความต้องการของตลาด

สนับสนุนกลุ่มผู้ใช้สมุนไพรบนพื้นที่สูง 3 พื้นที่ และจัดฝึกอบรมเกษตรกรในพื้นที่โครงการขยายผล โครงการหลวง จำนวน 2 พื้นที่ เรื่อง การใช้ประโยชน์ทางยาของสมุนไพรท้องถิ่น ทำให้เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับ การใช้สมุนไพรเป็นอย่างดี มีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้สมุนไพร นอกจากนี้ยังมีการรวบรวมพันธุ์ของสมุนไพร เพื่อใช้ประโยชน์ในหมู่บ้านต่อไป

ศึกษารวบรวมข้อมูลทางวิชาการพืชผักและสมุนไพรเพื่อจัดทำเป็นคู่มือการปลูกผัก จำนวน 5 ชนิด ได้แก่ มะเขือม่วง พริก มะเขือเทศ กะหล่ำ และหอมญี่ปุ่น

■ 2. การลดการใช้สารเคมีบนพื้นที่สูงและพัฒนามาตรฐานระบบคุณภาพผลผลิตตามมาตรฐานอาหารปลอดภัย

2.1 การลดการใช้สารเคมีบนพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน

1) การตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำ จำนวน 13 สายน้ำ โดยเก็บตัวอย่างน้ำจำนวน 192 ตัวอย่าง จำแนกเป็นในพื้นที่โครงการหลวง 9 สายน้ำ 144 ตัวอย่าง และพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวง 4 สายน้ำ 48 ตัวอย่าง โดยนำตัวอย่างน้ำไปตรวจวิเคราะห์ที่บริษัท ห้องปฏิบัติการกลาง (ประเทศไทย) จำกัด ผลการตรวจวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำจำนวน 128 ตัวอย่าง ในรอบ 6 เดือน (ต.ค.-มิ.ย. 2551) พบว่าตัวอย่างที่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพน้ำตามมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดิน ด้านปริมาณสารเคมีกำจัดแมลงร้อยละ 100 และผ่านเกณฑ์ด้านปริมาณจุลินทรีย์ ร้อยละ 85.94

การเก็บตัวอย่างน้ำ

2) การประชุมชี้แจงผลการตรวจวิเคราะห์น้ำแก่ชุมชน จำนวน 16 พื้นที่ โดยจัดรวมกับการฝึกอบรม GAP แก่เกษตรกรเพื่อระบุปัญหา สาเหตุและแนวทางแก้ไข พบว่าปัญหา คือ แหล่งน้ำมีการปนเปื้อนของสารจุลินทรีย์ Coliform ทั้งชนิดที่มีอยู่ตามธรรมชาติ และจากลำไส้ของสัตว์เลื้อยคลาน เนื่องจากมีเศษซากพืช สัตว์ ขยะ และสิ่งขับถ่ายในแหล่งน้ำ รวมถึงขยะที่อยู่ 2 ฝั่งลำน้ำ และน้ำเสียที่มีได้บำบัดจากหมู่บ้านไหลลงแหล่งน้ำ นอกจากนี้ยังได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ เรื่อง การวางแผนปฏิบัติการโครงการฯ มีผู้เข้าร่วมจำนวน 20 คน

3) ไขกรณีน้ำไม่ได้คุณภาพ จำนวน 16 พื้นที่ สรุปได้ดังนี้

- 3.1) การทำความสะอาดลำน้ำ
- 3.2) การนำวัว ควายไปเลี้ยงในป่า ล้อมคอกและทำแหล่งอาหารสัตว์ในพื้นที่สวน
- 3.3) กำจัดขยะให้ถูกต้องมีการแยกขยะ
- 3.4) การทำบ่อบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำ
- 3.5) เลี้ยงหมูหลุมเพื่อดูดซับสิ่งขับถ่ายและกลิ่นเหม็น
- 3.6) การสำรวจสิ่งมีชีวิตในน้ำของเยาวชน ด้วยวิธีของนักสืบสายน้ำ
- 3.7) การจัดเวรยามดูแลแหล่งน้ำ

2.2 การส่งเสริมการพัฒนามาตรฐานระบบคุณภาพผลผลิตตามมาตรฐานอาหารปลอดภัย

- 1) คัดเลือกเกษตรกรเข้าเป็นสมาชิกระบบการเพาะปลูกที่ดีพืชผักจำนวนประมาณ 1,500 ราย และเกษตรกรในระบบการเพาะปลูกที่ดีไม่ผลในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 36 ศูนย์
- 2) ฝึกอบรมเกษตรกร เรื่อง ระบบการเพาะปลูกที่ดีพืชผัก มีจำนวนเกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรมมีจำนวน 2,644 คน และฝึกอบรมเกษตรกร เรื่อง ระบบการเพาะปลูกที่ดีไม่ผล มีเกษตรกรเข้ารับการฝึกอบรมจำนวน 412 คน นอกจากนี้ได้ทำการคัดเลือกเกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรมและปรับปรุงทะเบียนเกษตรกรให้เป็นปัจจุบัน
- 3) ตรวจสอบรับรองระบบการผลิตและแหล่งผลิตตามมาตรฐานอาหารปลอดภัยโดยกรมวิชาการเกษตร ส่วนไม่ผลได้ดำเนินการตรวจสอบรับรองแล้ว จำนวน 36 ศูนย์
- 4) เกษตรกรได้รับการรับรองระบบการเพาะปลูกที่ดี (GAP) ในพื้นที่ปลูกผัก 3,576 ราย และไม่ผล 2,412 ราย

การตรวจแหล่งผลิตและระบบการผลิต
ภายใต้มาตรฐานอาหารปลอดภัย

การฝึกอบรมเกษตรกร
เรื่อง ระบบการเพาะปลูกที่ดี

การตรวจสอบรับรองแหล่งผลิตและระบบ
การผลิตตามมาตรฐานอาหารปลอดภัยโดย
กรมวิชาการเกษตร

การรณรงค์การใช้สารเคมี
แบบมีส่วนร่วมของชุมชน

■ 3. การเตรียมความพร้อมศูนย์พัฒนาโครงการหลวงให้เป็นศูนย์การเรียนรู้

1. สำรวจและวิเคราะห์เอกลักษณ์ของศูนย์ฯ ที่เป็นศูนย์เรียนรู้ จำนวน 22 แห่ง และสนับสนุนการจัดทำแปลงสาธิต จำนวน 22 แห่ง นอกจากนี้ได้สนับสนุนการพัฒนาความพร้อมด้านสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก และอุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้ จำนวน 12 แห่ง และจัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ของศูนย์แก่ชุมชนโดยวิทยากรของศูนย์ฯ จำนวน 4 ครั้ง รวม 808 คน

2. จัดทำคู่มือหลักสูตรที่สอดคล้องกับเอกลักษณ์ของศูนย์ฯ จำนวน 22 เรื่องๆละ 200 เล่ม ทั้งหมด 4,400 เล่ม และได้จัดทำแผ่นพับที่สอดคล้องกับเอกลักษณ์ของศูนย์ฯ จำนวน 22 เรื่องๆละ 2,000 แผ่น ทั้งหมด 44,000 แผ่น

3. จัดทำทะเบียนวิทยากรจากเจ้าหน้าที่และเกษตรกรของศูนย์ฯ/สถานีฯ ที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ จำนวน 22 แห่ง ทั้งหมด 142 คน

4. อบรมวิทยากรและอบรมฟื้นฟูวิทยากรที่เป็นเจ้าหน้าที่และเกษตรกรของศูนย์ฯ รวมทั้งสิ้นจำนวน 6 ครั้ง มีผู้เข้าร่วม 100 คน เพื่อให้มีวิทยากรสำหรับฝึกอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์ และจัดฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้แก่องค์กรและชุมชนโดยวิทยากรของศูนย์ฯ จำนวน 11 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมจำนวน 270 คน

การประชุมทำสื่อและร่างคู่มือการเรียนรู้

สำรวจเอกลักษณ์และจุดเด่นของศูนย์ฯ

■ 4. การพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่โครงการหลวง

4.1 การเสริมสร้างความเข้มแข็งโดยกระบวนการมีส่วนร่วม

จัดประชุมคณะทำงานและประสานการจัดทำแผนชุมชน จำนวน 20 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมจำนวน 200 คน และจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดตั้งกลุ่มองค์กรพึ่งตนเอง จำนวน 16 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมจำนวน 495 คน มีกลุ่มกิจกรรมพึ่งพาตนเอง คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน 4 กลุ่ม สมาชิก 103 คน สหกรณ์สมาชิก 3,789 คน กลุ่มหัตถกรรม 3 กลุ่ม สมาชิก 97 คน กลุ่มออมทรัพย์ด้วยกระบอกไม้ไผ่ 8 กลุ่ม สมาชิก 289 คน นอกจากนั้นได้สนับสนุนให้ชุมชนจัดกิจกรรมด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของชนเผ่ารวม 12 กิจกรรม มีการจัดค่ายครอบครัวสัมพันธ์และค่ายป้องกันยาเสพติด จำนวน 2 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม 124 คน ในด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้สนับสนุนชุมชนจัดกิจกรรม เช่น การทำแนวกันไฟ การทำฝายชะลอน้ำ การปลูกป่า จำนวน 23 กิจกรรม

การออมด้วยกระบอกไม้ไผ่

กิจกรรม	จำนวนชุมชน	จำนวนครั้ง	ปริมาณงาน	จำนวนคน
การทำฝาย	13	13	74 ฝาย	900
การปลูกป่า	8	8	70 ไร่/24,000 ต้น	680
การทำแนวกันไฟ	2	2	7 กม.	100

จัดกิจกรรมการรณรงค์การกำจัดขยะ 1 ชุมชน และส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้าน (หมู่บ้านสะอาด) 20 ชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้สร้างจิตสำนึกในการรักษาความสะอาดของบริเวณชุมชนตนเอง และจัดสัมมนาและศึกษาดูงานหมู่บ้านสะอาด จำนวน 1 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมจำนวน 80 คน ศึกษาดูงานเศรษฐกิจพอเพียงและชุมชนเข้มแข็ง จำนวน 1 ครั้ง ผู้เข้าร่วมจำนวน 80 คน นอกจากนี้ได้จัดประเมินความเข้มแข็งของชุมชน จำนวน 20 ครั้ง ใน 20 ชุมชนเป้าหมาย

การจัดทำฝายชะลอน้ำ บ้านแม่กาเหนือ

จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องความเข้มแข็งของชุมชนโดยชุมชน จำนวน 1 ครั้ง ผู้เข้าร่วมจำนวน 70 คน เพื่อให้ชุมชนที่เข้าร่วมได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนแนวทางในการดำเนินงานของชุมชนเอง ได้รับฟังข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นจากชุมชนอื่นๆในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง

4.2 การพัฒนาเครือข่ายเยาวชนในพื้นที่สูง

การส่งเสริมการพัฒนาเยาวชนชาวเขา ได้สนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายเยาวชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาผู้นำเยาวชน การพัฒนาอาชีพ การเสริมสร้างเครือข่ายของเยาวชนบนพื้นที่สูง เพื่อให้ผู้นำเยาวชนมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ เพื่อพัฒนาไปสู่การช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมต่อไป

ปัจจุบันมีสมาชิกเยาวชน 22 กลุ่ม จำนวน 1,055 คน จากพื้นที่โครงการหลวง 15 แห่ง โครงการขยายผลโครงการหลวง 4 แห่ง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวน 10 หน่วยงาน จัดกิจกรรมต่างๆ รวม 48 ครั้ง จำนวน 68 วัน โดยมีเยาวชนเข้าร่วม 2,371 คน ประกอบด้วย

1) ประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการจัดทำแผนปฏิบัติงานโครงการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนในพื้นที่สูง มีผู้เข้าร่วมจำนวน 50 คน เพื่อให้เกิดแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนบนพื้นที่สูง และมีแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจนขึ้น

2) สนับสนุนให้กลุ่มเยาวชนจัดเวทีชุมชนเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและพัฒนากลุ่มเยาวชนให้เข้มแข็ง จำนวน 15 ครั้ง มีผู้เข้าร่วม 380 คน สนับสนุนให้เยาวชนจัดกิจกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเยาวชน โดยการร่วมพัฒนาลังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อม จำนวน 20 กลุ่ม/20 กิจกรรม มีจำนวนผู้เข้าร่วม 926 คน เช่น กิจกรรมการเพาะเห็ด การทำฝายชะลอน้ำ การจัดงานประเพณีปีใหม่ม้ง เป็นต้น นอกจากนี้ได้จัดค่ายเยาวชน ค่ายนเรศวรมหาราช ผู้เข้าร่วม 63 คน เพื่อให้เยาวชนมีศักยภาพในการทำงานกลุ่มร่วมกัน เห็นประโยชน์ของการทำงานเป็นทีม มีความกล้าแสดงออก และจัดสัมมนาและศึกษาดูงานเครือข่ายเยาวชนโครงการหลวงและนำเยาวชนเข้าร่วมงานโครงการหลวง 2550 ผู้เข้าร่วมทั้งหมดจำนวน 139 คน และการจัดงานจัดงานรณรงค์ลดภาวะโลกร้อนเนื่องในวันเยาวชนแห่งชาติ ผู้เข้าร่วมจำนวน 200 คน

3) จัดฝึกอบรมทักษะในการพัฒนาอาชีพแก่เยาวชน จำนวน 2 หลักสูตร คือ การทำสารสมุนไพรไล่แมลง และการฝึกอบรมและศึกษาดูงานเรื่องการเพาะเห็ด มีผู้เข้าร่วมทั้งหมด 62 คน เพื่อให้เยาวชนเกิดความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่สนใจและได้ทดลองปฏิบัติ ฝึกอบรมโครงการค่ายพัฒนาแกนนำเครือข่ายเยาวชนไทย หัวใจสีเขียว มีผู้เข้าร่วมจำนวน 77 คน การฝึกอบรมและศึกษาดูงานโครงการค่ายเยาวชนอนุรักษ์ธรรมชาติ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนวาง มีผู้เข้าร่วมจำนวน 70 คน ทำให้แกนนำเยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและหาแนวทางลดปัญหาภาวะโลกร้อน และมีการเรียนรู้บทบาทหน้าที่งานของโครงการหลวง

การประกอบกิจกรรมต่างๆของเยาวชน

4.3 การฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนางานหัตถกรรมในพื้นที่โครงการหลวง

การฟื้นฟูและถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรม ได้สนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มแม่บ้าน ในการประชุมกลุ่ม รวมถึงการอบรมให้ความรู้ทั้งในด้านการอนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญาดั้งเดิมด้านหัตถกรรมของ ชนเผ่า และการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ โดยมีผู้ได้รับการถ่ายทอดความรู้จากการฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน 545 คน มีการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านด้านหัตถกรรม จำนวน 3 กลุ่ม จำนวนสมาชิก 48 คน มีการประชุมกลุ่มต่างๆ ได้แก่

1) การจัดกิจกรรมการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเพื่อฟื้นฟูความรู้ด้านหัตถกรรม จำนวน 5 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น 96 คน

2) การสัมมนาและฝึกอบรมการผลิตงานหัตถกรรม จำนวน 5 ครั้ง มีผู้เข้าร่วม 146 คน และ จัดฝึกอบรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากชนกระต่าย ณ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ จำนวนผู้อบรม 27 คน นอกจากนี้ได้จัดประชุมคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้าน จำนวน 5 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมจำนวน 51 คน การอบรมให้ความรู้ ในการทำงานบริหารจัดการและการดำเนินงานด้านการตลาดของกรรมกร จำนวน 3 ครั้ง มีผู้เข้าร่วม 122 คน

3) การเพิ่มทักษะในการผลิตและการบริหารจัดการกลุ่มโดยการสัมมนาศึกษาดูงานกลุ่มที่ ประสบความสำเร็จ เรื่อง “กระบวนการผลิตเส้นใยธรรมชาติแบบครบวงจร” ณ ศูนย์การเรียนรู้การผลิตเส้นใยและ ผ้าฝ้ายทอมือสีธรรมชาติ อ.เสริมงาม จ.ลำปาง 2 รุ่น และมีคนเข้าร่วม 41 คน

การจัดอบรมการผลิต
ด้านหัตถกรรมให้กับ
เกษตรกร

4.4 การเตรียมความพร้อมของชุมชนเพื่อจัดการการท่องเที่ยว

พัฒนากระบวนการเตรียมความพร้อมด้านการจัดการการท่องเที่ยว ในพื้นที่โครงการหลวง สามารถรวมกลุ่มในกิจกรรมการท่องเที่ยว จำนวน 10 ชุมชน โดยจัดฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว ทางธรรมชาติในพื้นที่โครงการหลวง 2 ครั้ง และจัดกิจกรรมปลูกป่าในจุดท่องเที่ยวโครงการหลวง 1 ครั้ง ก่อให้เกิด เครือข่ายการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการหลวง 6 เครือข่าย และจัดทำสื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานโครงการหลวง การท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการหลวงจำนวน 2 ชนิด จัดฝึกอบรมพัฒนามัคคุเทศก์น้อย 3 รุ่น จัดอบรมความรู้ด้าน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2 รุ่น และจัดฝึกอบรมด้านการพัฒนาบริการด้านการท่องเที่ยว 1 ครั้ง

นอกจากนี้ได้จัดสัมมนา เรื่อง เทคนิคการทำงานเป็นทีมและศึกษาดูงานด้านการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมจำนวน 1 ครั้ง เพื่อให้ผู้เข้าสัมมนาสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวสามารถปฏิบัติงาน ได้จริงในขบวนการให้บริการการท่องเที่ยว และจัดให้มีชุมชนในพื้นที่โครงการหลวงสามารถเป็นต้นแบบในการถ่ายทอด ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวอย่างน้อย 4 แห่ง นอกจากนี้ยังได้ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเผยแพร่

ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการหลวงตามช่วงประเพณี โดยการจัดกิจกรรมฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมชนเผ่า 4 กิจกรรมและจัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่โครงการหลวงและการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการหลวง 7 ครั้ง

ในปี 2551 มีจำนวนนักท่องเที่ยวในโครงการหลวง 322,206 คน สถานีฯ/ศูนย์ฯ/เกษตรกร มีรายได้ประมาณ 108,709,378 บาท

กิจกรรม	เรื่อง	จำนวนครั้ง	จำนวนวัน	จำนวนคน
การอบรมสมาชิก	5	10	9	392
การสนับสนุนการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว	5	5	5	2,389
การจัดนิทรรศการ	7	7	5	5,387

การฝึกอบรมภาคทฤษฎี

จัดฝึกอบรมการพัฒนา
บริการด้านการท่องเที่ยว

■ 5. โครงการป่าชาวบ้านในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สนับสนุนการดำเนินงานป่าชาวบ้านเพื่อเป็นแปลงต้นแบบในพื้นที่เกษตรกร โดยสนับสนุนการไถดัดกิ่ง และเลื่อยตัดกิ่ง ให้กับศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 5 แห่ง สนับสนุนการเพาะเมล็ดพันธุ์กล้าไม้โตเร็วโดยการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์เพื่อขยายแหล่งผลิตกล้าไม้โตเร็ว เพื่อให้ศูนย์ฯเป็นแหล่งเพาะกล้าไม้โตเร็วที่จะกระจายให้กับศูนย์พัฒนาโครงการหลวงอื่นๆ นอกจากนี้ได้สนับสนุนวัสดุก่อสร้างโรงเรือนเพาะกล้าไม้โตเร็วศูนย์ฯ หนองเขียว จำนวน 1 หลัง

หม่อมเจ้ากิติชเชฐ ธีระนี มอบรางวัล
ให้แก่ผู้ชนะการประกวดแปลงป่าชาวบ้าน

ประชุมทำแผนปฏิบัติงานโครงการป่าชาวบ้านฯ จัดประชุมคณะกรรมการโครงการป่าชาวบ้านฯ จำนวน 6 ครั้ง มีผู้เข้าร่วม 172 คน และจัดประชุมคณะกรรมการโครงการป่าชาวบ้านฯ จำนวน 1 ครั้ง นอกจากนี้ได้ติดตามแนะนำ ให้คำปรึกษาและสนับสนุนการดำเนินงานโครงการป่าชาวบ้านฯ จำนวน 56 ครั้ง และจัดสัมมนาเพื่อสรุปบทเรียน เรื่อง “การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโครงการป่าชาวบ้านฯ”

จัดประกวดแปลงปลูกป่าชาวบ้านและการจัดงานวันป่าชาวบ้าน จำนวน 1 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมประมาณ 1,600 คน และส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงปลูกป่าชาวบ้าน จำนวน 318 ราย ในพื้นที่ 464.27 ไร่ โดยใช้กล้าไม้จำนวน 127,330 ต้น และส่งเสริมปลูกไผ่ จำนวน 32 ราย พื้นที่ปลูก 25.21 ไร่ กล้าไม้ที่ปลูก จำนวน 2,468 ต้น และส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงปลูกป่าชาวบ้าน จำนวน 20 ราย พื้นที่ปลูก 10 ไร่ กล้าไม้ที่ปลูก จำนวน 4,960 ต้น

เกษตรกรใช้ประโยชน์จากไม้ในโครงการป่าชาวบ้านฯ จำนวน 274 ราย จำนวนต้นไม้ที่นำมาใช้ประโยชน์ 29,560 ต้น พื้นที่ 258 ไร่ โดยมีรูปแบบการใช้ประโยชน์ ได้แก่ ฟืน ทำค้ำไม้ผล/ค้ำยันไม้ผล ร่มเงาจากแพ โรงเรือนเพาะเห็ดหอม ใช้ใบทำหมอนสมุนไพร สกัดเอาน้ำมันหอมระเหย ซ่อมแซมบ้าน เฟอร์นิเจอร์ และไม้บอน (ไม้ล้อม) นอกจากนี้ยังเป็นการลดปัญหาความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ เนื่องจากไม้ที่ส่งเสริมให้ปลูกนั้นไม่ใช่ไม้หวงห้าม การตัดไม้ของเกษตรกรมาใช้ประโยชน์นั้นจึงไม่ถือว่าเป็นความผิด ทำให้เกษตรกรมีไม้ใช้สอยเป็นของตนเอง

การใช้ประโยชน์จากไม้ เช่น ฟืน-ถ่าน เพื่อใช้ในการหุงต้มในครัวเรือน, การทำโรงเรือนเลี้ยงสัตว์

แผนงานการขยายผลความสำเร็จของ โครงการหลวงสู่ชุมชนบนพื้นที่สูง

ดำเนินการพัฒนาและส่งเสริมกระบวนการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีจากโครงการหลวง เพื่อนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับทุนความรู้และสภาพภูมิสังคมท้องถิ่นตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางของโครงการหลวง โดยความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการเสริมสร้างรายได้ของครัวเรือน พัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน ตลอดจนสร้างความสมดุลของสิ่งแวดล้อม โดยมีแนวดำเนินการที่สำคัญคือนำผลสำเร็จของการพัฒนาในโครงการหลวงไปถ่ายทอดสู่ชุมชน ถ่ายทอดองค์ความรู้จากโครงการหลวงไปสู่ชุมชน ผสมผสานกับองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละภูมิสังคม และการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการผลิตเพื่อให้ได้มาตรฐานและการเพิ่มมูลค่าสินค้า รวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งเสริมองค์กรพึ่งตนเองในระดับชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนาของชุมชนที่ยั่งยืนในอนาคต

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 ดำเนินงาน จำนวน 3 โครงการ ดังนี้

โครงการ	หน่วยงานร่วมดำเนินงาน	พื้นที่ดำเนินงาน
1. การขยายผลความสำเร็จของโครงการหลวงสู่พื้นที่ขยายผล	กรมชลประทาน กรมประมง กรมพัฒนาที่ดิน กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กรมทรัพยากรน้ำ กรมป่าไม้ กรมพัฒนาสังคม และสวัสดิการ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช สำนักงานการศึกษานอกโรงเรียน กรมปศุสัตว์	พื้นที่ขยายผลโครงการหลวง 21 พื้นที่
2. การประสานงานโครงการ “รักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่	พื้นที่ 10 ชุมชน ใน 6 จังหวัด
3. การสนับสนุนและรณรงค์การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน	มูลนิธิโครงการหลวง ศูนย์ปฏิบัติการพัฒนาที่ดินโครงการหลวง กรมพัฒนาที่ดิน	พื้นที่ขยายผลโครงการหลวง จำนวน 17 พื้นที่ ปฏิบัติงานตามที่คณะทำงานปลูกหญ้าแฝกกำหนด

■ 1. การขยายผลความสำเร็จของโครงการหลวงสู่พื้นที่ขยายผล

การดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 มีจำนวน 21 พื้นที่ เพิ่มขึ้นจากปีงบประมาณ 2550 จำนวน 4 พื้นที่ อยู่ใน 7 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน น่าน กำแพงเพชร กาญจนบุรี และตาก รวม 78 หมู่บ้าน 12,300 ครัวเรือน ประชากร 50,841 คน ผลการดำเนินงาน สรุปดังนี้

1. การพัฒนาอาชีพ ประกอบด้วย

1) การถ่ายทอดองค์ความรู้จากโครงการหลวง ในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงทั้ง 21 แห่ง รวมทั้งสิ้น 139 ครั้ง จำนวนผู้รับการถ่ายทอด 4,090 คน โดยการจัดฝึกอบรม และศึกษาดูงานจำแนกเป็นฝึกอบรม 110 ครั้ง และศึกษาดูงาน 29 ครั้ง

2) การส่งเสริมการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ จำแนกเป็นไม้ผล 6 ชนิด จำนวน 10 แห่ง พื้นที่ 88 ไร่ เกษตรกร 66 ราย พืชผัก จำนวน 10 แห่ง พื้นที่ 47 ไร่ เกษตรกร 120 ราย และข้าว จำนวน 4 แห่ง พื้นที่ 28 ไร่ เกษตรกร 24 ราย กาแฟอาราบิก้า จำนวน 9 แห่ง พื้นที่ 63 ไร่ เกษตรกร 101 ราย ไม้ดอกไม้ประดับ จำนวน 3 แห่ง รวม 4 ชนิด เกษตรกร 24 ราย ส่งเสริมการปลูกสมุนไพรภายใต้ระบบการควบคุม จำนวน 2 แห่ง พื้นที่ 7 ไร่ เกษตรกร 20 ราย และเลี้ยงสัตว์จำนวน 18 แห่ง จำนวน 8 ชนิด เกษตรกร 629 ราย การรณรงค์ลดการใช้สารเคมี จำนวน 7 ครั้ง ในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง 7 แห่ง มีผู้เข้าร่วมงาน ประกอบด้วยหน่วยงาน ครู นักเรียน และประชาชนในพื้นที่และหมู่บ้านใกล้เคียง รวมทั้งสิ้น 1,596 คน

2. การพัฒนาสังคมและการตลาด

1) การส่งเสริมรวมกลุ่มผู้ผลิต กลุ่มนอกรการเกษตรและอื่นๆ จำนวน 69 กลุ่ม มีสมาชิกรวมทั้งสิ้น 2,005 คน

2) ให้ความรู้เกี่ยวกับงานสหกรณ์ และวิสาหกิจชุมชน จำนวน 4 ครั้ง ในพื้นที่โครงการ 4 แห่ง ผู้เข้าร่วม 113 คน

3) การสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มในการเข้าถึงแหล่งทุน จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ โครงการขยายผลฯ ปากกล้วย ป่าแป๋ ปางแดงใน สบเมย และแม่สอง

3. การฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

1) การรณรงค์ปลูกไผ่ตงดำ เพื่อฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม
จำนวน 3,400 ต้น หน่วยงาน และประชาชนในพื้นที่ประมาณ
500 คน

2) การปลูกป่าชาวบ้าน

- สนับสนุนการทำแปลงสาธิตในพื้นที่ของ
เกษตรกร จำนวน 2 แห่ง รวม 10 ราย
พื้นที่ 5 ไร่ ไม้ 3 ชนิด

- สนับสนุนกล้าพันธุ์ไม้เพื่อให้เกษตรกรนำไปปลูก จำนวน 9 แห่ง 4 ชนิด รวม 25,000 ต้น

3) การปลูกหญ้าแฝก จำนวน 4 แห่ง ๆ ละ 1 ไร่ และรณรงค์ปลูกหญ้าแฝก จำนวน 9 แห่ง
รวม 450,000 ต้น

4. ด้านการบริหารจัดการ

1) จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการและจัดทำแผนบูรณาการประจำปี 2551 จำนวน 7 ครั้ง (จังหวัดละ
1 ครั้ง) และจัดการประชุมติดตามและประสานการดำเนินงานในระดับจังหวัด จำนวน 5 ครั้ง ระดับอำเภอ รวม 37 ครั้ง
และจัดเวทีชุมชน รวม 38 ครั้ง ผู้เข้าร่วม 1,642 คน

2) จัดทำศูนย์เรียนรู้ การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ชนิดต่างๆ

- จัดทำศูนย์เรียนรู้ในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงทั้ง 21 แห่ง พื้นที่ 45 ไร่ โรงปุ๋ยหมัก
จำนวน 11 โรง โรงเรือนเพาะชำกล้าไม้ จำนวน 9 หลัง บ่อเลี้ยงปลาทุก จำนวน 3 แห่ง
คอกเลี้ยงไก่ จำนวน 5 คอก และโรงเรือนเลี้ยงกระต่าย จำนวน 4 โรง และโรงเก็บและ
รวบรวมผลผลิต จำนวน 1 โรง
- มีผู้สนใจเข้าเยี่ยมชมและศึกษาดูงานในพื้นที่ขยายผลจากหน่วยงานภายนอกพื้นที่โครงการ
รวม 402 คน

■ 2. การประสานงานโครงการ “รักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน”

การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 และการจัดทำแผนแม่บทโครงการ “รักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” ระยะ 4 ปี (พ.ศ. 2551- 2554) นอกจากนี้ได้จัดเวทีชุมชนเพื่อประเมินศักยภาพชุมชนและสำรวจข้อมูลชุมชนร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ลุ่มน้ำ 8 แห่ง ในพื้นที่ 6 จังหวัด มีผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น 237 คน

การจัดพิมพ์ผลการดำเนินงานประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2550 ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และจัดประชุมเพื่อรายงานผลการดำเนินงานประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2551 มีผู้เข้าร่วมจำนวน 42 คน

โครงการวิจัยการฟื้นฟูแหล่งอาหารและความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนบนพื้นที่สูงใน 4 ลุ่มน้ำของจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยส่งเสริมการเรียนรู้และปฏิบัติการเพาะขยายพันธุ์พืช-สัตว์ จำนวน 11 ชนิด เพื่อฟื้นฟูแหล่งอาหารและความหลากหลายทางชีวภาพของป่ารอบชุมชน และการเพิ่มแหล่งอาหารและความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ของตนเอง มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 273 คน และจัดการณรงค์ปลูกพืชอาหาร-สมุนไพรท้องถิ่นบนพื้นที่สูง เพื่อฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์และเพิ่มแหล่งอาหาร/สมุนไพรในป่าธรรมชาติให้กับชุมชน และปลูกขยายพันธุ์ในพื้นที่รอบบ้านหรือพื้นที่เกษตร มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 247 คน โดยมีพืชที่รณรงค์ปลูก 12 ชนิด จำนวนต้นที่รณรงค์ปลูกทั้งหมดรวมกัน 6,000 ต้น รวมใจคืนกล้วยไม้สู่ป่า”

การจัดงาน “วันรวมใจคืนกล้วยไม้สู่ป่า” เฉลิมพระเกียรติ 12 สิงหาคม มหาราชินี ครั้งที่ 2 เพื่อเป็นการสนองพระราชประสงค์ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถในการ “เพิ่มจำนวนเอื้องและคืนสู่ป่า” ของโครงการ “รักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” จังหวัดแม่ฮ่องสอน และในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงร่วมกับหน่วยงานต่างๆ และประชาชนตลอดจนชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ลุ่มน้ำแม่สะมาด-ห้วยหมากกลาง จำนวน 300 คน ร่วมใจกันปลูกกล้วยไม้คืนสู่ป่าธรรมชาติบนดอยเอื้องชะง่อนจำนวน 800 ต้น

■ 3. การสนับสนุนและรณรงค์การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน

สนับสนุนการเผยแพร่และรณรงค์การปลูกหญ้าแฝกสำหรับการอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่สูง โดยเฉพาะพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง และประสานงานและสนับสนุนการดำเนินงานของคณะทำงานปลูกหญ้าแฝก มูลนิธิโครงการหลวง โดยการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การปลูก การขยายพันธุ์ การดูแลรักษา และการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวง” จำนวน 2 ครั้ง มีผู้เข้าร่วม 92 คน เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูก การขยายพันธุ์ การดูแลรักษา และการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก และจัดทำแปลงขยายพันธุ์หญ้าแฝกพื้นที่ 1 ไร่ ในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวง 5 แห่ง เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการขนส่งและลดปัญหาการขนย้ายกล้าหญ้าแฝก

จัดเวทีรณรงค์การปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวง 2 พื้นที่ ได้แก่ โครงการขยายผลโครงการหลวงปางยาง และโครงการขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน มีผู้เข้าร่วมจำนวน 510 คน ภายใงานมีการจัดกิจกรรม เช่น จัดนิทรรศการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ เรื่องหญ้าแฝก การร่วมกันปลูกหญ้าแฝก จำนวน 60,000 ต้น และจัดทำโปสเตอร์เพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์ ประกอบการฝึกอบรมและรณรงค์การปลูกหญ้าแฝก จำนวน 13 แผ่น

การส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝก

แผนงานการจัดการองค์ความรู้และ การสร้างเครือข่ายการพัฒนาพื้นที่สูง

ดำเนินงานในลักษณะเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรและชุมชนท้องถิ่น เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และถ่ายทอดความรู้โครงการหลวงไปสู่ชุมชนบนพื้นที่สูงโดยรวม โดยมีแนวดำเนินการที่สำคัญคือ

- (1) รวบรวม สืบเคราะห์องค์ความรู้จากผลสำเร็จของโครงการหลวง ผลการวิจัยเชิงประยุกต์ และการถ่ายทอดความรู้ไปสู่ชุมชนเป้าหมายในรูปแบบต่างๆ
- (2) ร่วมกับชุมชนและเครือข่ายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมแนวทางการจัดทำแผนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชน
- (3) ดำเนินการถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระบบเครือข่าย รวมทั้งการศึกษาดูงานในพื้นที่โครงการหลวง เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากทั้งทฤษฎีและภาคปฏิบัติ
- (4) พัฒนาระบบการเชื่อมโยง การให้คำปรึกษา และการติดตามผล ร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

■ โครงการจัดการความรู้และกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน

โครงการจัดการความรู้ เป็นโครงการต่อเนื่องที่เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2550 ใน 5 จังหวัด 44 กลุ่มบ้าน และในปี 2551 ดำเนินการเพิ่มอีก 2 จังหวัด 54 กลุ่มบ้าน รวม 98 แห่ง ในพื้นที่ 7 จังหวัด 16 อำเภอ ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน พะเยา ลำปาง แม่ฮ่องสอน และน่าน ครอบคลุม 9 ชนเผ่า โดยได้จัดการประชุม อบรม สัมมนา ผู้ร่วมโครงการ รวม 20 ครั้ง มีผู้เข้าร่วม 821 คน จัดทำสื่อเรียนรู้โครงการหลวง 8 เรื่องๆ ละ 4 รูปแบบ ได้แก่ ชุดการเรียนรู้ 4,000 เล่ม หนังสือเสริมประสบการณ์ 8,000 เล่ม วิทยุทัศน์ 1,600 แผ่น และบทวิทยุ 250 เล่ม และจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์โครงการจำนวน 3 รายการ นอกจากนี้ได้สนับสนุนจัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์ให้ศสช. เพื่อให้มีความพร้อมในการจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน ทั้ง 98 กลุ่มบ้าน โดยครู ศสช.และครูนิเทศก์ 117 คน ซึ่งได้จัดทำแผนการดำเนินการและจัดกระบวนการเรียนรู้ ในชุมชนเป็นประจำทุกเดือนอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง โดยมีเกษตรกรผู้สนใจลงทะเบียนเข้าเรียนรู้จำนวน 2,656 คน หากนับซ้ำตั้งแต่ตุลาคม 2550 ถึงกันยายน 2551 มีผู้เข้าร่วมเวทีจำนวน 31,872 คน แบ่งเป็นประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนปฏิบัติการ ปี 2551 ของ 98 ศสช. มี ผู้เข้าร่วมประชุม 186 คน การอบรมครูนิเทศก์/ครูศสช.(ใหม่) มีผู้เข้ารับการอบรม 78 คน การอบรมครูนิเทศก์ศูนย์ต้นแบบ/ศูนย์หลัก มีผู้เข้ารับการอบรม 34 คน การประชุมชี้แจงผู้บริหาร กศน. มีผู้เข้าประชุม 35 คน การประชุมคณะกรรมการปี 2551 รวม 4 ครั้ง การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การเรียนรู้ภาษาไทย มีผู้เข้าร่วมสัมมนา 47 คน การอบรมฟื้นฟูครูนิเทศก์และครูศสช. มีผู้เข้าอบรม 125 คน ภายใต้อำนาจศูนย์เรียนรู้โครงการหลวง 6 หลักสูตร และการประชุมสัมมนาประเมินผลโครงการ ผู้เข้าสัมมนา 250 คน นอกจากนี้โครงการยังมีผู้เชี่ยวชาญพื้นที่สูงเข้านิเทศติดตามงานเพื่อ สร้างขวัญ และกำลังใจ แก่ครู ศสช. ตลอดจนช่วยแก้ไขปัญหา และให้ข้อเสนอแนะแนวทางแก่ผู้ปฏิบัติงาน โดยเฉลี่ย ศสช.ละ 2 ครั้งต่อปี

กระบวนการเรียนรู้โดยผ่านสื่อ VCD

ยุทธศาสตร์การเสริมสร้าง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถาบันมีระบบการบริหารจัดการที่ดี สามารถเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนงานโครงการหลวงและการขยายผลความสำเร็จโครงการหลวงสู่ชุมชนบนพื้นที่สูง โดยมีแผนงาน ดังนี้

1. แผนงานการพัฒนาระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศ
2. แผนงานการพัฒนาประสิทธิภาพและระบบการบริหารงานขององค์กร
3. แผนงานการพัฒนานวัตกรรม

แผนงานการพัฒนาระบบฐานข้อมูล และสารสนเทศ

ดำเนินการพัฒนาสารสนเทศเพื่อการบริหารองค์กรให้มีศักยภาพและมีความโปร่งใส สามารถรองรับการสั่งการและโต้ตอบเอกสารจากนอกสำนักงานได้ และมีระบบการให้บริการข้อมูลแก่ผู้บริหารในการติดตามความก้าวหน้าของโครงการ กิจกรรม และการจัดซื้อจัดจ้าง เพื่อใช้ในการวางแผนและดำเนินงานในระยะสั้นและระยะยาวและมุ่งเน้นการจัดทำระบบฐานข้อมูลเพื่อการวิจัยและพัฒนาบนพื้นที่สูงให้ครอบคลุมภาวะทางสังคมทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรมนุษย์บนพื้นที่สูง รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและข้อมูลเชิงพื้นที่ (GIS) และองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพ โดยให้มีเครือข่ายเชื่อมโยงกับระบบฐานข้อมูลของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยมีแนวดำเนินการที่สำคัญคือ

- (1) จัดทำระบบฐานข้อมูล และพัฒนาเครือข่ายเพื่อเชื่อมโยงข้อมูล กับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้สำหรับการวางแผนการตัดสินใจในการดำเนินงานบนพื้นที่สูง
- (2) จัดเก็บและรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์และประมวลผลโดยพัฒนาเป็นระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ ในการจัดการความรู้และข้อมูลพื้นฐานต่างๆ
- (3) สำรวจข้อมูลประชากรบนพื้นที่สูงในเชิงลึกในพื้นที่ 20 จังหวัด เพื่อให้ได้ข้อมูลประชากรเชิงลึกของชุมชนในพื้นที่สูงที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน เพื่อนำมาใช้สำหรับพัฒนาเป็นฐานข้อมูลประกอบการวางแผนในการพัฒนางานด้านต่างๆอย่างมีประสิทธิภาพ

■ 1. โครงการพัฒนาระบบสารสนเทศและฐานข้อมูลพื้นที่สูง

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลและระบบบริหารงานพัสดุให้สามารถบริหารจัดการด้านบุคลากรและพัสดุให้มีประสิทธิภาพ จึงได้จัดทำระบบบริหารงานบุคคลและระบบบริหารงานพัสดุของสถาบันนอกจากนี้ได้จัดทำระบบเว็บไซต์ของสถาบัน เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลให้สามารถเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลและผลงานของสถาบัน ผ่านเว็บไซต์บนระบบอินเทอร์เน็ต และดูแลและบำรุงรักษาความปลอดภัยของอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เว็บไซต์สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง

■ 2. โครงการพัฒนาข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการพัฒนาพื้นที่สูง

ซึ่งได้ศึกษาและสำรวจข้อมูลในด้านประชากรศาสตร์และชุมชน ลักษณะตำแหน่งที่ตั้งในเชิงภูมิศาสตร์ ปัจจัยพื้นฐานของชุมชนและจัดทำระบบสารสนเทศประชากรศาสตร์และชุมชนพื้นที่สูงในปีงบประมาณ 2550 จำนวน 5 จังหวัด ปัจจุบันได้จัดทำฐานข้อมูลประชากรศาสตร์ และชุมชนทุกหลังคาเรือน พร้อมทั้งตำแหน่งที่ตั้งเชิงภูมิศาสตร์ในพื้นที่ 5 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ปีงบประมาณ 2551 จำนวน 15 จังหวัด (กำหนดแล้วเสร็จในเดือนธันวาคม 2551) จำนวนประชากร สถานภาพประชากร ชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษาพูด การศึกษา อาชีพ รายได้ ธุรกิจที่สำคัญ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการท่องเที่ยวของทุกกลุ่มบ้านและหลังคาเรือนบนพื้นที่สูงใน 15 จังหวัด เพื่อสามารถนำข้อมูลไปศึกษาวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นนโยบายและแนวทางในการดำเนินงานด้านการพัฒนาพื้นที่สูงในพื้นที่เป้าหมายต่อไป

แผนงานการพัฒนาประสิทธิภาพ และระบบการบริหารงานขององค์กร

พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการระบบบริหารบัญชีและการเงิน ระบบการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ และระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานโครงการ รวมถึงระบบประเมินผลการปฏิบัติงานรายบุคคลากร เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสนับสนุนกิจกรรมของคณะกรรมการตรวจสอบเพื่อให้เกิดระบบการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีระบบการบริหารกิจการที่ดี

■ งานอำนวยการและบริหารจัดการ

การดำเนินงานในส่วนของงานอำนวยการและบริหารจัดการ เป็นงานในสำนักอำนวยการ ซึ่งได้มีการดำเนินงานอำนวยความสะดวกต่างๆ ดังนี้

1. งานธุรการและประชาสัมพันธ์

- จัดประชุมผู้บริหารสถาบัน จำนวน 33 ครั้ง
- จัดประชุมสำนักอำนวยการ จำนวน 16 ครั้ง
- ออกคำสั่งของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) จำนวน 65 ฉบับ
- จัดบอร์ดประชาสัมพันธ์ภายในสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) จำนวน 44 เรื่อง

2. งานพัสดุและอาคาร

- การสั่งซื้อ/สั่งจ้าง จำนวน 1,635 ฉบับ
- การทำสัญญาซื้อขาย จำนวน 90 ข้อตกลง
- สัญญาซื้อขาย จำนวน 5 ฉบับ
- สัญญาจ้าง จำนวน 36 ฉบับ
- สัญญาจ้างที่ปรึกษา จำนวน 9 ฉบับ
- สัญญาเช่า จำนวน 6 ฉบับ
- ประชุมพนักงานขับรถยนต์ประจำเดือน จำนวน 10 ครั้ง
- งานซ่อมบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ครุภัณฑ์ และยานพาหนะ จำนวน 132 ครั้ง

แผนงานการพัฒนาบุคลากร

เพื่อเป็นการพัฒนาความรู้ ทักษะ และสมรรถนะของเจ้าหน้าที่สถาบันให้สามารถปฏิบัติภารกิจให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งเพื่อเสริมสร้างสถาบันไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สามารถจัดการความรู้สำหรับการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน และสามารถปฏิบัติงานร่วมกับโครงการหลวง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวดำเนินการที่สำคัญ คือ

- (1) พัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพสอดคล้องกับการปฏิบัติงานในองค์กร และมีการเรียนรู้องค์ความรู้ของโครงการหลวงอย่างต่อเนื่อง
- (2) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและอุปกรณ์ในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างบรรยากาศในการทำงานเป็นทีม
- (3) สร้างวัฒนธรรมองค์กรในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และเปิดกว้างในเชิงวิชาการ
- (4) สนับสนุนการพัฒนาทีมงานร่วมปฏิบัติการกับโครงการหลวง เพื่อเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่โครงการหลวงและการร่วมปฏิบัติงานในพื้นที่ขยายผล

■ โครงการพัฒนาบุคลากร

โดยการจัดทำระบบสมรรถนะ Competency ของสถาบันและสมรรถนะหลักของบุคลากร (Core Competency) เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคลากรของสถาบันที่จะให้สามารถปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ของสถาบันได้อย่างมีประสิทธิภาพและดำเนินการพัฒนาบุคลากรของสถาบัน 4 หลักสูตร จำนวน 28 ครั้ง ผู้เข้ารับการอบรม รวม 681คน ประกอบด้วย

1. ความรู้พื้นฐานทั่วไป จำนวน 4 ครั้ง มีผู้เข้ารับการอบรม จำนวน 265 คน
2. ความรู้ที่มุ่งภารกิจเฉพาะด้าน จำนวน 18 ครั้ง มีผู้เข้ารับการอบรม จำนวน 289 คน
3. ความรู้ที่มุ่งภารกิจด้านการพัฒนาบนพื้นที่สูง จำนวน 5 ครั้ง มีผู้เข้ารับการอบรม 126 คน
4. หลักสูตรพิเศษตามความจำเป็นที่ผู้อำนวยการเห็นชอบ จำนวน 1 ครั้ง มีผู้เข้ารับการอบรม จำนวน 1 คน

ภาคผนวก

■ 1. งบประมาณและสินทรัพย์

สถาบันได้รับงบประมาณประจำปี พ.ศ.2551 รวมทั้งสิ้น 182,559,800.00 บาท ดำเนินการภายใต้ 3 ยุทธศาสตร์ และมีผลการเบิกจ่ายงบประมาณคิดเป็นร้อยละ 85.60 ดังนี้

สรุปงบประมาณแยกตามยุทธศาสตร์ และผลการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ

ยุทธศาสตร์	งบประมาณรวม (บาท)	ผลการเบิกจ่าย	
		รวม (บาท)	ร้อยละ
1. การวิจัยและพัฒนา	39,748,000.00	31,497,003.79	79.24
2. การถ่ายทอดความรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	54,862,500.00	50,716,286.82	92.44
3. การเสริมสร้างประสิทธิภาพองค์กรและบริหารจัดการ	87,949,300.00	74,055,637.73	84.20
งบประมาณรวม	182,559,800.00	156,268,928.34	85.60

■ สินทรัพย์และการเงิน

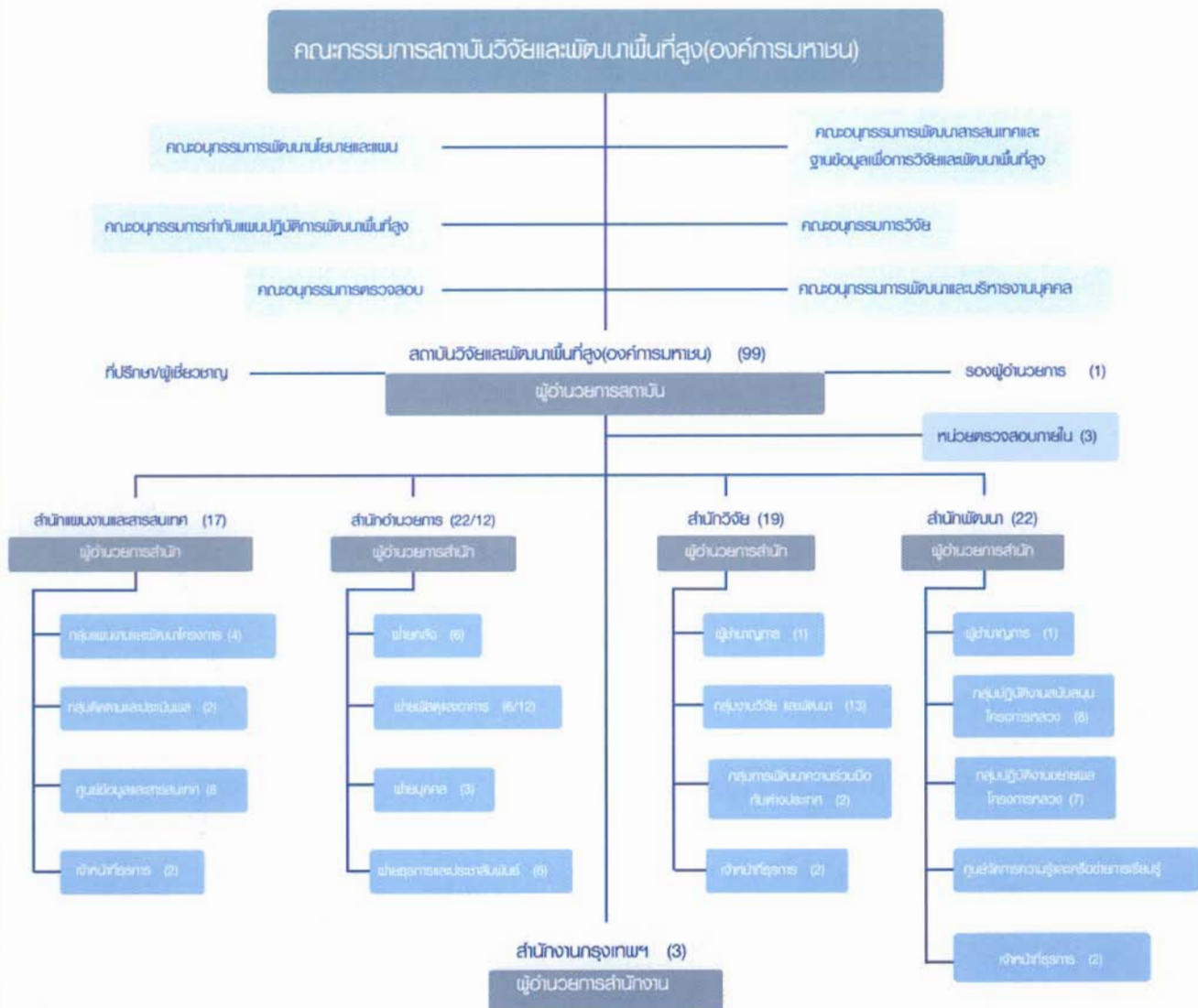
งบประมาณแสดงฐานะการเงินประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2551

	หมายเหตุ	2551 (บาท)
สินทรัพย์		
สินทรัพย์หมุนเวียน		
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด	2	55,968,978.19
ลูกหนี้		2,910,079.90
รายได้ค้างรับ		1,626,726.00
วัสดุคงเหลือ		435,946.76
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น		60,831.19
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน		61,002,562.04
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน		
ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ - สุทธิ	3	39,116,963.60
สินทรัพย์โครงสร้างพื้นฐาน	4	1,855,559.25
สินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน	5	664,739.91
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน		41,637,262.76
รวมสินทรัพย์		102,639,824.80

งบประมาณแสดงฐานะการเงินประจำปี งบประมาณ พ.ศ.2551

	หมายเหตุ	2551 (บาท)
หนี้สิน		
หนี้สินหมุนเวียน		
เจ้าหนี้		6,311,976.83
ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย		7,950,929.65
เงินรับฝากและเงินประกัน		2,477,745.50
หนี้สินหมุนเวียนอื่น		311,638.82
รวมหนี้สินหมุนเวียน		17,052,290.80
หนี้สินไม่หมุนเวียน		
รายได้รอการรับรัฐระยะยาว		23,750.00
รวมหนี้สินไม่หมุนเวียน		23,750.00
รวมหนี้สิน		17,076,040.80
สินทรัพย์สุทธิ		85,563,784.00
สินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน		
ทุน		24,895,952.31
รายได้สูง/(ต่ำ)กว่าค่าใช้จ่ายสะสม		60,667,831.69
รวมสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน		85,563,784.00

2. โครงสร้างองค์กรและอัตรากำลัง

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ หมายถึง จำนวนอัตรากำลังโดยไม่รวมผู้อำนวยการและที่ปรึกษา/ผู้เชี่ยวชาญ

3. รายชื่อคณะกรรมการสถาบัน

1.	หม่อมเจ้ากึกเดช รัชต์	ประธานที่ปรึกษาพิเศษ
2.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงวุฒิ เพ็ชรประดับ	ที่ปรึกษาพิเศษจากสถาบันการศึกษา
3.	รองศาสตราจารย์วุดิษฐ์ กปิลกาญจน์	ที่ปรึกษาพิเศษจากสถาบันการศึกษา
4.	รองศาสตราจารย์ ดร.พิทยา สรวณศิริ	ที่ปรึกษาพิเศษผู้ทรงคุณวุฒิ
5.	ศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย	ที่ปรึกษาพิเศษผู้ทรงคุณวุฒิ
6.	นายวุฒิพันธุ์ วิชัยรัตน์	ที่ปรึกษาพิเศษผู้ทรงคุณวุฒิ
7.	นายอำพน กิตติอำพน	ที่ปรึกษาพิเศษผู้ทรงคุณวุฒิ
8.	ศาสตราจารย์ ดร.กำพล อดุลวิทย์	ที่ปรึกษาพิเศษผู้ทรงคุณวุฒิ
9.	นายปีติพงศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา	ประธานกรรมการ
10.	นายธรรมาดา กรรณสุด ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	กรรมการ
11.	ดร.ศักดิ์สิทธิ์ ศรีเดช ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	กรรมการ
12.	นายไพโรจน์ ไตรภควาวิทย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย	กรรมการ
13.	นายเฉลิมเกียรติ แลนวิเศษ เลขาธิการ กปร.	กรรมการ
14.	ดร.จิราญ อัครางกูร ณ อยุธยา เลขาธิการมูลนิธิโครงการหลวง	กรรมการ
15.	ศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ศักดิ์ อังสีกสิณี ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านเกษตร	กรรมการ
16.	พลเอกนิพนธ์ กาญทิพย์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการพัฒนาสังคม	กรรมการ
17.	รองศาสตราจารย์ ดร.วิโรจ อัมพิกักษ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการอนุรักษ์และเป็นผู้นำทรัพยากรธรรมชาติ	กรรมการ
18.	นายดุสิต นนทะนาคร ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการบริหารจัดการ	กรรมการ
19.	นายสุทัศน์ ปัสสโกบุญ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง	กรรมการและเลขานุการ

■ 4. รายชื่ออนุกรรมการ 6 คน:

คณะอนุกรรมการพัฒนาและบริหารงานบุคคล ประกอบด้วย		
1.	ผู้อำนวยการสถาบัน	เป็นประธานอนุกรรมการ
2.	นายดุสิต นนทะนาคร กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ	เป็นอนุกรรมการและที่ปรึกษา
3.	รองศาสตราจารย์ เอกสิน ศรีวัฒนานุกุลกิจ	เป็นอนุกรรมการ
4.	นายปฏิญญา เหลืองทองคำ	เป็นอนุกรรมการ
5.	นายมนูญ สรรค์คณากร	เป็นอนุกรรมการ
6.	เจ้าหน้าที่ที่ผู้อำนวยการมอบหมาย 1 คน	เป็นอนุกรรมการ
7.	ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ	เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ
8.	เจ้าหน้าที่ที่ผู้อำนวยการมอบหมาย	เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

คณะอนุกรรมการวิจัย ประกอบด้วย		
1.	รองศาสตราจารย์ ดร. วิโรจ อัมพิทักษ์	ประธานอนุกรรมการ
2.	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง	รองประธาน
3.	รองศาสตราจารย์ ดร. พิมพ์ใจ อากาวิชรัตน์	อนุกรรมการ
4.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทรงวุฒิ เพ็ชรประดับ	อนุกรรมการ
5.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุญวงศ์ ไทยอุดสาส์	อนุกรรมการ
6.	รองศาสตราจารย์ ดร. พัทธา สรวณศิริ	อนุกรรมการ
7.	ดร. ณรงค์ชัย พิพัฒน์ธนวงศ์	อนุกรรมการ
8.	ดร. อุณาจุ บุญประกอบ	อนุกรรมการ
9.	นางสาวสุรีย์วัลย์ เมฆกมล	อนุกรรมการ
10.	ผู้อำนวยการสำนักวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง	อนุกรรมการและเลขานุการ
11.	เจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะอนุกรรมการพัฒนาสารสนเทศและฐานข้อมูล เพื่อการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ประกอบด้วย

1.	ศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ศักดิ์ อังสสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ประธานอนุกรรมการ
2.	รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง	รองประธานอนุกรรมการ
3.	นายเบธี เอกสิงห์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	อนุกรรมการ
4.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รัฐสิทธิ์ สุนะทุต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	อนุกรรมการ
5.	ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน	อนุกรรมการ
6.	นายประจักษ์ วัฒนภักย์ มูลนิธิโครงการหลวง	อนุกรรมการ
7.	นายสุพรรณ กาญจนสุธรรม สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร	อนุกรรมการ
8.	นางสุชาดา ชัยนิกร สำนักงานบริหารการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน (องค์การมหาชน)	อนุกรรมการ
9.	ผู้อำนวยการสำนักแผนงานและสารสนเทศ สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)	อนุกรรมการและเลขานุการ
10.	นายอินทร มาสุวรรณ สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะอนุกรรมการพัฒนานโยบายและแผน ประกอบด้วย

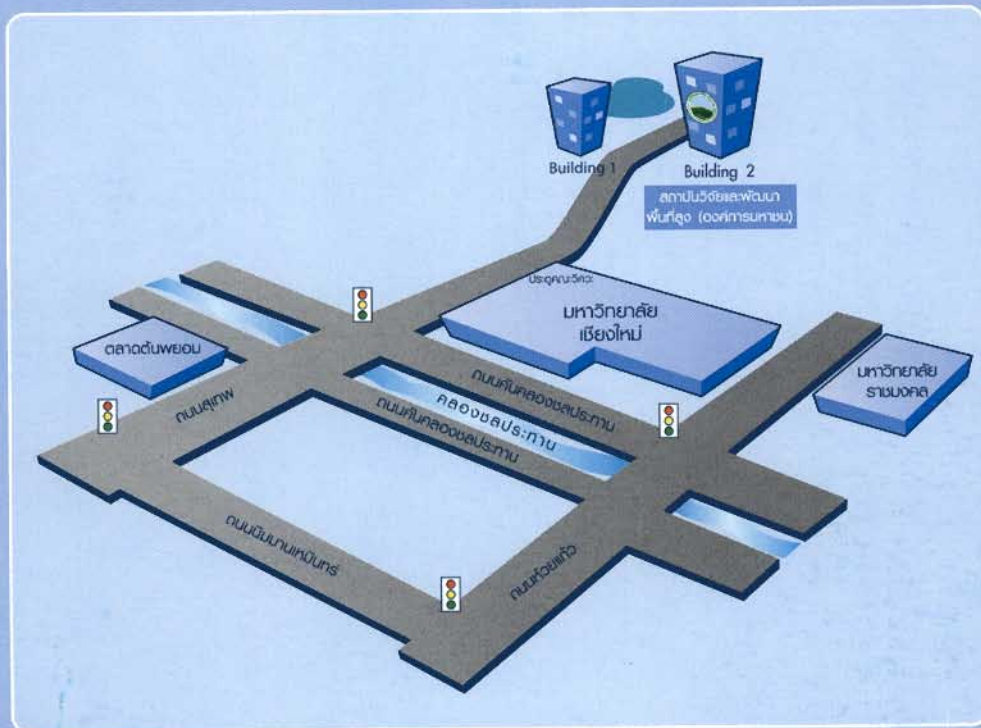
1.	นายอำพน กิตติอำพน	ประธานอนุกรรมการ
2.	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง	รองประธานอนุกรรมการ
3.	ผู้แทนกองทัพบก	อนุกรรมการ
4.	ผู้แทนสำนักงานประมง	อนุกรรมการ
5.	ผู้แทนสำนักงาน ป.ป.ส.	อนุกรรมการ
6.	ผู้แทนสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร	อนุกรรมการ
7.	ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	อนุกรรมการ
8.	รองศาสตราจารย์ ฉลองชัย แบบประเสริฐ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	อนุกรรมการ
9.	รองศาสตราจารย์ ดร.พิทยา สรวณศิริ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	อนุกรรมการ
10.	รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง	อนุกรรมการและเลขานุการ
11.	ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
12.	ผู้อำนวยการสำนักแผนงานและสารสนเทศ สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะอนุกรรมการตรวจสอบ ประกอบด้วย

1.	นายเชาว์ อรรถมานะ	ประธานอนุกรรมการ
2.	นายวิสุทธี มนต์ริ้วดี	อนุกรรมการ
3.	ว่าที่ ร.ต.อรรถนพ สุททากัน	อนุกรรมการ
4.	นายพิสิษฐ์ พลรักษ์เขตต์	อนุกรรมการ
5.	หัวหน้าผู้ตรวจสอบภายใน	เลขานุการ

คณะอนุกรรมการกำกับแผนปฏิบัติการพัฒนาพื้นที่สูง ประกอบด้วย

1.	นายปีติพงศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา ประธานกรรมการสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง	ประธานอนุกรรมการ
2.	นายวิรัตน์ วัฒนศิริธรรม ที่ปรึกษาสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง	อนุกรรมการ
3.	นายสุรชัย ศักดิ์สุวรรณ ที่ปรึกษาปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ด้านทรัพยากรน้ำ	อนุกรรมการ
4.	นายณัฐวุฒิ อยู่สมบูรณ์ ที่ปรึกษาปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมด้านทรัพยากรน้ำบาดาล	อนุกรรมการ
5.	ผู้แทนสำนักงบประมาณ	อนุกรรมการ
6.	ผู้แทนกรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	อนุกรรมการ
7.	ผู้แทนกรมทรัพยากรน้ำบาดาล กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	อนุกรรมการ
8.	ผู้แทนกรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	อนุกรรมการ
9.	ผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	อนุกรรมการ
10.	ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	อนุกรรมการ
11.	ผู้แทนกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	อนุกรรมการ
12.	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนา สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง	อนุกรรมการ
13.	นายวีระพงษ์ เลื่อนประไพ ที่ปรึกษา สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง	เลขานุการและอนุกรรมการ
14.	นางสุชาดา ชัยนิกร	ผู้ช่วยเลขานุการและอนุกรรมการ

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
65 หมู่ 1 ถนนสุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200
โทร. (053) 281238-40 โทรสาร. (053) 270725

Highland Research and Development Institute (Public Organization)
65 Suthep Road, Chiangmai, Thailand 50200
Tel. (053) 281238-40 Fax. (053) 270725

www.hrdi.or.th